

Kea Pesonen

VARUSMIESPALVELUKSEN DIGITAALINEN SOTILAALLISUUS INSTAGRAMISSA

Diskurssianalyysi Inttielämää-kanavan ja varusmiesten
tuottamista sotilaallisuuden mielikuvista

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro Gradu -tutkielma

Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Kea Pesonen: Varusmiespalveluksen digitaalinen sotilaallisuus Instagramissa – diskurssianalyysi
Inttielämää-kanavan ja varusmiesten tuottamista sotilaallisuuden mielikuvista
Pro Gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja mediatutkimuksen maisteriopinnot
Huhtikuu 2020

2020-luvulla monet sotilaalliset toimijat joutuvat punnitsemaan olemassaolonsa oikeutusta yleisön silmissä, sillä välittömän sotilaallisen hyökkäyksen uhka on lukuisissa länsimaissa nykyään varsin pieni. Asevoimien ylläpitämistä voi olla vaikeaa perustella yleisölle, jolla on tiedon lähes rajattoman saatavuuden ja laajan mediavälitteisen julkisuuden myötä entistä enemmän käsityksiä ja mielipiteitä turvallisuuskysymyksistä ja eri maiden sotilastoimien seurauksista ja kuluista.

Suomen puolustusjärjestelmä on vuosikymmenien ajan perustunut miesten yleiselle asevelvollisuudelle, johon on viimeisten parin vuosikymmenen aikana kohdistunut yhä enemmän muospaineita ja kritiikkiä. Puolustusvoimien uskottavuuden ja instituutiota kohtaan koetun luottamuksen kannalta olennaista on se, millaisia mielikuvia varusmiespalvelukseen ja ylipäätään puolustusvoimiin julkisuudessa liitetään.

Koska hyvä maine on sotilasinstituutioille yhä tärkeämpi toimintaedellytys, armeijat ovat enenevässä määrin läsnä yleisöjen suosimissa sosiaalisen median palveluissa; Ne pyrkivät paitsi hankkimaan näkyvyyttä, myös muotoilemaan mielikuvia toiminnastaan ja rakentamaan itselleen suotuisaa julkisuuskuvaa. Sosiaalisen median käyttäjien nähtäville luodaan näin jatkuvasti armeijoiden toimintaympäristöä harkitusti esitteleviä julkaisuja, joissa sotilaallisen toiminnan muodot sekoittuvat sosiaalisen median ilmaisutyyliin ja sulautuvat arkisen populaariin sisältövirtaan. Sosiaalisen median ja sotilaallisen toiminnan voidaankin katsoa vaikuttavan toisiinsa kaksisuuntaisesti, ja ilmiötä voidaan tarkastella digitaalisen militarismien käsitteen avulla.

Tässä tutkielmassa tarkastelen suomalaisen varusmiespalveluksen kuvauksia analysoimalla varusmiesten ja puolustusvoimien Inttielämää-kanavan tuottamia Instagram-päivityksiä. Kohdistan huomioni digitaalisen militarismien teorian ohjaamana siihen, millaisia sotilaallisuuden mielikuvia varusmiehet ja Inttielämää-kanava luovat kuvien ja videoiden, kuvatekstien, emojiin ja hashtagien yhdistelmillä.

Kehittelen digitaalisen militarismien käsitettä ja esitän, että suomalaisessa kontekstissa on hedelmällistä puhua digitaalisen militarismien sijaan digitaalisesta sotilaallisuudesta: siinä missä digitaalinen militarismi viittaa vankasti valtiollisen voimankäytön ideologiaan ja väkivallan asemaan kansainvälisen politiikan välineenä, digitaalisen sotilaallisuuden käsitteellä voidaan irtautua valtioiden politiikan kontekstista ja kohdistaa huomio kaikenlaisten sotilaallisuuden ilmenemismuotojen ja arkisten sosiaalisen median muotojen lomittamiseen.

Teoreettisessa viitekehityksessäni digitaaliseen sotilaallisuuteen yhdistyvät propagandan teoretisoinnit ja sotilaiden itserepresentaation käsite sekä ajatus propagandisesta dissonanssista, joka viittaa sotilaiden ja sotilasinstituution viestinnän väliseen jännitteeseen ja erilaisiin viestintäpyrkimyksiin. Visuaalisen diskurssianalyysin keinoin tekemässäni analyysissä hahmottuu yhteensä yksitoista diskurssia. Analyysini osoittaa, etteivät varusmiesten ja puolustusvoimien kanavan tuottamat mielikuvat ole kauttaaltaan erilaisia tai useinkaan ristiriitaisia. Sävyeroja kuitenkin on: varusmiesten puhetavoissa erottuu runsaasti palvelukseen liittyviä negatiivisia ilmaisuja, kun taas Inttielämää-kanavalla korostuvat varusmieheyden edut ja palveluksen toimivuus. Keskeinen huomio on, se, että sekä varusmiehet että Inttielämää-kanava luovat jopa avoimen ihailevilta tuntuvia sotilaallisuuden vaikutelmia, jotka normalisoivat sotilaallista toimintaa ja voimankäyttöä. Myös joitakin perinteisiä sotilaallisuuden mielikuvia purkavia diskursseja nousee esiin.

Avainsanat: varusmiespalvelus, sotilaallisuus, sosiaalinen media, digitaalinen militarismi, digitaalinen sotilaallisuus, itserepresentatio, propaganda

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Sisällys

1 Johdanto: miksi tutkia varusmiespalveluksen julkisia kuvauksia.....	4
2 Viestintä puolustusvoimissa	8
3 Armeijainstituutiot viestinnän tutkimuskohteena	11
3.1 Tutkimuksen käsitteellistä asemointia.....	12
3.2 Armeijat ja sotilaat julkisten mediaesitysten kohteina.....	13
3.3 Armeijat ja sotilaat julkisten armeijakuvausten tuottajina.....	15
3.4 Teoreettinen viitekehys – digitaalinen militarismi ja sen ilmenemismuodot	19
3.4.1 Digitaalinen militarismi: militarismi ja sosiaalinen media muuttavat toisiaan	19
3.4.2 Digitaalisesta militarismista digitaaliseen sotilaallisuuteen.....	22
3.4.3 Itserepresentaatio	25
3.4.4 Armeijan ja sotilaiden viestinnän jännite: yksilön itserepresentaatiosta instituution propagandaan.....	29
4 Tutkimusasetelma	34
4.1 Instagram tutkimuksen kohteena	34
4.2 Tutkimuksen tavoite.....	34
4.3 Aineistona Instagram-päivitykset	36
4.4 Foucault'n diskursseista multimodaaliseen diskurssianalyysiin.....	38
5 Analyysi	43
5.1 Analyysin kuvaus.....	43
5.1.1 Yleiskuva aineiston palvelusvaikutelmista	44
5.2 Varusmiesten päivitysten diskurssit	46
Ideaaleista irtautuva palvelus	46
Inttiajan diskurssi	49
Koettelemisen diskurssi	52
Palvelushengen diskurssi.....	55
Toiminnassa lunastettava sotilaallisuus	58
Ulkonäössä tuotettava sotilaallisuus.....	61
5.3 Inttielämää-kanavan päivitysten diskurssit.....	64
Palveluksen mielekkyys	65
Varusmieheksi tuleminen	68
Sotilaallinen rooli.....	71

5.4 Johtopäätökset	76
6 Pohdinta ja tutkimusprosessin arviointi.....	80
7 Lähteet.....	83

1 Johdanto: miksi tutkia varusmiespalveluksen julkisia kuvauksia

Varusmiespalvelus on suomalaisen armeijainstituution kaikkein keskeisin elementti, josta puhutaan säännöllisesti sekä julkisuudessa että monissa ihmisten yksityisissä keskusteluissa. Varusmiespalvelus ei ole yhteiskunnassamme merkityksetön rakenne, päinvastoin: suurella osalla suomalaisista on varusmiespalveluksesta henkilökohtainen mielipide, omakohtaista kokemusta tai ainakin jonkinlainen käsitys palveluksen merkityksestä Suomelle. Kuvaava osoitus tästä kiintymyksestä varusmiespalvelukseen oli se, miten laajaa uutisointia ja kommentointia herätti takavuosina varusmiesten palvelusohjesäännön uudistaminen ja varusmiesten arjen sääntöjen muuttaminen, kuten päiväpeitteen säntillisestä taittelemisesta luopuminen.

Tutkimusaiheeni ajankohtaisuutta korostaakin se, että puolustusvoimat on 2010-luvun aikana enenevässä määrin rakentanut uusia varusmieskoulutuksen sisältöjä ja käytäntöjä. Suomessa käydään myös yhä enemmän julkista keskustelua maanpuolustusvelvollisuuden toteutustavoista ja siitä, millainen instituutio palvelee parhaiten suomalaisen yhteiskunnan turvallisuuden takaamista jatkossa. Uudistusten aikana ja niiden jälkeen ihmiset ovat yhä kiinnostuneempia palveluksesta, ja kenties myös kriittisempiä. Yleisön näkemysten kannalta ei ole suinkaan merkityksetöntä, mitä ja miten varusmiespalveluksesta puhutaan ajassa, jossa Suomen puolustuspolitiikkaan kohdistuu yhä enemmän kysymyksiä ja kiisteleviä mielipiteitä.

Tutkimukseni kytkeytyy armeijan julkisuuskuvan ja erityisesti puolustusvoimien julkisuushallinnan teemoihin. Nykyisessä mediajulkisuudessa ihmisten pääsy tiedon ja keskustelujen äärelle saa yleisön punnitsemaan käsityksiään turvallisuuskysymyksistä, kuten maanpuolustuksesta. Samalla monissa länsimaissa aseellisen hyökkäyksen uhka on varsin pieni, jolloin suurten asevoimien ylläpitämiselle ja esimerkiksi varusmiespalveluksen kaltaiselle laajalle sotilaskoulutusjärjestelmälle voi olla haastavaa hankkia oikeutusta ja kannatusta.

Puolustusvoimien uskottavuuden ja instituutiota kohtaan koetun luottamuksen kannalta ei ole merkityksetöntä, millaisia mielikuvia varusmiespalvelukseen ja ylipäätään puolustusvoimiin julkisuudessa liitetään. Kuten Malešič (2012, 22, 36) toteaa, demokratiassa armeija ei voi toimia, jos sillä ei ole suuren yleisön tukea ja tuen tuomaa oikeutusta. Niin ikään Garb (2015, 453) toteaa, että julkinen luottamus on armeijan legitimitetin ja yhteiskunnallisen aseman kannalta tärkeä elementti. Suomessa luottamus armeijaan oli 2000-luvulle tultaessa Euroopan korkeimpia (Manigart 2001, ks. Malešič 2012, 25), ja yleinen luottamus sotilasinstituutioihin on 2000-luvulla kasvanut useissa muissakin maissa. Kuitenkin monissa maissa yleisön suhtautuminen armeijaan on konkreettisen tuen tasolla välinpitämätöntä, sillä yleisen asevelvollisuuden hylkääminen on

useimmissa maissa vähentänyt armeijan yhteiskunnallista näkyvyyttä. (Malešič 2012, 36.) Suomessa kiinnostusta armeijan toimintaa kohtaan lisää se, että varusmiespalvelus on säännöllisesti näkyvillä niin yleisön arjessa kuin mediajulkisuudessakin.

Puolustusvoimien julkisuuskuvaan vaikuttavaa viestintää tuottavat paitsi puolustusvoimien edustajat ja palvelusta suorittavat varusmiehet, myös esimerkiksi varusmiesliitto, poliitikot ja media. Erityisen kiinnostavia ovat juuri puolustusvoimien instituution ja sen alaisuudessa koulutettavien parhaillaan palvelustaan suorittavien varusmiesten tuottamat palveluskuvaukset, sillä niissä on yleisön näkökulmasta autenttisuuden tuntua. Palveluksesta kiinnostuneet nuoret tutustuvat todennäköisesti mieluiten varusmieskoulutukseen palveluksessa olevien varusmiesten tai koulutuksesta vastaavan instituution julkaisujen avulla. Varusmiesten tuottamia julkisia palveluskuvauksia löytyy erityisesti internetistä blogien ja sosiaalisen median päivitysten muodossa. Puolustusvoimien tuottamia esityksiä on runsaasti kaikissa instituution viestintäkanavissa, kuten erilaisilla varusmiehille ja muille suunnatuilla verkkosivustoilla, varuskuntien blogeissa, kirjallisissa ja sähköisissä oppaissa sekä kaikenlaisissa puolustusvoimien mainoksissa ja lukuisissa sosiaalisen median kanavissa. On yllättävää, että Suomessa ei ole mediatutkimuksen alalla tehty juurikaan tutkimusta siitä näkökulmasta, millaisilta varusmiespalveluksen sisältö ja varusmiehen arki näyttävät näissä julkaisuissa.

Tämä tutkielma täyttää tuon tutkimuskentän aukon. Analysoin kuvapalvelu Instagramista hankkimi aineiston perusteella sitä, millaisia kuvauksia varusmiespalveluksesta puolustusvoimat ja varusmiehet tuottavat ja millaisena varusmiespalvelus näyttäytyy näissä kuvauksissa. Instagramissa on runsaasti sekä puolustusvoimien että varusmiesten tuottamia julkaisuja.

Sosiaalinen media on erityisesti palvelusikäisille nuorille luonteva tapa jakaa julkisesti ajatuksia ja kokemuksia. Puolustusvoimat tavoittelee viestinnällään juuri palvelusikäisiä asevelvollisia nuoria, joten sen on järkevää käyttää Instagramia ja muita sosiaalisen median palveluita, joissa viestintä tavoittaa nuoret. Armeijainstituutiot niin Suomessa kuin ulkomaillaikin tavoittelevat kohderyhmäänsä yhä enenevässä määrin sosiaalisen median kautta.

Instagram on tämän hetken suosituimpia sosiaalisen median palveluita, ja se on erityisen suosittu nuorten, ja siten myös varusmiesten, keskuudessa. Tutkimukseni aineisto koostuu Instagramissa puolustusvoimien Inttielämä-kanavalla ja yksittäisten varusmiesten omilla tileillä julkaistuista päivityksistä. Tarkoitukseni on, että Instagram-aineistosta tekemiäni havaintojen avulla voin osoittaa yleisemminkin jotakin olennaista varusmiespalveluksen kuvauksista ja niiden asettumisesta julkiseen keskusteluun. Uskon, että Instagram-julkaisuista tekemiäni analyysi paljastaa sellaisia

merkityksiä, jotka tarjoavat kiinnostavia näkökulmia varusmiespalveluksen julkisiin mediakuvas-toihin ja palveluksesta käytävään julkiseen keskusteluun viestintäkanavasta riippumatta.

Analyysini asetelman tekevät kiinnostavaksi tutkittavien palveluskuvausten keskenään erilaiset lähtökohdat: Varusmies on nuori, joka suorittaa palvelustaan ja käyttää siellä sosiaalista mediaa todennäköisesti jakaakseen ajatuksiaan ja arkeaan samalla tavoin kuin siviilissä ollessaankin. Puolustusvoimat instituutiona taas käyttää enenevässä määrin sosiaalista mediaa yleisön tavoit-tamiseen ja toiminnastaan kertomiseen. Samalla se pyrkii luomaan suhteita yleisöön ja hallitsemaan julkisuuskuvaansa, aivan kuten organisaatiot yleensäkin.

Haluan selvittää, millaisia mielikuvia varusmiespalveluksesta näissä tarkoituksiltaan erilaisissa palveluskuvauksissa rakentuu. Tutkielmani vastaa visuaalisen diskurssianalyysin keinoin kysy-mykseen siitä, millaisena palvelus ja varusmieheys näyttäytyvät varusmiesten Instagram-päivi-tyksissä ja puolustusvoimien Inttielämää-Instagram-kanavan päivityksissä. Hyödynnän näkökul-massani digitaalisen militarismin teoriaa, joka yhdessä itserepresentaation ja propagandan käsit-teiden kanssa mahdollistaa varusmiesten ja puolustusvoimien instituution viestinnän luonteen tar-kastelemisen erikseen ja rinnakkain. Tämä teoreettinen tausta korostaa tutkimusaiheeni yhteis-kunnallista merkittävyyttä: sekä varusmiehet että puolustusvoimat ovat sosiaalisessa mediassa vahvasti läsnä, ja molempien viestintä tarjoaa sosiaalisen median yleisölle käsityksiä Suomen sotilaallisen toiminnan keskeisimmästä elementistä.

Tutkielmani rakentuu siten, että esittelen aluksi luvussa 2 puolustusvoimien julkisuusviestinnän ja erityisesti sosiaalisen median viestinnän kokonaisuutta, joka on tutkimusaiheeni olennainen kon-teksti. Luvussa 3 siirryn käsittelemään armeijainstituutioiden ja niiden alaisuuteen asettuvien yk-silöiden tutkimusta mediatutkimuksen alueena. Ensin selvitän luvussa 3.1. tutkimukseni käsitteel-listä suhteutumista aiemman tutkimuksen kenttään ja perustelen, miksi katson varusmiesten tut-kimuksen rinnastuvan sotilaita käsittelevään tutkimukseen. Sitten luvussa 3.2. käsittelen tutki-musta, jota on tehty liittyen armeija-aiheiden kuvaamiseen medioissa. Luvussa 3.3. käyn läpi sitä osaa tutkimuskentästä, joka on pureutunut armeijainstituutioiden ja sotilashenkilöiden itse tuotta-maan julkiseen viestintään.

Luku 3.4. esittelee oman tutkimukseni näkökulmia: käyn läpi teoreettisen viitekehykseni, joka ra-kentuu digitaalisen militarismin, sotilaallisen itserepresentaation ja propagandan käsitteistä. Lu-vussa 3.5. taas esittelen tutkimukseni ongelmanasettelun ja tarkat tutkimuskysymykset. Luvussa 4 pohdin aineistoani ja sen valintaa sekä analyysimenetelmänä käyttämäni visuaalista diskurs-sianalyysiä. Luku 5 koostuu analyysistä, sen vaiheiden kuvauksesta ja löydösten esittelystä. Sen

päätteeksi esittelen keskeiset johtopäätökseni, ja lopuksi luvussa 6 käyn keskustelua analyysini tulosten ja tutkimusprosessin kanssa sekä pohdin tutkimukseni merkityksiä laajemmin. Tutkielman loppuun liitän luettelon käyttämästäni kirjallisuudesta ja muista lähteistä.

2 Viestintä puolustusvoimissa

Tässä luvussa luon kokonaiskatsauksen puolustusvoimien julkiseen viestintään, jossa sosiaalisella medially on keskeinen asema. Näin taustoitin sitä julkisuushallinnan kokonaisuutta, johon puolustusvoimien Inttielämää-Instagram-kanava kuuluu ja johon vertaan analyysissäni varusmiesten omilla Instagram-tileillään julkaisemia palvelusaiheisia päivityksiä. Tätä lukua varten olen kerännyt tietoa suoraan puolustusvoimista sähköpostihaastattelulla¹. Yhteyshenkilönä ja yhtenä kysymyksiin vastaajana oli verkkopäätöimittaja ja tiedottaja Katrina Carlson Pääesikunnan viestintäosastosta. Hänen lisäksi kysymyksiin vastasivat Carlsonin välityksellä (1) Inttielämää-Instagram-kanavan ja joukko-osastojen suljettujen Facebook-ryhmien sekä some-agenttitoiminnan osalta sosiaalipäällikkö Hannu Maijanen Pääesikunnan koulutusosastosta sekä (2) Ruotuväkeen liittyen verkkouutispäällikkö Ronni Läpinen Pääesikunnan viestintäosastosta.

Suomen puolustusvoimat on 2000-luvulla alkanut hyödyntää julkisessa viestinnässään enenevässä määrin internetiä ja 2010-luvulla erityisesti sosiaalisen median palveluita. Puolustusvoimien Facebook- ja Twitter-tilit otettiin käyttöön vuonna 2012. Seuraavaksi puolustusvoimat liittyi Instagramiin vuonna 2014, jolloin Inttielämää-Instagram-tili avattiin. Puolustusvoimat-Instagram-tili otettiin käyttöön vuonna 2016. Vuodesta 2016 lähtien puolustusvoimat on toiminut myös Snapchatissa Inttielämää-kanavallaan. Näiden lisäksi instituutio tuottaa sisältöjä YouTubeen (Puolustusvoimat-kanava) ja LinkedIniin (Puolustusvoimat-sivu).

Puolustusvoimien valtakunnallisia pääkanavia sosiaalisessa mediassa ylläpitää Pääesikunnan viestintäosasto. Vastuuta niiden päivittämisestä on jaettu esimerkiksi eri puolustushaaroille (maa-, meri- ja ilmavoimat). Esimerkiksi Instagramissa, Twitterissä ja Facebookissa onkin lukuisia erilaisia puolustusvoimien alaisten yksiköiden tilejä ja kanavia. Niiden seuraajamäärät näyttävät kuitenkin olevan huomattavasti pienempiä kuin koko instituutiota edustavien pääkanavien seuraajamäärät.

Puolustusvoimien tiedotustehtävien parissa työskentelee noin 60 henkilöä, joista suurin osa tekee viestintää muiden tehtäviensä ohella. Kokopäiväisiä viestinnän ammattilaisia, kuten tiedottajia ja tiedotussihteereitä, puolustusvoimissa työskentelee noin 20–30. Viestintävastuussa olevia työskentelee niin puolustusvoimien Pääesikunnassa kuin joukko-osastoissa ja laitoksissakin. Sosiaalisen median ja eri teemojen ympärille rakennettujen verkkosivustojen (esimerkiksi varusmiespalveluksesta tietoa tarjoava varusmies.fi) lisäksi puolustusvoimat viestii perinteisempiäkin kanavia

¹ Kysymyksiä lähetetty 5.3.2019 ja 5.4.2019, vastaukset saatu 25.3.2019 ja 18.4.2019.

käyttämällä, kuten esitteiden, julkaisujen ja joukko-osastojen lukuisten uutislehtien avulla. Lehdistä keskeisin on koko puolustusvoimien instituution uutislehti Ruotuväki, jolla on omat sosiaalisen median tilinsä. Puolustusvoimat kertoo toiminnastaan myös radiokanava Kipinän verkkopodcastien kautta.

Puolustusvoimista kerrotaan, että sosiaalisen median kanavilla on puolustusvoimien viestinnässä keskeinen merkitys. Niiden kautta tavoitetaan kohderyhmiä nopeasti ja laajasti ja pystytään viestimään vuorovaikutteisesti. Twitter-tilien keskeisin toiminta on jakaa tietoa, kun taas Instagramissa ja erityisesti YouTubeissa kuvataan puolustusvoimien toimintaa visuaalisilla keinoilla. LinkedIn-kanavalla keskitytään rekrytointiin liittyviin postauksiin.

Tämän tutkielman keskiössä olevan Inttielämää-Instagram-kanavan tavoitteena on puolustusvoimien mukaan edistää varusmiesten tiedonsaantia varusmiespalveluksesta ennen palvelusta ja palveluksen aikana:

”Kanavalla kerrotaan tarinoita varusmiespalveluksesta kuvilla ja videoilla. Tällaisen tarinan-kerronnan tavoite on antaa realistinen kuva siitä, mitä varusmiehen arki on, ja samalla vahvistaa positiivisia mielikuvia varusmiespalveluksesta. [- -] Some-palveluiden on tarkoitus vahvistaa ryhmäytymistä, parantaa sopeutumista ja lisätä palvelusmotivaatiota. Ajatuksena on, että lisääntynyt tiedonsaanti myös vähentää kysymyksiä aluetoimistoilta, sosiaalikirjastoilta sekä perusyksikön henkilöstöltä ja siten vähentää heidän työtaakkaansa.”

(Sosiaalipäällikkö Hannu Majjanen Pääesikunnan koulutusosastosta, ote sähköpostiviestistä Katrina Carlsonilta 25.3.2019)

Inttielämää-kanavan sisältö on siis suunnattu erityisesti nuorelle yleisölle, toisin sanoen potentiaalisille tuleville varusmiehille, ja parhailaan palvelusta suorittaville varusmiehille. Kanavaa ylläpitää puolustusvoimien Pääesikunnan viestintäosasto, mutta sen sisältöjä tuottavat jokaisessa joukko-osastossa muutamat varusmiehet, jotka on koulutettu some-agenteiksi tai multimediasvarusmiehiksi. Some-agenttitoimintaa on Instagramin lisäksi harjoitettu jo vuodesta 2013 alkaen joukko-osastojen suljetuissa Facebook-ryhmissä, joissa some-agenttien tehtävä on vastata seuraajia askarruttaviin kysymyksiin. Nykyään some-agenttitoiminta korostuu erityisesti Snapchatissa puolustusvoimien yhteisellä Inttielämää-kanavalla, jonne tulee kommentteja ja kysymyksiä seuraajilta huomattavasti enemmän kuin muihin puolustusvoimien sosiaalisen median kanaviin.

Puolustusvoimien 16 joukko-osastossa on yhtä aikaa yhteensä noin 20 some-agenttia, joista useimmat ovat varusmiespalveluksessa 255 vuorokautta. Siten Inttielämää-kanavan ja muiden sosiaalisen median tilien päivittäjät vaihtuvat kaksi kertaa vuodessa. Inttielämää-kanavan sisältötuotantoa ei puolustusvoimien mukaan ohjeisteta minkäänlaisilla kirjallisilla ohjeilla, vaan

some-agentit hoitavat kanavan julkaisutoimintaa ”palkatun henkilökunnan ohjauksessa”. Lähtökohtaisesti some-agenttien tuottamia Inttielämää-kanavan sisältöjä ei tarkasteta etukäteen. Palkattuun henkilökuntaan kuuluvat some-agenttien ohjaajat kuitenkin seuraavat varusmiesten tekemiä nostoja ja kanavalla käytävää keskustelua.

Siitä, millaisia vaikutteita tai viestinnän tavoitteisiin tai sävyihin liittyvää ohjeistamista haastatteluvastauksissa mainittu henkilökunnan antama ohjaus tarkemmin sisältää, en saanut puolustusvoimilta tarkempaa tietoa. On toki huomionarvoista, että yllä siteeraamassani haastatteluvastauksessa todettiin, että Inttielämää-kanavalla on tarkoitus ”vahvistaa positiivisia mielikuvia varusmiespalveluksesta”. Toki myös kanavaa päivittävien varusmiesten omat käsitykset kanavan tavoitteista ja Instagramin luonteesta vaikuttavat siihen, millaista sisältöä he sinne tuottavat.

3 Armeijainstituutiot viestinnän tutkimuskohteena

Varusmiespalvelus on niin keskeinen ja näkyvä osa Suomen puolustusvoimien toimintaa, että palveluksen julkisuuskuva ohjaa väistämättä myös ihmisten mielikuvia puolustusvoimista laajemminkin. Holopaisen (2011, 29) mukaan puolustusvoimat voi vahvistaa brändiään nimenomaan varusmiespalvelusta markkinoimalla. Tämä tapahtuu pitkälti mediavälitteisesti. Luottamus varusmiespalvelukseen ja sen taustalla olevaan yleiseen asevelvollisuuteen on Suomen sotilaallisen toiminnan kannalta samalla tavoin tärkeää kuin olisi luottamus muunlaiseenkin puolustusjärjestelmään, kuten palkattuun ammattiarmeijaan tai vapaaehtoiseen asepalvelukseen. Siksi on tärkeää tutkia, miten tätä luottamusta pyritään rakentamaan. Tässä tutkielmani kolmannessa luvussa tarkastelen armeijainstituutioiden ja niiden alaisuuteen asettuvien yksilöiden tutkimusta mediatutkimuksen alueena.

Varusmiespalvelukseen liittyviä mielikuvia ja puolustusvoimia ylipäätään on tutkittu suomalaisessa mediatutkimuksessa varsin vähän. Kansainvälisesti on kuitenkin tehty paljon tutkimusta liittyen eri malleille rakentuvien armeijoiden asemaan ja viestintään medioituneessa yhteiskunnassa. Tutkimukseni asettuu osaksi sotilastoiminnan ja median tutkimuskenttää, joka kytkeytyy pääosin muihin armeijamalleihin kuin pakolliseen varusmiespalvelukseen. Tämä kirjallisuus taustoittaa sitä, millaisiin teoreettisiin keskusteluihin suomalainen asevelvollisuuteen nojautuva varusmiespalvelus yhdenlaisena sotilasinstituutiona nivoutuu ja millaisia mediatutkimuksen kysymyksiä sotilastoimintaan ylipäätään voidaan liittää.

Tutkielmani aiheessa korostuu armeijan julkisuuskuva, joten tutkimukseni ammentaa sotilastoiminnan mediarepresentaatioiden tutkimuksesta, armeijaviestinnän tutkimuksesta ja yksittäisten sotilashenkilöiden viestinnän tutkimuksesta. Esittelen näitä näkökulmia seuraavissa alaluvuissa. Ensin asemoin tutkimuskohdettani suhteessa sotilaan käsitteeseen. Seuraavaksi tarkastelen armeijoihin ja sotilaisiin liittyvän mediatutkimuksen erilaisia näkökulmia. Luvun 3.4. alakohdissa taas hahmottelen tutkimukseni teoreettisen viitekehysten. Se rakentuu ajatukselle sotilaallisen viestintäkentän muutoksesta sekä sotilasinstituutioiden ja yksittäisten sotilashenkilöiden viestinnän keskinäisestä jännitteestä.

3.1 Tutkimuksen käsitteellistä asemointia

Taustakirjallisuudessa viitataan poikkeuksetta ”sotilaisiin” eikä ”varusmiehiin”, sillä aiheeni kannalta hedelmälliset tutkimukset käsittelevät muuhun kuin asevelvollisuuteen perustuvia armeijoita. Katson kuitenkin tämän kirjallisuuden soveltuvan taustoittamaan myös varusmiespalvelukseen liittyvää tutkimusta. Ymmärrän varusmiehen toimijaksi, joka on tämän tutkimuksen näkökulmasta merkitykseltään ja asemaltaan monilta osin verrattavissa muunlaisiin armeijoiden koulutamiin sotilaisiin. Varusmiehestä ei useinkaan suomalaisessa mediassa ja kansankielessä käytetä sanaa ”sotilas”, mutta esimerkkejä varusmiehen kutumisesta sotilaaksi on muiden muassa puolustusvoimien kielenkäytössä ja tutkimuskirjallisuudessa, niin viittauksissa konfliktiin kuin rauhan aikaankin (ks. esim. Frevert 2004; Haavisto 2009).

Lomsky-Feder et al. (2008) viittaavat käsitteellä ”soldiering” sotilaana olemiseen ja sotilaan roolin toteuttamiseen. He lukevat käsitteen piiriin niin vakituiset sotilaat (regulars) kuin varusmiehet (conscripts) ja vapaaehtoiset lisäjoukotkin (reserves), vaikka näiden erilaisten sotilasryhmien välillä onkin sotilaana olemisen tavoissa eroja. Sotilaskokemusten ja -kulttuurin tutkimus on pitkälti keskittynyt vakituisten sotilaiden ja varusmiesten tutkimiseen, ja 2000-luvulla asevelvollisuuden harvinaistuttua on painotettu yhä enemmän vakituksia ammattisotilaita tutkimuskohteina. (emt., 597–598.)

Tässä tutkimuksessa miellän varusmiehen sotilaaksi siinä mielessä, että varusmiehen koulutus tähtää siihen, että sotatilanteessa hän toimii joukkojen jäsenenä eli sotilaana. Puolustusvoimien verkkosivujen mukaan varusmiespalvelus ”kasvattaa *sotilaita*, jotka ymmärtävät maanpuolustuksen oikeutuksen ja kykenevät tekemään eettisesti oikeita valintoja ja päätöksiä”, opettaa ”*sotilaallisen toiminnan* yleiset perusteet ja *sotilaan* perustaidot sekä antaa ”perusteet toimia turvallisesti yksittäisenä *sotilaana*, taistelija-parina tai partion jäsenenä sekä osana ryhmää”². Varusmiehelle siis opetetaan sotilaana olemista ja sotilaan roolia. Näin ollen voidaan katsoa, että varusmiespalvelusta kehystävät sotilaallisen olemisen käytännöt samalla tavoin kuin muitakin sotilaana olemisen tiloja, kuten rintamaa tai ammattisotilaan rauhanajan palveluspaikkaa.

Samalla tavoin kuin muunkinlaiset sotilaat palveluspaikastaan ja armeijan mallista riippumatta, varusmiehet toimivat instituution ohjaamassa sosiaalisessa tilassa ja asettuvat osaksi sen rakenteita, käytäntöjä ja kollektiivisia identiteettejä. Sotilaan statuksessa ei ole kyse ympäristön poliittisesta tilanteesta, vaan sotilaallisen yhteisön osaksi mukautumisesta ja arjesta, joka poikkeaa omaehtoisesta siviilielämästä. Sotilaasta ei teekään sotilasta sota, vaan sotilaalliseen toimintaan

² <https://varusmies.fi/palveluksessa> (Viitattu 20.2.2019), korostukset suorassa lainauksessa omia painotuksiani.

ja yhteisöön osallistuminen. Varusmies on aktiivisena palvelusaikanaan aivan yhtä lailla sotilas kuin ”tosipaikan tullen” mahdollisessa sotatilassa, jolloin hänet kutsutaan reservistä siihen sotilaan tehtävään, johon hänet on koulutettu.

Lisäksi tämän tutkimuksen näkökulmasta olennaista on se, että varusmiehen viestinnän merkitys puolustusvoimien julkisuuskuvan ja instituutioon liitettyjen mielikuvien kannalta on todennäköisesti vastaavanlainen kuin muunkinlaisen sotilaan suhde oman armeijainstituutionsa julkisuuskuvaan. Olipa sotilaan viestinnän sisältö ja palvelustilanteen tuoma konteksti mikä hyvänsä, sen luomat mielikuvat nivoutuvat osaksi armeijan julkisuuskuvaa.

Toki on tiedostettava, että tutkimuskirjallisuus, joka käsittelee konfliktin keskellä elävien sotilaiden representoimista tai viestintää, on vääjäämättä löydöksiltään sidoksissa toisenlaiseen kontekstiin kuin tutkimus, jossa analysoidaan rauhanajan sotilaan representoimista tai viestintää. Kuitenkin, kun tarkastellaan media-analyysin keinoin viestinnän luomia mielikuvia ja vaikutelmia ja tiedostetaan tutkimuskohteiden erilaiset kontekstit, tällaiset tutkimukset voivat vallan hyvin taustoittaa toisiaan.

3.2 Armeijat ja sotilaat julkisten mediaesitysten kohteina

Armeijainstituution julkisuuskuvaan liittyvät mielikuvat sotilaista ja sodasta. Moni aiempi tutkimus onkin pyrkinyt valottamaan sitä, millaisia merkityksiä sotilaaseen ja sodankäyntiin liitetään erilaisissa mediaesityksissä ja millaisilla keinoilla. Paljon tutkimusta on tehty erityisesti siitä, millä tavoin sotilasta tai sotaa representoidaan uutismediassa. Armeijoiden ja niistä kertovien medioiden suhteen tutkimuksessa korostuu *medioitumisen* käsite (ks. esim. Lundby 2010, Couldry & Hepp 2013). Median on todettu tulleen niin olennaiseksi osaksi yhteiskunnallista elämää, että kaikki muut yhteiskunnalliset toimijat, kuten politiikka ja talous, ovat tavalla tai toisella riippuvaisia mediasta. Samalla tavoin median katsotaan muuttaneen myös sotilasinstituutioiden toimintaympäristöä: erityisesti uutisjournalismi välittää yleisölle tietoa ja käsityksiä siitä, miten armeija ja sotilaspolitiikka kulloinkin toimivat. Armeijoiden julkisuuskuva ei siis suinkaan ole immuuni journalismin vaikutuksille. Armeijat toimivat median *välityksellä* ja median *kanssa* juuri siitä syystä, että ne tunnistavat median vallan vaikuttaa niiden toimintaan (Maltby 2012, 266).

Wuthrich (2012) on tarkastellut armeijan ja uutismedian riippuvuussuhdetta siitä näkökulmasta, mitkä yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat median ja armeijan keskinäiseen suhteeseen. Yhteiskunnan militaristisuus vaikuttaa merkittävästi Turkissa armeijan näkyvyyteen, vaikutusvaltaan ja

representaatioiden luonteeseen mediassa. Turkin kouluissa vallitsee vahva militaristinen opetusperinne, joka miesten pakollisen asepalveluksen ohella lisää kansalaisten suopeaa suhtautumista sotilaallisuuteen ja kiinnostusta armeijan puheenvuoroja kohtaan. Tämä saa median valikoimaan juttuihin sotilaallisia ääniä, jotka ovat yleisön suosiossa. Toiseksi tekijöiksi tutkija toteaa media-kapitalismin, joka saa median korostamaan sensaatiomaisia uutisia armeijan toimista, ja henkilöitymistä edistävän hierarkkisen päätöksentekokulttuurin Turkin armeijassa. (Wuthrich 2012, 256–270.)

Wuthrichin havainnoilla Turkin armeijan kontekstista voidaan nähdä olevan kiinnostavia yhtymäkohtia Suomen puolustusvoimien ja suomalaisen uutismedian suhteeseen. Vaikka suomalainen julkisuus ja yhteiskunta eivät ole luonteeltaan militaristisia, varusmiespalveluksella on suomalaisessa yhteiskunnassa perinteikäs asema ja uutismedia seuraa sitä varsin säännöllisesti. Varusmiespalvelusta käsitellään mediassa, sillä sen tiedetään koskettavan ja kiinnostavan suurta osaa väestöstä. Varusmiespalveluksen muuttuminen, kehittäminen, suosio ja esimerkiksi palvelusonnettomuudet herättävät suomalaisessa yhteiskunnassa paljon keskustelua.

Huebnerin (2011, 275) mukaan sodan ja sotilaan mediarepresentaatioiden voidaan katsoa edustavan ”julkista muistia”: sota-aikoina tuotetut sotaä käsittelevät elokuvat, kirjat, dokumentit, muistomerkit ja lehtikirjoitukset heijastavat kunkin ajanhetken poliittista ilmapiiriä ja kullekin sodalle miellettyä kulttuurista luonnetta. Samoin myös sotilastoimijoiden itsensä tuottamat kuvastot voivat puhetavoissaan heijastaa laajempaa yhteiskunnallista keskustelua tai kommentoida sitä. Sotilaallisuuden representaatiot voivat jopa vaikuttaa sosiaaliin muutoksiin yhteiskunnassa: Yhdysvalloissa tuotettujen eri lajityyppien armeijarepresentaatioiden ajallinen tarkastelu osoitti, että sotilaallisuuden ja sen kuvausten vapautumisen voidaan katsoa vaikuttaneen yleisemminkin emotionaalisesti avoimen mieskuvan hyväksymiseen amerikkalaisessa yhteiskunnassa (emt., 279–280). On olennaista havaita, että armeijainstituutioon liittyvät kuvastot eivät ole koskaan ajasta tai muun yhteiskunnan tilanteesta irrallaan.

On huomionarvoista, että sukupuolentutkimuksen teoreettiset näkökulmat näyttävät olleen armeijoita käsittelevien mediaesitysten tarkastelussa erityisen suosittuja. Esimerkiksi Lobasz (2008) tarkastelee sitä, millaisina Irakin sodassa palvelevat naissotilaat esitetään uutisoinnissa. Lobaszin löydökset havainnollistavat median tapaa korostaa naissotilaiden feminiinisyyttä ja rakentaa diskursiivisesti kuva naissotilaasta ennemmin vaikeuksiin eksyneenä mukavana tyttösenä kuin koulutettuna ja pätevänä sotilaana. (Emt., 310, 314).

Sukupuolittuneet esitystavat toistuvat usein paitsi median kuvastoissa, myös armeijoiden itse tuottamissa armeijakuvauksissa: muiden muassa Brown (2012) on analysoinut Yhdysvaltain asevoimien rekrytointimainoksien tekstejä ja kuvia niissä rakentuvien naissotilaan representaatioiden näkökulmasta. Naiset esitetään miesten tavoin instituution jäsenenä, mutta heitä ei liitetä taistelukuvastoon, jossa miessotilaat taas ovat toistuvasti esillä. Tämä representaatiotapa lukee naiset osaksi sotilaiden ryhmää, mutta samalla ylläpitää perinteistä kuvaa varsinaisen soturiuden ja taistelijuuden maskuliinisuudesta. (Emt., 155, 171–172.) Armeijat näyttäytyvät tutkimuksessa miehiisyyden ja maskuliinisuuden alueina, joissa myös maskuliinisuus määrittyy kategorisesti tietynlaiseksi (ks. esim. Tallberg 2003; Godfrey 2009; Woodward 2000). Tämä sukupuolittuneisuuden yleisyys armeijakuvauksissa on tiedostettava myös sosiaalisen median aineistoja tutkittaessa. Vaikka sukupuolen kuvaukset eivät olekaan oman tutkimukseni keskiössä, sukupuolittuneet ilmaisut ja sukupuolen tuottaminen nousevat kiinnostavasti esiin omassa tutkimusaineistossani.

Edellä olen esitellyt muutamia keskeisiä näkökulmia siihen, miten armeijainstituutioita ja armeija-aiheita käsitellään erilaisissa median tuottamissa esityksissä. Seuraavaksi otan askeleen kohti omaa tutkimusasetelmaani ja tarkastelen sitä, millaista mediatutkimusta on tehty liittyen armeijainstituutioiden ja niiden alaisuudessa toimivien sotilaiden omaan julkiseen viestintään. Tämä kirjallisuus kytkeytyy läheisesti siihen, millaisin pyrkimyksin armeijainstituutiot ja sotilaat itse kuvaavat armeijaan ja sotaan liittyviä aiheita.

3.3 Armeijat ja sotilaat julkisten armeijakuvausten tuottajina

Armeijoiden tuottamia mediakuvastoja, kuten värväysmainontaa, on analysoitu aiemmassa tutkimuksessa esimerkiksi representaation ja sukupuolen tuottamisen näkökulmasta sekä yleisöjen kannalta. Esimerkiksi Johnson ja Kaye (2010) ovat todenneet, että Irakin sodan tilannetta aktiivisesti seuranneet yhdysvaltalaiset mediakuluttajat pitivät armeijablogeja (*military blogs*) tärkeinä armeija-arjen seuraamisen kanavina ja kokivat sotilashenkilöiden tuottamat blogisisällöt uskottavammiksi uutisiksi kuin esimerkiksi valtamedian sotablogien tai perinteisen median tuottaman tiedon. Sotilaiden tapa välittää kokemuksiaan sota-alueelta kuvin ja videoin korosti armeijablogien autenttista ja asiantuntevaa luonnetta ja lisäsi armeijablogien suosiota. (Emt., 326–327). Armeijoiden julkisen viestinnän yksi keskeinen tarkoitus onkin lähestyä yleisöä kertomalla, mitä armeija kulloinkin tekee. Tätä viestintää tehdään nykyään luonnollisesti paljon verkossa, missä se saavuttaa helposti paljon huomiota.

Suomalaisella mediatutkimuksen kentällä on tehty varsin vähän tutkimusta siitä, millaista suomalaisten armeijatoimijoiden julkinen viestintä on tai millaisilta varusmiespalveluksen sisältö ja varusmiehenä oleminen näyttävät armeijatoimijoiden tuottamissa mediaesityksissä. Sitä, millä tavoin varusmiehet kertovat julkisuudessa varusmiespalveluksesta, ei ole tutkittu lainkaan. Puolustusvoimien tuottamaa viestintää käsittelevä tutkimus on keskittynyt lähinnä puolustusvoimien opetusmateriaalien sukupuolittuneisuuteen (ks. Tallberg 2003, Kettunen 2004) ja sosiaalisen median käyttömahdollisuuksiin puolustusvoimien instituutiossa (Holopainen 2011).

Tutkielmani aiheelle läheistä varsinaista armeijan julkisuuden tutkimusta ei ole Suomessa juuriakaan tehty. Tämä ei ole yllättävää, sillä armeijoiden tutkimus ja tutkielmani pääkäsite *digitaalinen militarismi* tulevat suomalaisen kontekstin ulkopuolelta. Joitakin tutkimusaiheelleni läheisempiä tutkimuksia kuitenkin on Suomessakin tehty. Heikki Luostarinen (1994) on tarkastellut puolustusvoimien julkisuuden hallintaa teoksessaan *Mielen kersantit: julkisuuden hallinta ja journalistiset vastastrategiat sotilaallisissa konflikteissa*. Hän erittelee armeijoiden PR-toiminnan tavoitteita eritoten sotatilanteissa, mutta toteaa myös, että rauhan aikana armeijoiden tiedotuksella pyritään turvaamaan armeijainstituution asemaa ja oikeutusta yhteiskunnassa (emt., 113). Luostarinen tarkastelee nimenomaan sotilasinstituutioiden, kuten Yhdysvaltain ja Israelin armeijojen, strategista tiedotustoimintaa suhteessa julkaisuvaltaa käyttäviin journalisteihin. Hän osoittaa lukuisilla esimerkeillä 1900-luvun loppupuolen sotautisoinnista, että uutismedioiden toiminnassa on ollut vielä paljon kehitettävää esimerkiksi journalistisen työn itsenäisyyden ja propagandistisen tiedottamisen vastastrategioiden kannalta (emt., 249, 260).

Suomalaistutkijoista Anders Ahlbäck (2014) on tutkinut teoksessaan *Manhood and the making of the military: conscription, military service and masculinity in Finland, 1917-39* vastaperustettuun suomalaiseen varusmiespalvelukseen maailmansotien välisenä aikana julkisuudessa liitettyjä maskuliinisuuden ja kansalaisuuden merkityksiä. Ahlbäck toteaa, että armeijatoimijoiden lisäksi lukuisten muidenkin yhteiskunnallisten toimijoiden puheessa pakollisesta varusmiespalveluksesta esiintyi vaihtelevia diskursseja, joissa hyödynnettiin monenlaisia mielikuvia suomalaisesta armeijapalveluksesta ja sotilaasta. Niin varusmiespalveluksen varhaiset kriitikot kuin puolustajatkin pyrkivät vaikuttamaan puhetavoillaan armeijapalvelusta koskeviin näkemyksiin ja päätöksiin. (Emt., 3, 18.)

Suurin osa kansainvälisestä armeijoiden viestinnän tutkimuksesta tarkastelee sotilasinstituutioiden tuottamia sisältöjä markkinoinnin ja mainonnan näkökulmista. Armeijan rekrytointia ja sotilastoimiin liittyvää tiedottamista voidaankin pitää mainontana, jossa kohderyhmälle myytävä tuote on armeija itsessään ja sen kannatus tai esimerkiksi armeijaan liittyminen. Jopa yritysviestinnässä

keskeinen brändin käsite voidaan liittää armeijan kontekstiin: armeijan rekrytointiviestintää voidaan analysoida käyttämällä viitekehystä, jonka mukaan asenne mainosta kohtaan ohjaa asennetta brändiä kohtaan, ja asenne brändiä kohtaan vaikuttaa halukkuuteen ostaa tuote (Cistulli et al. 2015, 191). Armeijan mainoksilla ja niiden kohderyhmässä herättämällä tunteilla on todettu olevan selvä yhteys siihen, miten kohderyhmä suhtautuu armeijaan itseensä (emt., 202).

Deverell et al. (2015) ovat tutkineet markkina-ajattelun yleistymistä Ruotsin puolustusvoimien viestinnässä ja asemoineet maan armeijan viestintätapoja suhteessa viestinnän ideaaleihin. Armeijan viestinnän tarkoituksessa vaikuttavat vahvasti markkinaideaalit: viestinnän pyrkimyksenä on ohjata organisaation strategista asemaa ja edistää sen mainetta ja julkisuuskuvaa. (Emt., 390, 393.)

Voidaan ajatella, että samaan tapaan myös puolustusvoimien varusmiespalvelusta koskeva markkinointi ja sen yleisössä herättämät mielikuvat ja tuntemukset vaikuttavat hyvinkin syvällä asenteiden tasolla siihen, miten suomalaiset nuoret suhtautuvat varusmiespalvelukseen. Ei ole yhdentekevää, millainen vastaanotto puolustusvoimien tai muun armeijainstituution viestinnällä on, sillä se voi vaikuttaa hyvin konkreettisesti viestinnän vastaanottajien toimintaan, kuten varusmiespalvelukseen osallistumiseen tai sen väliin jättämiseen.

Edistääkseen omia näkemyksiään ja kuvauksiaan sotilaalliseen toimintaan liittyen ja hallitakseen siten julkisuuskuvansa medioituneessa yhteiskunnassa armeijainstituutioiden täytyy rakentaa viisaita mediastrategioita. Nykyisessä digitaalisen ja sosiaalisen median maisemassa armeijainstituutioiden tarvitsee lisäksi päivittää mediastrategioitaan, sillä viestintäkanavien kenttä on uudistunut: armeijoiden on kehitettävä aiemmin perinteiseen mediaan nojautunutta viestintäänsä sosiaalisen median palvelujen suuntaan (Shaw et al. 2015, 18). Myös yleisön tavoittamiseksi sosiaalisen median hyödyntäminen on nykyään olennaista (emt., 27).

Julkisuuskuvan hallintaan vaikuttavat tekijät ovat moninaistuneet, kun julkisuuteen pääsevät äänet ovat lisääntyneet sosiaalisen median myötä. Median ja muiden armeijan ulkopuolisten toimijoiden julkaisut leviävät sosiaalisen median palveluissa nopeasti ja laajalle, ja lisäksi armeijahenkilöstö ja yksittäiset sotilaat julkaisevat näissä palveluissa armeijaan ja sotaan liittyviä sisältöjä. Tutkimuksessa onkin monin paikoin huomioitu se, että sosiaalinen media on pakottanut armeijainstituutiot muuttamaan tai tarkentamaan viestinnän käytäntöjään (ks. esim. Jones & Baines 2013; Weber 2013; Kennedy 2009; Tanner 2015).

Lukuisia analyysyjä on tehty erityisesti liittyen siihen, miten armeijat suhtautuvat henkilökunnan ja sotilaiden sosiaalisen median käyttöön palveluksessa. Sosiaalisen median strategioilla armeijat

pyrkivät joko kontrolloimaan sosiaalisen median riskejä rajoittamalla sen käyttöä tai edistämään sosiaalisen median markkinointihyötyjä rohkaisemalla sotilashenkilöstöä sosiaalisen median käyttämiseen (Hellman et al. 2016, 53). Esimerkiksi Euroopan unionin jäsenmaiden armeijoissa on suhtauduttu sosiaaliseen mediaan ennemmin markkinoinnin mahdollisuutena kuin riskinä. Potentiaalisena riskinä on nähty lähinnä arkaluontoisen tiedon paljastuminen ja siten sotilaiden turvallisuuden vaarantuminen, ei niinkään toivotusta julkisuuskuvasta tai strategisesta narratiivista poikkeavien julkaisujen leviäminen. (Emt., 58.)

Armeijoiden suhtautuminen sosiaalisen median käyttöön armeijan piirissä on yhteydessä käsityksiin informaation merkityksestä. Lawsonin (2014, 230) mukaan sotilasinstituutiot vetoavat näkemyksissään ”konfliktien informaation aikaan” (*information-age conflict*), eli siihen, että tietotekniikka ja sen välityksellä välitettävä tieto voivat tuoda sodankäyntiin sekä mahdollisuuksia että uhkia. Näkemykset kuitenkin eroavat siltä osin, että sosiaalisen median puolustajat pitävät informaatiota ensisijaisesti mielikuvien rakentamisen välineenä, kun taas vastustajat näkevät informaation strategisesti merkittävänä tekijänä, jota on suojeltava ja jonka suhteen on toimittava varovasti (emt., 231). Sotilashenkilöiden lupa käyttää sosiaalista mediaa tai sosiaalisen median käytön kieltä on siten merkittävä linjaus, jolla instituutio vaikuttaa julkisuuskuvansa muotoutumisen ehtoihin.

Mediamaiseman muutos on vaikuttanut suoraan siihen, millä tavalla sotilaat voivat ja haluavat viestiä palveluksen aikana armeijan ulkopuolelle. Yhteydenpito tapahtui pitkään esimerkiksi kirjeiden ja sähkeiden välityksellä sekä sittemmin puhelimitse tai sähköpostitse. Uusien digitaalisten viestintätapojen myötä sotilaiden kokemusten jakaminen on muuttunut monilta osin yksityisestä ja perhepiirin sisällä jaetusta julkiseksi: esimerkiksi sotilasblogit tulivat 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä hyvin suosituiksi tarinoiden ja kuvien jakamisen välineiksi niin palveluksessa olevien sotilaiden kuin eläköityneen armeijahenkilöstönkin keskuudessa (Kennedy 2009, 820).

Tärkeä huomio on se, että vaikka sotilaiden viestintään vaikuttavat heidän käyttämänsä viestintävälineet erilaisine teknologisine piirteineen, myös niiden ulkopuoliset asiat, kuten rakenteelliset tekijät ja sosiaaliset käytännöt, vaikuttavat siihen, miten sotilaat voivat käyttää viestintäkanavia (Shapiro & Humphreys 2013, 1164). Sotilaiden julkaisemisen piirteitä ja merkityksiä ei voi siis palauttaa pelkästään viestintäkanavan, kuten tässä tutkimuksessa Instagramin, erityispiirteisiin, vaan viestintää on tarkasteltava suhteessa moninlaisiin kontekstuaalisiin tekijöihin.

Shaphiron ja Humphreysin (2013) mukaan julkaisemisella, kuten yksityiselläkin viestinnällä, on sotilaille monia merkityksiä: muodosta riippumatta se tarjoaa ensiksikin tilaisuuden raportoida tapahtumista, toiseksi se ylläpitää suhdetta läheisiin ja kolmanneksi sen avulla voi käsitellä terapeuttisesti itse koettua sotaa (emt., 1159). Kennedy (2009) toteaa, että moni sotilas haluaa kuvata julkaisuissaan arkisia toimiaan ja toisaalta esimerkiksi tunteikkaita, väkivaltaisia tai humoristisia hetkiä. Kuvat heijastelevat sitä, millä tavoin sodassa oleva sotilas näkee ympäristönsä, mistä hän on kiinnostunut ja mitä hän pitää merkityksellisenä. (Emt., 825.) Monelle sotilaille tärkeä motivaatio julkaisemiseen on halu tuoda esille suurissa medioissa esitettyjä representaatioita positiviempia tai muuten paikkansapitävämpiä kuvauksia sotilastoiminnasta tai näyttää sellaisia sodan näkökulmia, joita muualla ei näytetä. Yhdysvaltalaisen sotilasbloggaajien keskuudessa ajatus armeijan ja siviiliyhteiskunnan heikosta keskinäisestä ymmärryksestä on varsin yleinen. (Emt., 821.)

3.4 Teoreettinen viitekehys – digitaalinen militarismi ja sen ilmenemismuodot

Tässä tutkielmassa pureudun suomalaisen varusmiespalveluksen kuvauksiin kuvapalvelu Instagramissa tutkimalla yhtäältä varusmiesten omilla tileillään tuottamia palveluskuvauksia ja toisaalta puolustusvoimien ylläpitämällä Inttielämää-Instagram-kanavalla julkaistuja palveluskuvauksia. Hyödynnän yhteiskunnallisesti painottuneessa näkökulmassani digitaalisen militarismin teoriaa, joka luo raamit tavalleni tarkastella varusmiesten ja puolustusvoimien palveluskuvauksia osana samaa yhteiskunnallisesti merkittävää ja tiiviisti nykyajan digitaaliseen viestintäympäristöön kytkeytyvää ilmiötä. Käsite ammentaa sotilaallisen toiminnan levittäytymisestä sosiaaliseen mediaan ja sen tuomasta yhteiskunnallisesta mullistuksesta. Teoreettinen viitekehykseni rakentuu lisäksi itserepresentaation ja propagandan käsitteistä, jotka näen esimerkkeinä digitaalisen militarismin ilmenemistavoista. Itserepresentaation teoriaa hyödynnän tavassani ymmärtää varusmiesten Instagram-päivitykset sotilaallisuuden ja oman sotilaallisen ympäristön kuvauksiksi. Propagandan teoria taas kuvaa käsitystäni puolustusvoimien ylläpitämän Inttielämää-Instagram-kanavan julkaisujen luonteesta.

3.4.1 Digitaalinen militarismi: militarismi ja sosiaalinen media muuttavat toisiaan

Sotilaallisen toiminnan ja sosiaalisen median välillä on yhä enemmän yhtymäkohtia, sillä ne kytkeytyvät toisiinsa niin yksittäisten sotilaiden viestintätavoissa kuin sotilasinstituutioiden pyrkimyksissä hyödyntää sosiaalista mediaa julkisuuskuvasa hallitsemiseksi. Kuntsman ja Stein (2015)

kuvaavat *digitaalisen militarismin* käsitteellä sitä, että sotilaallinen toiminta ja militarismin vaikutus ovat sosiaalisen median käytön myötä tulleet osaksi tavallisten ihmisten siviiliarkea. Sotilaallisuuden vaikutteet ja kuvastot ovat normalisoituneet israelilaisten sosiaalisen median käytännöissä ja yhteisöpalvelujen sisältövirrassa: tykkäyksistä, jakamisista ja selfieistä on tullut sotaan liittyvien mielipiteiden ilmaisukeinoja. (Emt., 37.)

Kuntsmanin ja Steinin käsite pureutuu erityisesti Israelin yhteiskunnalliseen tilanteeseen, jossa sota ja konfliktit ovat arkipäivää. Digitaalinen militarismi ilmenee palestiinalaisalueita miehittävien israelilaissotilaiden Instagram-päivityksissä, jotka rakentuvat pitkälti sotilaiden itsestään ottamien selfieiden ympärille. Myös Israelin valtion propaganda asettuu osaksi samaa digitaalisen militarismin ilmiötä. Tutkijoiden mukaan sotilaiden tuottamat representaatiot eroavat merkittävästi Israelin valtion ja armeijan sääntöjen institutionaalisesta PR-viestinnästä. (Kuntsman & Stein 2015, 1.)

Kuntsman ja Stein kuvaavat käsitteen avulla hyvin samankaltaista asetelmaa kuin oma ongelmanasetteluni: he analysoivat sitä, millaisia sotilaiden ja sotilasinstituution julkaisuja Instagram-yleisö kohtaa ja mitä merkitystä sillä on. Siten se tarjoaa hyvän pohjan omien tutkimuskysymyksieni ja aineistoni tarkastelemiseen. Digitaalisen militarismin teorian esiin tuomat näkökulmat asettavat suomalaista varusmiespalvelusta koskevat Instagram-kuvaukset mielenkiintoiseen valoon. Digitaaliseen militarismiin sisältyy ajatus sosiaalisen median ja sotilaallisen kulttuurin kaksisuuntaisesta vaikutussuhteesta: toisaalta sosiaalisen median käytännöt muuttavat sotilaallista toimintaa ja sotilaana olemista, ja toisaalta militarismi muokkaa sosiaalisen median perinteisiä konventioita (Kuntsman & Stein 2015, 6).

Erityisen hedelmällistä digitaalisen militarismin teoriassa on oman tutkimukseni kannalta sekä sotilaiden että instituution tuottamien sosiaalisen median sisältöjen rinnastaminen osaksi samaa ilmiötä. Israelin sotilaiden ja valtionhallinnon elinten läsnäolo sosiaalisessa mediassa lisääntyi useiden armeijaan liittyneiden kriisien vauhdittamana vuodesta 2008 alkaen, jolloin Israelin armeijan toimia puolusteltiin niin spontaaneilla reagoineilla kuin tarkasti suunnitelluilla sosiaalisen median kampanjoillakin (Kuntsman & Stein 2015, 37). Digitaaliseen militarismiin liittyvkin vahva jännite: armeijoiden viralliset julkisuuskuvaan liittyvät pyrkimykset ovat uhattuina sen vuoksi, että yksittäiset sotilaat paitsi altistuvat ulkopuolisten henkilöiden kameroille ja videoiden leviämislle, myös tuottavat itse materiaalia, joka leviää helposti sosiaalisen median verkostoissa (emt., 86).

Kuntsmanin ja Steinin (2015) mukaan digitaalista militarismia vauhditti erityisesti ilmiö, jota he nimittävät *selfie-militarismiksi*. Ensimmäiset Israelin sotilaiden kriisialueilla julkaisemat kuvat itsestään olivat 2010-luvun alkupuolella sosiaalisen median käyttäjille yllätys, mutta muutamassa vuodessa sotilaiden älypuhelimilla ottamista selfieistä tuli rutiininomainen osa muuta sosiaalisen median sisältövirtaa (emt., 77). Tarkastellessaan buzzfeednews.com-sivuston kokoamia israelilaisisotilaiden Instagram-kuvia ja niihin liitetyjä saatetekstejä hashtageineen Kuntsman ja Stein havaitsivat, että näissä sotilaiden miehitystoiminnan kuvauksissa on yhtä aikaa läsnä vahvoja kontrasteja ja jännitteitä: väkivalta ja tappaminen lomittuvat erotisoituihin ja kauniisiin sotilashahmoin, samoin sota imagon rakentamiseen ja hätätilat jokapäiväisiin arkihetkiin (emt., 15). Israelin armeijan operaatioista on tullut normaalia sosiaalisen median kuvastoa, ja israelilaiset sosiaalisen median käyttäjät ovat jopa ”halukkaita mukautumaan Israelin sotilaalliseen väkivaltaan” peräänkuuluttamalla kostoja, osoittamalla tukeaan väkivallalle ja jakamalla palestiinalaisvastaisia julkaisuja (emt., 86). Siviiliväestö lähti myös massoittain omilla selfieillään puolustamaan verkossa levinneen väkivaltaisen videon vuoksi hyllytettyä sotilasta (emt., 81–82).

Digitaalisen militarismin ilmiön kehittymiseen Israelissa ovat vaikuttaneet sosiaalisen median kansallisuusrajat ylittävä suosio sekä niin Israelin valtion kuin yksittäisten israelilaisisotilaidenkin viestinnän lisääntyminen sosiaalisessa mediassa (Kuntsman & Stein 2015, 2). Käsitteen teoreettisina lähtökohtina ovatkin aikaisempi sodankäynnin ja internetin suhteeseen kytkeytyvä tutkimusperinne sekä erityisesti lukuisat teoretisoinnit Israelin militarismista ja sen suhteesta israelilaisten siviilien arkeen³ (emt., 11–12).

Käsitteen käyttöä voidaan pitää haasteellisena siinä mielessä, että ”militarismin” moninaiset merkitykset edellyttävät käsitettä käytettäessä tarkennusta siitä, millaista ilmiötä käsitteellä kulloinkin kuvaillaan. Kuntsmanin ja Steinin käsitettä ei ole mielekästä soveltaa sellaisenaan yhteiskuntiin, joilla ei ole selkeää sotilaalliseen voimankäyttöön painottuvaa (engl. militarist, suom. militaristinen) luonnetta, joten suomalaisen sotilaallisuuden tarkastelemiseksi minun on määriteltävä ilmiötä niin, että irrotan sen Israelin militarismin kontekstista⁴.

Tutkielmassani en käytäkään digitaalisen militarismin käsitettä sellaisenaan, vaan tavoitteenani on kehittää Kuntsmanin ja Steinin käsitettä Suomen ja puolustusvoimien kontekstiin soveltuvalla

³ Ks. esim. Kimmerling 2001; Lomsky-Feder & Ben-Ari 1999; Ben-Eliezer 1998

⁴ Zafirovskin (2019, 179–180) mukaan Suomi lukeutuu maihin, joissa militarismi on käytetyllä indeksillä laskettuna vähäistä. Militarismin muuttujiksi luettiin armeijainvestoinnit, sotilastukikohdat, Nato-plus-jäsenyys ja yhteistyö Naton kanssa (emt., 167).

tavalla ja siten testata digitaalisen militarismin teorian käytettävyyttä suomalaisen sotilaallisen toiminnan tutkimuksessa.

Katson, että digitaalisen militarismin teorian soveltaminen ja kehittäminen on tässä tutkielmassa käytännöllistä, sillä käsite tuo esiin armeijamaailman ja sosiaalisen median lisääntyneet kytkökset ja näiden vaikutuksen toisiinsa. Kuten edellisessä luvussa esitelly kirjallisuus osoittaa, yleisön tavoittamisen tarve ajaa kaikenlaisten yhteiskuntien armeijoita hankkimaan näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa ja sotilastematiikka yleistyy Instagramin kaltaisissa palveluissa valtiorajoista riippumatta. Tämä ei kosketa ainoastaan aktiivisesti sota- ja sotilastoimintaa harjoittavia yhteiskuntia, vaan uudet sotilaallisen toiminnan julkisuuskuvan ehdot ovat olennaisia myös ei-militaristisissa yhteiskunnissa, kuten Suomessa.

Esitän, että Suomen kontekstissa ja nimenomaan armeijatoiminnan monenlaisia ilmenemistapoja tutkittaessa ”militarismin” sijaan soveltuvampi suomenkielinen termi on ”sotilaallisuus”, jota englanninkielisessä tutkimuksessa vastaa sotilaiden toimijuudesta puhuttaessa käytetty käsite ”soldering”, eli ”sotilaana oleminen” tai ”sotiluus”. ”Sotilaallisuus”-sanana etu on, että sillä voidaan suomen kielessä kuvailla paitsi sotilaiden toimintaa, myös armeijainstituution ja -järjestelmän merkityksiä.

Seuraavaksi perustelen tarvetta erottautua tutkielmassani militarismiin viittaavasta ”militarism”-käsitteestä nostamalla esiin käsitteen vaihtelevia ja monin paikoin Suomen kontekstiin heikosti soveltuvia käyttötapoja. Tarkennan tapaani soveltaa digitaalisen militarismin teoriaa ja pyrkimystäni viedä käsitettä ”digitaalisen sotilaallisuuden” suuntaan.

3.4.2 Digitaalisesta militarismista digitaaliseen sotilaallisuuteen

Perustellakseni sitä, että ”militarismin” käsitteen käyttäminen ei ole tutkielmani kontekstissa tarkoituksenmukaista, olen tarkastellut käsitteen käyttötapoja ja määrittelyjä paitsi digitaalisen militarismin yhteydessä, myös muussa armeija-aiheiden tutkimuksessa. Kuntsmanin ja Steinin digitaalisen militarismin teoria ammentaa ilmiön syytä ja ilmenemismuotoja Israelista, joka heidän mukaansa edustaa militarisoitunutta (”militarized”) yhteiskuntaa, jossa sotilastoimintaan liittymättömät asiat, kuten sosiaalinen media, on otettu osaksi sotilastoiminnan keinovalikoimaa, ja militarisoituminen vaikuttaa laajalti näihin siviilikulttuurin alueisiin (Kuntsman & Stein 2015, 6).

Kuntsman ja Stein (2015) puhuvat teoriasa yhteydessä ”militaristisesta logiikasta” (”militarist logic”) (emt., 12) ja ”militarisoituneista käytännöistä” (”militarized dispositions”) (emt., 13) ja ”militaristisesta sitoutumisesta” (”militarist engagement”) (emt., 6), mutta eivät määrittele sitä, mitä piirteitä ilmaisut ”militarist” ja ”militarized” pitävät sisällään. Tutkijat kuitenkin sanallistavat ymmärrystään militarismin kontekstista välillisesti viittaamalla esimerkiksi sodan ajan väkivaltaan ja valtion miehitystoimintaan (emt., 2–3), sodankäyntiin, aseellisiin konflikteihin ja sotilasoperaatioihin (emt., 6) sekä nationalismiin (emt., 7).

Monet muutkin tutkimukset korostavat samaan tapaan militarismin käsitteessä valtion aktiivista sotilaallista voimankäyttöä ja sen painottamista politiikassa. Esimerkiksi juuri Israelia tutkineen Kimmerlingin (2001) mukaan Israelin hallintotapa edustaa militarismia, jossa sotilaalliset ja kansalliseen turvallisuuteen liittyvät periaatteet ovat keskeisessä roolissa ja sota nähdään politiikan ja kansainvälisten suhteiden jatkumona (emt., 215). Militarismiin liittyy sotilaallisia ja voimankäyttöä painottavia arvoja, joiden periaatteena ovat institutionaalisen väkivallan tarve ja sen edellyttämä jatkuva varautuminen sotaan tai pienempiin satunnaisiin voimankäytön tilanteisiin (emt., 209).

Militarismin määrittelyä käsittelevässä kirjallisuudessa paljon lainattu Shaw (2013, ks. Eastwood et al. 2018, 46) määrittelee militarismin sen mukaan, että militarismissa sotilaalliset suhteet läpäisevät sosiaalisia suhteita yleisesti. Niin ikään monissa teoksissa siteerattu Mann (1987, ks. emt., 46) taas määrittelee militarismin ”sellaisten sosiaalisten suhteiden ja asenteiden joukoksi, joissa sota ja sotaan valmistautuminen nähdään normaaleina ja toivottuina sosiaalisina toimintoina”.

Näissä näkökulmissa militarismi ymmärretään Kimmerlingin militarismin määritelmän tavoin taan yhteiskunnan läpäiseväksi sotilastoiminnan läsnäoloksi. Shaw’n (1991, ks. Eastwood et al. 2008, 46) mukaan tällainen *militaristinen ideologia*, jossa annetaan uskomusten tasolla paljon arvoa sotilaallisille toimille, on erotettava tutkimuksessa yleisluontoisemmasta militarismin käsitteestä, jossa militarismia ei mielletä ideologiaksi.

Militarismin käsitettä erittelevässä kirjallisuudessa on pohdittu käsitteen merkitystä ja suhteutusta esimerkiksi *turvallisuuden* käsitteeseen (ks. esim. Stavrianakis & Stern 2018, Wibben et al. 2018). Puhuminen ”militarismista” yleisenä valtion armeijan käyttöön ja rahoittamiseen perustuvana turvallisuusstrategiana olisi mahdollista tämän tutkielman suomalaisesta kontekstista, mutta tällaiselle hyvin riisutulle käsitykselle militarismista ei juuri löydy aiemmasta kirjallisuudesta tukea. Ennemmin esimerkiksi feministisessä tutkimuksessa on todettu, että militarismia ei pidä

pelkistää vain armeijoiden ominaisuudeksi tai valtion poliittiseksi ideologiaksi tai käytännöksi, vaan se on nähtävä kaikkialla yhteiskunnassa vaikuttavina sosiaalisina käytäntöinä (Wibben et al. 2018, 141). Tämäkään käsitys militarismista ei ole erityisen soveltuva tutkielmani näkökulmaan.

Suomenkielisiä viittauksia ”militarismin” ilmiöön käännösteoksissa tai suomenkielisissä alkupe-
räisteoksissa esiintyy hyvin niukasti, mutta tyypillisesti ilmaisuina näyttää käytetyn sanoja ”milita-
rismi” ja ”sotilaallinen”. Näistä juuri ”militarismi” viittaa yleiskielen määritelmältään englanninkieli-
sen käsitteen ”militarism” ideologiseen ja valtion väkivallan normalisoimista painottavaan merki-
tykseen, joka ei sovellu suomalaisen armeijakontekstin tarkasteluun: Kielitoimiston sanakirjan
mukaan ”militarismi”-sanan merkitys on ”sotilaallisten seikkojen yksipuolinen korostaminen; sota-
henkisyys; sotilasvalta”.

Adjektiivin ”sotilaallinen” merkitys taas on Kielitoimiston mukaan ”sotaa, sodankäyntiä, asevoimia
koskeva, niille ominainen, niihin perustuva”. Tämä ilmaisu on ”militarismiin” verrattuna lähempänä
yleisesti sotilastoimintaan ja armeijajärjestelmään viittaavaa merkitystä, joka sopii suomalaisen
armeijan kuvailemiseen.

Siksi haluankin kehittää digitaalisen militarismin käsitettä käyttämällä tästä adjektiivista johdettua
substantiivina ja viittaamalla ilmiöön ilmaisulla *digitaalinen sotilaallisuus*, joka voidaan kääntää
englanniksi joko ”digital militarism” tai ”digital soldiering”. Käänöksistä jälkimmäisen käyttöä tu-
kee se, että kirjallisuudessa sotilaana olemiseen ja sotilaan diskursiiviseen ja performatiiviseen
rakentamiseen erilaisissa puhe- ja toimintakäytännöissä viitataan usein käsitteellä *soldiering* (ks.
esim. Chouliaraki 2016, Lomsky-Feder et al. 2008, Maltby & Parry 2016). Myös armeijoiden voi-
daan katsoa tuottavan tällaisia sotilaan ja sotilaallisuuden merkityksiä, joten käsite sisältäisi niin
suomen- kuin englanninkielisenäkin luontevasti sekä sotilaiden että sotilasinstituutioiden vuoro-
vaikutuksen digitaalisen julkisuustilan kanssa.

Digitaalisen sotilaallisuuden käsitteessä korostuvat digitaalisen militarismin käsitteeseen verrat-
tuna enemmän sellaiset diskursiiviset käytännöt, jotka nivoutuvat armeijajärjestelmän ja sen luon-
teen ja arvojen promootioon ennemmin kuin sotaoperaatioiden markkinointiin. Sotilaallisuuden
tarkasteleminen digitaalisilla julkisuusareenoilla voi esimerkiksi tehdä näkyviksi sotilaallisuuden
arkisia ilmaisuja, tuoda esiin sotatematiikan ja siviili-ilmaisun muotojen lähentymistä sekä moni-
puolistaa sotilaan toimijuutta rakentavia mielikuvia. Digitaalisen militarismin teorian tapaan *digi-
taalisen sotilaallisuuden* näkökulma mahdollistaa myös sen hahmottamisen, miten monenlaisista

ja keskenään ristiriitaisistakin lähtökohdista tuotetut sotilaallisuuden puhetavat muotoilevat sotilaallisen instituution, kuten varusmiespalveluksen, julkisuuskuva.

Digitaalisen militarismin käsitteellä ja sen innoittamalla digitaalisen sotilaallisuuden näkökulmalla on merkittäviä yhtymäkohtia viitekehukseen kuuluvaan sotilaallisen itserepresentaation käsitteeseen ja tapaan tarkastella sotilasinstituution viestintää propagandan tematiikan kautta. Siinä missä Israelin armeija tai Suomen puolustusvoimat viestivät tavoitteellisesti edistääkseen positii-visia mielikuvia instituutioistaan, yksittäiset Israelin armeijan sotilaat tai vastaavasti suomalaiset varusmiehet kuvaavat itseään ja olemistaan armeijassa hyvin toisenlaisista lähtökohdista.

Seuraavaksi tarkastelen lähemmin itserepresentaation teoriaa, jolle näkemykseni varusmiesten palveluskuvauksista rakentuu tässä tutkielmassa.

3.4.3 Itserepresentatio

Sotilashenkilöt ovat sosiaalisen median käyttäjiä yhtä lailla kuin muutkin median kuluttajat, ja yhä useammin mobiililaitteet ja sosiaalisen median palvelut ovat läsnä myös taisteluissa tai muissa palvelustilanteissa (Kuntsman & Stein 2015, 88). Varusmiesten ja muunlaisten sotilashenkilöiden julkinen viestintä on väistämättä luonteeltaan toisenlaista kuin sotilasinstituution markkinointiin tähtäävä viestintä, sillä kuten aiemmin luvussa 3.3. todettiin, sotilaille julkaiseminen on useimmiten merkityksellistä esimerkiksi oman arjen ja kokemusten jakamisen vuoksi. Tässä tutkielmassa näen varusmiesten Instagram-julkaisut oman itsen ja itseä ympäröivän tilan kuvauksina, jotka edustavat "itsen esittämisen" eli itserepresentaation (engl. self-representation) ilmiötä.

Itserepresentaation käsite pohjautuu 'itsen' käsitteen tutkimukseen ja erityisesti 'itsen' esittämisen tutkimukseen. Sitä on käytetty erityisesti digitaalisen kulttuurin tutkimuksessa, sillä juuri digitaalisissa yleisön osallistumisesta korostavissa vuorovaikutuksen muodoissa, kuten sosiaalisessa mediassa ja yksilökeskeisissä televisio-ohjelmissä tai lehtiartikkeleissa, itsen representoiminen on olennainen piirre. Lisäksi itserepresentaation tutkimus on olemuksellisesti osa representaation tutkimusperinnettä. Thumim (2014) haluaa erottaa käsitteen sille varsin läheisistä *itsen esittelyn* ("presentation of the self") ja *itsen performanssin* ("performance of the self") käsitteistä. (Emt., 6–7.)

Itserepresentatio eroaa keskeisesti tavallisen representaation olemuksesta: representaation ajatus rakentuu perinteisesti ajatukselle siitä, että ihmiset representoivat toisia ihmisiä ja muita it-

sensä ulkopuolisia kohteita, kun taas itserepresentaatioissa ihminen representoi itse itsensä jokin itsensä ulkopuolista mediumia käyttämällä (Thumim 2014, 8). Itserepresentaatioissa on tästä huolimatta yhtä lailla läsnä valintoja siitä, *mitä* puolia itsestä esitetään ja *millä tavalla* (Corner 1995, ks. Thumim 2014, 8). Itserepresentaatiot ovat itse kerrottuja kokemuksen ilmaisuja ("first-person accounts of experience") (emt., 145).

Katson siis varusmiesten Instagramissa julkaisemia palveluskuvauksia itserepresentaatioina, jotka ovat osa varusmiesten osallistumista sosiaaliseen mediaan. Näen varusmiesten julkaisut heidän henkilökohtaisten kokemustensa kuvauksina, joissa he käyttävät tietouttaan Instagramin ominaispiirteistä ja ilmaisutyyleistä tuottaakseen kuvauksia itsestään, varusmieheydestään ja varusmiespalveluksesta sekä sen tapahtumista. Varusmiesten itserepresentaatiot asettuvat osaksi jokapäiväistä Instagram-kulttuuria, jossa konventionaaliset muodot kiertävät ja mukautuvat yhtä lailla armeija-aiheiden kuvauksiin kuin muidenkin aiheiden jakamiseen.

Chouliaraki (2016) tarkastelee sotilaiden itserepresentaatiota muistelmien näkökulmasta. Hän näkee ne kuvauksina sotilaallisesta itsestä ("soldiering self"), eli siitä, keitä sotilaat ovat ja mitä he tekevät, ajattelevat ja tuntevat rintamalla. Chouliarakin mukaan mediavälitteisesti tallennetuilla itserepresentaatioilla, kuten muistikirjoilla ja blogeilla, on arkistoitavia ominaisuuksia. (Emt. 59.) Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena ovat Instagram-julkaisut asettuvat muistikirjojen ja blogien jatkumoon nykyaikaisena digitaalisen itserepresentaation kanavana.

Chouliarakin huomio sotilaiden itserepresentaatioiden aikasuhteesta asettaakin myös varusmiesten itserepresentaatiot kiinnostavaan valoon: niiden lausumilla on yleisöä paitsi julkaisuhetkellä ja sen lähiaikoina, mahdollisesti myös pitkään julkaisun jälkeen, sillä ne säilyvät Instagramin sisältövirrassa. Tämä seikka perustelee varusmiesten palveluskuvausten merkittävyyttä ja on olennainen osa digitaalisten itserepresentaatioiden olemusta, muttei kuitenkaan ole tässä analyysini näkökulmana.

Sotilaallisen itserepresentaation voidaan katsoa kytkeytyvän kunkin sodan mediaekologiaan, eli siihen, millaisten media-alustojen käyttö on tilanteelle tai ajanhetkelle ominaista (Chouliaraki 2016, 60). Suomalaisen varusmiespalveluksen mediaekologia nojautuu erityisesti varusmiesten toiminnassa sosiaaliseen mediaan, jossa paitsi jaetaan ajatuksia ja viihdytään toisten varusmiesten kanssa, myös kerrotaan palveluksesta ulkopuolisille. Osa varusmiehen sotilaallisen itserepresentaation alustoista on yksityisiä tai vain pienelle suljetulle ryhmälle luotuja, osa taas avoimia ja julkisia. Varusmiespalveluksen mediaekologiassa itserepresentaation edellytyksiin vaikuttavat

myös puolustusvoimien säännökset ja ohjeistukset siitä, millainen sosiaalisen median käyttäminen ja muu viestintä on palveluksessa sallittua.

Thumimin (2014) mukaan itserepresentaatioissa olennaisinta on se, että jokin objekti tuotetaan tekstiksi ("is mediated") jotakin mediavälinettä käyttämällä. Siksi se liittyy erityisesti digitaaliseen kulttuuriin, jossa viestintä ja vuorovaikutus ovat pitkälti digitaalisten mediateknologioiden välittämiä. Mediavälitteisessä esittämisessä on institutionaalinen, tekstuaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus, joista jokainen vaikuttaa itserepresentaatioiden tuottamiseen. Näitä ulottuvuuksia tarkastelemalla pystytään hahmottamaan itserepresentaatioiden eroavaisuuksia sekä sitä, miten eri tavoin itserepresentaatioita tuotetaan ja mitä ne saavat aikaan. (Emt., 3–4.)

Thumimin käsitys representaatiosta institutionaalisesti, tekstuaalisesti ja kulttuurisesti tuotettuna mediavälitteisenä tekstinä on varusmiesten sosiaalisen median julkaisujen kontekstissa kiinnostava. En kuitenkaan tässä tutkielmassa tarkastele varusmiesten itserepresentaatioiden *tuottamisen* prosesseja, vaan ennemmin niiden *sisältöä* verrattuna puolustusvoimien kanavalla julkaistuihin palveluskuvauksiin. Thumimin itserepresentaation kulttuurinen ulottuvuus kuitenkin heijastelee tapaani ymmärtää, millaisia varusmiesten palveluskuvaukset ovat luonteeltaan.

Thumim tarkoittaa itserepresentaation kulttuurisella ulottuvuudella sitä, että itserepresentaatioita tehdessään digitaalisen kulttuurin kuluttaja-tuottajat ovat odotustensa, käsitystensä ja kykyjensä ohjaamia. Itserepresentaatioon siis vaikuttaa esimerkiksi sen tekijän ymmärrys siitä, mitä merkityksiä ja oletuksia tietynlaiseen representaatioon ja tietynlaisen välineen käyttöön digitaalisessa kulttuurissa liitetään. Itsekuvausten muotoon ja sisältöön voivat vaikuttaa myös representaation tekijän käsitykset siitä, millaisiksi itsekuvauksen vastaanottaja mieltää itsekuvauksen elementit. (Thumim 2014, 59–60.)

Itserepresentaatioissa korostuu kulttuurisen ulottuvuuden näkökulmasta mediataitojen ("media literacy") merkitys: itserepresentaation tekijän ymmärrys digitaalisen kulttuurin ja hänen käyttämänsä viestimen ominaispiirteistä ja konventioista vaikuttavat hänen tapaansa representoida itsensä. Samoin mediakulttuuriset taidot lisäävät itseään representoivan mahdollisuuksia hallita omia representaatioitaan esimerkiksi vaihtelemalla tyylejä, poikkeamalla tavanomaisesta ja muuttamalla itsekuvauksiaan hetkestä toiseen. Tämä itserepresentaation piirre korostaa sitä, että vaikka itserepresentaatiot muistuttavat muodoltaan toisiaan, ne ovat usein keskenään hyvinkin erilaisia ja vaihtelevia. (Thumim 2014, 147–148.) Itserepresentaation kulttuurinen ulottuvuus ja mediataidot painottuvat nimenomaan sosiaalisen median ympäristössä, koska siellä itserepre-

senttaatio on huomattavalla tavalla vuorovaikutukseen osallistumisen edellytys: vaikka itsen representoiminen ei ole esimerkiksi Facebookin vuorovaikutuksen ensisijainen tavoite, itserepresentaation rakentaminen on sivuston verkostoon osallistumisen kannalta välttämätöntä. (Emt., 138, 141.)

Sotilaallisen itserepresentaation näkökulmasta ja oman tutkimukseni kannalta hedelmällinen itserepresentaation ulottuvuus on myös tekstuaalinen ulottuvuus. Se viittaa itserepresentaatioiden sisältöä muotoileviin piirteisiin, sävyihin, estetiikkaan, narratiiveihin ja ”juoneen”, jotka syntyvät välineellisen esittämisen (”mediation”) ja siihen liittyvien valintojen prosessissa. Nämä itserepresentaatioiden elementit eivät ole itsestään selviä tai luonteeltaan autenttisia, vaikka niiden avulla pyritään usein luomaan aitouden vaikutelmaa⁵. (Parry ja Thumim 2015, 98.) Tyypillisiä tekstuaalisia piirteitä itserepresentaatioissa ovat esimerkiksi jokapäiväiset esineet ja asiat, joilla on ”tarinankerronnallista voimaa”. Samoin itse kuvatut ja usein tyyliltään viimeistelemättömät valokuvat ja videot kuvaavat uskottavan tuntuisesti esimerkiksi sotilaan toimia ja olotilaa, kuten vartiossa olemista tai leiriolosuhteita. (Emt., 100–101.)

Tutkielmaa tehdessäni pyrin tiedostamaan sen, että analyysini kohteena olevat varusmiesten palveluskuvaukset Instagramissa ovat nimenomaan representaatioita, joissa erilaiset sävyt ja vaikutelmat ovat tulosta itserepresentoijan tekstuaalisista valinnoista. Minun on pidettävä mielessä niiden konstrukttiivinen luonne ja muistettava havaintoja tehdessäni, että kukin yksittäinen Instagram-julkaisu on tapauskohtaisen esitystavan harkinnan tulosta. Kysymys siitä, missä määrin kuvaukset ovat totuudenmukaisia tai heijastavat todellisuutta, ei ole varsinaisesti olennainen, sillä kuvailevatkin kerrontatavat ovat väistämättä subjektiivisia näkemyksiä, joiden ei siten voida katsoa edustavan todellisuutta (Chouliaraki 2016, 63).

Chouliaraki (2016, 60) toteaa, että sotilaiden itsekuvauksissa yhdistyvät realistinen ja pohdiskeleva tarinankerronta. Näistä ensimmäinen viittaa kuvailemiseen ja toteavaan ”silminnäkijän” rooliin, kun taas jälkimmäinen tarkoittaa pohtivaa, arvioivaa ja merkityksiä hakevaa kerrontaa (Oliver 2004, ks. emt., 63). Tätä näkemystä pidän relevanttina myös oman tutkielmani itserepresentaatioaineiston kannalta: varusmiehet asemoituvat suhteessa palvelukseensa toisaalta kuvailijoina

⁵ Parry ja Thumim tarkastelevat itserepresentaation valjastamista tarkoituksellisten vaikutelmien luomiseen osana laajempia kokonaisuuksia, kuten sota-aiheista museonäyttelyä ja sotadokumenttia. Tässä tutkielmassa miellen varusmiesten itserepresentaatiot sellaisiksi, että niiden valinnat syntyvät lähinnä tilannekohtaisen tyylillisen harkinnan perusteella eivätkä osana tarkoitushakuista kokonaisuutta. Katson kuitenkin Parryn ja Thumimin havaintojen soveltuvan varusmiesten omatoimisesti julkaisemien itserepresentaatioiden tarkasteluun, sillä tekstuaalisten valintojen merkitys on vastaanottajalle syntyvien vaikutelmien kannalta molemmissa tutkimusasetelmissä keskeinen.

ja toisaalta kokijoina. Varusmiesten itserepresentaatiot eivät siten ole varusmiehen representaation tavasta riippumattomia todellisuuden ilmaisuja, vaan niiden välittämä vaikutelma rakentuu varusmiehen tietoisten ja tiedostamattomien valintojen kautta.

Seuraavassa alaluvussa palaan digitaalisen militarismin teorian herättämään kysymykseen siitä, miten lähtökohdiltaan erilaiset sotilaiden julkaisut ja sotilasinstituution julkaisut suhteutuvat toisiinsa. Samalla määrittelen tarkemmin tapaan ymmärtää sotilasinstituution, kuten puolustusvoimien, Instagram-viestinnän luonne.

3.4.4 Armeijan ja sotilaiden viestinnän jännite: yksilön itserepresentaatiosta instituution propagandaan

Tutkimukseni keskeinen näkökulma on yksittäisten sotilaiden tuottaman omaehtoisen viestinnän ja armeijainstituution tuottaman virallisen viestinnän välinen suhde. Kuten olen aiemmin luvussa 3.3 osoittanut, sotilasinstituutioiden viestintä asettuu aiemmassa tutkimuksessa pitkälti osaksi laajempia markkinointiviestinnän ja julkisuushallinnan teemoja. Kuten Thumim (2014, 151) toteaa, välineellisen esittämisen ("mediation") prosessit ovat valtakamppailuja. Siinä missä sotilaat tai varusmiehet kuvaavat tilanteita ja toimintaa omasta näkökulmastaan, myös sotilasinstituutiot tuottavat omia välineellisiä mediaesityksiään samasta toiminnasta. Näin nämä kuvaamisen tavat ja niistä välittyvät mielikuvat asettuvat väistämättä taisteluun siitä, mikä kuvaus on yleisön käsityksissä hallitseva.

Sosiaalisen median palveluissa, kuten Instagramissa, sotilasinstituutio voi pyrkiä strategisesti lähestymään yleisöä tavoilla, jotka edistävät sen pyrkimyksiä ja herättävät yleisössä luottamusta. Kuntsmanin ja Steinin (2015) mukaan Israelin armeija pyrki sosiaalisen median kampanjassaan omaksumaan esimerkiksi Twitterin ja Facebookin arkikäyttäjien välittömät puhettavat muodollisen hallintopuheen ja hierarkkisen kielen sijaan. Tämän "jokamiehen" roolin katsottiin mahdollistavan yleisön poliittisen vakuuttamisen (political persuasion). (Emt., 33.)

Tässä tutkielmassa katson puolustusvoimien Inttielämää-Instagram-kanavan julkaisuja esimerkkinä tällaisesta vakuuttamisesta ja käsityksiin vaikuttamisesta. Seuraan katsontatavassani Christensenia (2008), joka on tutkinut propagandan ja vakuuttamisen (persusasion) käsitteiden avulla sitä, millaisia jännitteitä armeijainstituution ja sen alaisuudessa toimivien sotilaiden yhtäaikainen näkyvyys samassa sosiaalisen median välineessä aiheuttaa armeijan ja konfliktien julkisuuskuvan kannalta. Christensenin analyysin kohteena ovat Yhdysvaltojen Puolustusministeriön

vuonna 2007 perustaman Youtube-kanavan sisällöt ja yksittäisten sotilaiden julkaisemat Youtube-videot Irakin sodan ajalta. Hän käyttää lähtökohtanaan puolustushallinnon virallisen Youtube-kanavan sisältöjen tarkastelussa Jowettin ja O'Donnellin (1992 [1986]) näkemystä propagandan käsitteestä. (Emt., 157–158.)

Sama propagandan määritelmä soveltuu oman tutkielmani taustalle, sillä kuten Christensen (2008, 157) toteaa, Jowettin ja O'Donnellin näkemys propagandasta tukee (1) Yhdysvaltain armeijan virallisten videoiden, jotka edustavat propagandaa, ja (2) ”epävirallisten” toimijoiden vähemmän systemaattisesti julkaisemien videoiden, erottamista toisistaan erillisiksi ja keskenään erilaisiksi viestintäpyrkimyksiksi. Jowett ja O'Donnell (1986) tarkoittavat propagandalla ”tarkoituksellista ja systemaattista yritystä muokata näkemyksiä, käsitellä kognitioita ja ohjata käyttäytymistä propagandistin toivomaa aikomusta edistävän reaktion saavuttamiseksi” (emt., 16). Tästä he erittelevät omaksi alalajikseen niin sanotun valkoisen propagandan, jossa ei esitetä valheellisia väittämiä tai johdeta harhaan virheellisillä tiedoilla, vaan tieto esitetään tavalla, joka pyrkii vakuuttamaan yleisön propagandistin hyvydestä ja luotettavuudesta (emt., 17). Propaganda voikin olla hyvin lähellä tavanomaista tiedon välittämistä, mutta sen olennainen ominaisuus on tarkoituksellinen pyrkimys propagandistin suunnittelemaan ja toivomaan lopputulokseen, yleensä riippumatta vastaanottajan tarpeista tai intresseistä (emt., 23).

Näen tässä tutkielmassa Suomen puolustusvoimien Instagram-viestinnän asettuvan edellä kuvattun kaltaisen valkoisen propagandan kenttään. Kuten tämän tutkielman luvussa 2 todettiin, puolustusvoimien Inttielämää-Instagram-tilin sisällöillä pyritään synnyttämään positiivisia mielikuvia varusmiespalveluksesta ja siten edistämään nuoren yleisön halukkuutta suorittaa varusmiespalvelus. Näin Inttielämää-kanavan voidaan nähdä tähtäävän mielikuvien ja näkemysten ohjaamiseen siten, että ne edistävät puolustusvoimien toiminnan tavoitteita. Varsinaisesta raskaasta, valheille ja totuuden vääristämislle nojautuvasta propagandasta ei kuitenkaan puolustusvoimien viestinnässä ole kyse.

Koenkin aiheeni tutkimisessa hedelmällisiksi Jowettin ja O'Donnellin huomiot siitä, että vakuuttamiseen pyrkivänä viestintänä propaganda limittyy mainostamisen ja vakuuttamisen (persuasion) ilmiöiden kanssa. He pitävät mainostamista yhtenä arkisimmista propagandan muodoista, sillä siinä käytetään vaikutelmia, symboleita ja lausumia tietyn halutun näkökulman edistämiseen. Mainostamisen propagandassa valitaan harkitusti, mitä yleisölle kerrotaan ja millä tavalla. (Jowett & O'Donnell 1986, 148–149.)

Viime vuosikymmeninä vakuuttamisen pyrkimyksiä on tarkasteltu propagandan ja mainostamisen käsitteiden ohella myös ”promootiokulttuurin” (promotional culture) teorian avulla. Käsitteen toi esiin Andrew Wernick (1991), jonka mukaan nyky-yhteiskunnassa on nähtävillä erityinen mainostamista laajempi *promootion* ulottuvuus; siihen sisältyvät paitsi kaupallisten tuotteiden mainokset, myös kaikenlaiset materiaalit ja puheet, joilla pyritään edistämään jotakin ideaa tai tarkoitusta. Wernick pitää promootiota viestinnän muotona ja retoriikan lajina. (Emt., 181–183.) Puolustusvoimien julkisuushallintaan pyrkivän viestinnän voikin nähdä nimenomaan ei-kaupallisen idean ”varusmiespalvelus kannattaa” promootiona. Wernick (emt., 132–133) toteaaakin, että alun perin kaupallisen toiminnan tarkoituksiin syntyneet promootion käytännöt ovat alkaneet laajentua muillekin yhteiskunnan aloille, kuten politiikan prosesseihin. Promootiokulttuurin käsite on läsnä tarkastelemassani ilmiössä, eli siinä, että armeijainstituutiot, kuten Suomen puolustusvoimat, ovat yhä enemmän läsnä sosiaalisissa medioissa ja tuottavat niihin suunnitelmallisesti kiinnostuksen herättämiseen pyrkiviä sisältöjä.

Tavassani ymmärtää puolustusvoimien Inttielämää-Instagram-kanavan julkaisut vakuuttamiseen pyrkiväksi viestinnäksi yhdistyvät kuitenkin promootion ideaa enemmän mainostamisen mieltäminen propagandaksi ja ajatus valkoisesta propagandasta, joka viittaa valheellisen tiedon välittämisen sijaan mielikuvapainotusten luomiseen. Huomattavaa on tosin, että teen eroa Jowettin ja O’Donnellin puheeseen mainostamisen propagandistisuudesta siinä mielessä, että ymmärrän mainostamisen laajasti jonkin ajatuksen tai idean edistämisenä enkä niinkään hyödykkeisiin ja kulutusyhteiskuntaan kytkeytyvänä toimena. Jowettin ja O’Donnellin katsannossa mainostamisen propagandan merkitys piilee sen tuottamassa kulutuskulttuurissa ja yhteiskunnallisessa muutoksessa, kun taas tässä tutkielmassa hyödynnän ajatusta mielikuvien ”mainostamisesta” osana käsitystäni propagandasta.

Lisäksi on muistettava, että Jowett ja O’Donnell näkevät mainostamisen ja propagandan vahvasti teoksensa julkaisuajan keskeisimmän propagandavälineen, television, kautta. Oman analyysini sosiaalisen median kontekstissa ajatusten mainostaminen ja vakuuttamiseen pyrkivät viestit ovat kaikkialla ihmisten arkisessa viestintäympäristössä ja ne ovat paljon laajemmin läsnäolevia ja muodoiltaan huomaamattomampia kuin Jowett ja O’Donnell kirjoittavat televisiosta puhuessaan. Myös yleisön tavoittamisen ehdot ovat aivan toisenlaisia kuin television kontekstissa, sillä sosiaalinen media ja verkkoympäristöt ovat avoimia, monikerroksisia ja ennalta-arvaamattomia (Christensen 2008, 161).

Propagandan tarkastelu sosiaalisen median palvelussa nostaakin esiin armeijakontekstin kanalta tärkeän seikan, jota Christensen (2008) nimittää ”propagandistiseksi dissonanssiksi”: propagandan luonne näyttäytyy uudessa valossa, kun otetaan huomioon, että sosiaalisen median palveluissa propagandistin, kuten armeijainstituution, viestien rinnalla esiintyy materiaalia, joka horjuttaa propagandaa toisenlaisilla kuvauksilla samasta aiheesta. Sosiaalinen media romuttaa perinteisen ajatuksen siitä, että onnistuneeseen propagandaan liittyy tiedon sijoittelun, ajoittamisen, kontekstin ja muiden näkemysten näkyvyyden hallinta. Youtuben tai Instagramin kaltaisissa ympäristöissä tällainen tiedonvälityksen kontrolli on liki mahdotonta, mutta Yhdysvaltain armeijan Youtube-kanavan tai Suomen puolustusvoimien Inttielämää-Instagram-kanavan sisältöjä voidaan silti kuvailla propagandan käsitteellä. (Emt., 172.)

Tutkielmassani keskeinen kahdenlaisten Instagram-julkaisujen jännite kiteytyy nimenomaan Christensenin mainitsemaan ”propagandistiseen dissonanssiin”: suomalaisten varusmiesten omien tilien ja puolustusvoimien ylläpitämän Inttielämää-kanavan päivitykset tuotetaan erilaisista lähtökohdista, jälkimmäiset hallitusti ja suunnitelmallisesti, ensin mainitut taas vapaamuotoisesti ja kenenkään erityisesti kontrolloimatta. Näin niiden välillä voidaan nähdä ristiriita, eli dissonanssi, joka saattaa ilmetä tämän tutkielman analyysiaineistossa.

Analyysini tausta-ajatuksena on siis potentiaalinen ero lähtökohdiltaan erilaisten varusmiespalvelusta käsittelevien Instagram-päivitysten sisällöissä ja niiden rakentamissa mielikuvissa. Katson-tatavassani varusmiesten viestintä näyttäytyy omaehtoisena (joskin käytetyn kanavan kulttuurisiin konventioihin mukautuvana) ja vapaana itsen sekä oman sotilaana olemisen kuvaamisena. Puolustusvoimien kanavan viestintä taas asettuu ajattelussani osaksi propagandan kenttää, jolla viestejä hyödynnetään tarkoituksellisesti myönteisen julkisuuskuvan luomiseen.

En kuitenkaan halua korostaa tätä jännitettä jyrkän kahtiajaon tavoin, vaan ennemminkin sen on tarkoitus jäsentää tapaani hahmottaa lähtökohdiltaan erilaiset varusmiespalveluksen kuvaukset luonteiltaan erilaisiksi. Minun on analyysissäni tiedostettava ennalta oletetun tulkinnan vaarat ja vältettävä sellaista asetelmaa, jossa puolustusvoimien Inttielämää-kanavan julkaisut edustavat siloittlevaa ja kaunistelevaa palveluksen kuvaamista ja varusmiesten julkaisut aitoa ja suodattamatonta kerrontaa. Tällainen vahva ennakko-oletus johdattaisi minut mahdollisesti näkemään aineistossani sellaisia painotuksia tai eroja, joita siinä ei perustellusti ole havaittavissa. En voi myöskään pitää itsestään selvänä oletuksena sitä, että yksittäisten armeijahenkilöiden ja instituution viestien synnyttämät vaikutelmat ovat aina olemuksellisesti ristiriitaisia tai toisiinsa törmäviä. Esimerkiksi Hellman (2016) on todennut Ruotsin armeijan kontekstissa, että ruotsalaissoitilaiden ar-

meijablogien sisältämät itserepresentaatiot ja kuvaukset sotilaana olemisesta Afganistanissa olivat vaikutelmiltaan pitkälti Ruotsin hallituksen strategista narratiivia tukevia. Esittämällä sotilaana olemisen arkipäiväisenä ja jopa siviilielämän kaltaisena sotilaat tulivat representaatioillaan oikeutaneiksi hallituksen strategista puhetta, jonka mukaan sotilasoperaatiossa oli kyse humanitaarisesta toiminnasta ja siviililähtöisestä konfliktinhallinnasta. (Emt., 55–56.)

Ylläolevissa osioissa olen tarkastellut digitaalisen militarismin, itserepresentaation ja propagandan käsitteitä, jotka ohjaavat ajatteluani ja määrittävät ymmärrystapojani tässä tutkielmassa. Seuraavassa luvussa kertaan oman tutkimusongelmani ja esittelen tarkat tutkimuskysymykseni, joiden kautta ryhdyn tarkastelemaan varusmiespalveluksen Instagram-kuvauksia. Lisäksi esittelen käyttämäni aineiston ja analyysimenetelmän.

4 Tutkimusasetelma

4.1 Instagram tutkimuksen kohteena

Kuvanjakopalvelu Instagram on sosiaalisen median sovellus, jossa käyttäjät jakavat profiileissaan kuvia ja videoita. Sovellusta käytetään mobiililaitteella tai tietokoneella, jolla päivitykset kuvineen ja videoineen ladataan palveluun. Yli 800 miljoonaa käyttäjää kerännyt palvelu painottuu vahvasti kuvalliseen sisältöön ja sen jakamiseen, ja kuviin voi lisätä palvelussa esimerkiksi suodattimia ja efektejä (Baker ja Walsh 2018, 4558).

Yksi Instagram-päivitys rakentuu yhdestä tai useammasta kuvasta tai videosta sekä kuvatekstistä (engl. caption), jossa käytetään 1) kirjoitettua tekstiä, 2) emojeita eli erilaisia hymiö- ja kuvasymboleita sekä 3) aihetunnisteita eli hashtageja. Tarkastelen analyysissäni kaikkia näitä osia. Instagramissa päivityksiä voi myös kommentoida kuvien alle, mutta tässä tutkielmassa analyysini kohdistuu vain itse päivityksiin eikä niiden kommentteihin. Tarkoitukseni on valottaa vain varusmiesten ja Inttielämää-kanavan omia alkuperäisiä ilmaisutapoja eikä kommentoijien keskustelua tai julkaisijoiden jälkikäteen kommentteissa ilmaisemia reaktioita ja tarkennuksia.

Keskeinen Instagram-viestinnän piirre ovat aihetunnisteet eli hashtagit. Ne ovat #-merkin perään kirjoitettuja aihesanoja, jotka liittävät päivityksen hashtagin ilmaisemaan aihepiiriin ja mahdollistavat päivityksen nousemisen esiin, kun kuka tahansa käyttäjä hakee sisältöä aihesanoja käyttämällä. Hashtageilla käyttäjä myös (usein tiedostamattaan) määrittelee päivityksensä merkityksiä sekä ilmaisee yhteenkuuluvuutta ja omaa identiteettiään (Baker ja Walsh 2018, 4558–59).

4.2 Tutkimuksen tavoite

Tutkimusongelmani pohjana on pyrkimys selvittää, miten varusmiespalvelusta kuvataan julkisesti, eli *millaisia kuvauksia varusmiespalveluksesta tuotetaan*. Tutkimukseni valottaa sitä, millainen julkisuuskuva varusmiespalveluksella on, ja millaiseksi yleisö voi Instagram-kuvausten perusteella nähdä palveluksen ja suomalaisen sotilaallisuuden. Olen kiinnostunut nimenomaan yksittäisten varusmiesten itsenäisesti tuottamasta viestinnästä ja puolustusvoimien virallista instituutiota edustavasta viestinnästä. Tutkimukseni ongelmanasettelu tähtää sen hahmottamiseen, millaisia mielikuvia varusmiespalveluksesta ja sen sotilaallisuudesta näiden toimijoiden, eli palveluksen suorittajien ja palveluksesta vastaavan instituution, viestinnässä rakentuu.

Pyrin vastaamaan tutkimukseni ongelmanasetteluun tarkastelemalla puolustusvoimien ylläpitämällä Inttielämää-Instagram-kanavalla ja yksittäisten varusmiesten omilla tileillä julkaistuja päivityksiä. Instagramin kuvallisuuteen painottuva jakaminen on jo muutaman vuoden ajan ollut erityisesti nuorten ja palvelusikäisten suosiossa. Myös puolustusvoimat on viime vuosina pyrkinyt hyödyntämään Instagramin visuaalisuutta yleisönsä tavoittelemisessa. Ennakkokäsitykseni onkin, että varusmiehet jakavat muille ihmisille kokemuksiaan ja kertovat päivistään palveluksessa, kun taas Inttielämää-kanavan tehtävä yhtenä puolustusvoimien virallista Instagram-kanavista on suunnitelmallisesti viestiä palvelusasioista sekä varuskunnissa oleskeleville varusmiehille että palvelusta harkitseville.

Aineistolle esittämäni päätutkimuskysymys on:

Millaisia sotilaallisuuden kuvauksia rakentuu varusmiesten Instagram-julkaisuissa ja Inttielämää-Instagram-kanavan julkaisuissa?

Päätutkimuskysymykseeni vastaamalla pyrin löytämään ja kuvailemaan niitä sotilaallisuuden ilmaisumuotoja, joita varusmiesten ja Inttielämää-kanavan lähtökohdiltaan erilaisissa palveluskuvauksissa on. Hahmottelen niitä tilanteita, näkökulmia, kokemuksia ja tuntemuksia, joiden kautta varusmiespalvelus esitetään aineistoni Instagram-päivityksissä. Tutkimuskysymykseni herättelee aineistosta esiin sosiaalisen median konventioihin lomittuvia sotilaallisen toiminnan ilmaisuja ja viittauksia sotilaalliseen itseen ja toisiin, vaikka sanaa ”sotilas” ei suoraan käytettäisikään. Kohdistan tutkimuskysymykseni erikseen varusmiesten julkaisuihin ja Inttielämää-kanavan päivityksiin, mutta pidän mielessäni, että aineiston molemmat puolet ovat lopulta funktioltaan samanlaisia: niissä muodostuu jonkinlaisia vaikutelmia ja mielikuvia siitä, millainen varusmiespalvelus on ja millaista sen sotilaallisuus on.

Pääkysymyksen lisäksi analysoin aineistoani seuraavan alatutkimuskysymyksen näkökulmasta: *Millä tavalla varusmiesten julkaisut ja Inttielämää-kanavan julkaisut ilmentävät digitaalista sotilaallisuutta?*

Toisen tutkimuskysymykseni avulla pureudun siihen, miten varusmiesten omien tilien palveluskuvaukset ja Inttielämää-kanavan palveluskuvaukset suhteutuvat toisiinsa ja millaisia sotilaallisuuden ilmaisuja niissä esiintyy. Tuon esiin seikkoja, joissa ilmenevät erilaisilla tarkoituksilla tehtyjen julkaisujen mahdolliset jännitteet tai samankaltaisuudet. Tässä haastan omaa teoreettista katsontatapaani: pyrin selvittämään, miten digitaalisen ajan sotilaallisuudelle ominainen hallitsemattomien vaikutelmien ja julkisuuskuvakamppailun jännite on läsnä aineistossani ja onko se ylipääntään havaittavissa. Tarkastelen sitä, missä määrin katsannossani propagandan piiriin lukeutuva

Inttielämää-kanavan suunnitelmallisiin vaikutuksiin pyrkivä sisältö ja varusmiesten itserepresen-
taatiota edustavat yksittäiset Instagram-päivitykset tuottavat varusmiespalveluksen julkisuusku-
vaan jännitteisiä ja sävyiltään vaihtelevia sotilaallisuuden mielikuvia ja samalla propagandistista
dissonanssia sekä toisaalta yhdenmukaisuutta.

4.3 Aineistona Instagram-päivitykset

Aineistoni muodostuu kahdesta otoksesta varusmiespalvelukseen liittyviä Instagram-päivityksiä.
Toisen otoksen muodostavat yksittäisten varusmiesten Instagram-julkaisut, ja toinen koostuu
puolustusvoimien Inttielämää-kanavan Instagram-julkaisuista. Aineisto koostuu yhteensä 65:stä
varusmiehen Instagram-päivityksestä ja 23 Inttielämää-kanavan päivityksestä.

Varusmiesten tuottama aineisto on kerätty Instagramista kahdelta kolmen viikon aikajaksolta,
joista ensimmäinen on 21.1.2019–10.2.2019 ja toinen 18.3.2019–7.4.2019. Halusin ottaa aineis-
toksi tutkielmaproessin aikataulun huomioiden mahdollisimman vähän aikaa sitten palveluk-
sensa suorittaneiden varusmiesten julkaisuja, jotta saisin analysoitua mahdollisimman tuoreita
varusmiespalveluksen kuvauksia. Tarkemmat aikajaksot on valittu niin, että niihin osuisi mahdol-
lisimman monipuolisia ja ilmaisullisia julkaisuja.

Analyysin aloitushetkellä keväällä 2019 viimeisin varusmiesten saapumiserä oli aloittanut palve-
luksensa 7. tammikuuta 2019. Päätin valikoida aineistoa kolmelta kokonaiselta viikolta alkaen
tammikuun 21. päivästä, sillä siihen mennessä alokaserä 1/19 oli ehtinyt olla palveluksessa pari
viikkoa. Näin sain rajattua otoksen ulkopuolelle oletettavasti varsin toisteiset ja yliedustettuina
epärelevantit palvelukseen astumiseen ja alun totutteluun liittyvät varusmiesten päivitykset. Alus-
tavan katsannon perusteella parin ensimmäisen palvelusviikon päivityksistä monissa ei vielä sa-
nottu juuri mitään palveluksen sisällöstä tai luonteesta tai itsestä varusmiehenä, vaan päivityk-
sissä oli enemmän toteamuksia tilanteen uutuudesta ja pintapuolisia mainintoja palvelukseen liit-
tyivistä odotuksista.

Toiseksi ajanjaksoksi oli aineiston määrän rajaamiseksi ja vaihtelevuuden takaamiseksi järkevää
valita niin ikään kolmen viikon jakso. Tutkimusaineiston monipuolisuuden varmistamiseksi jätin
aikajaksojen väliin viisi viikkoa, joiden aikana kaikki saapumiserän 1/19 varusmiehet saivat alo-
kaskautensa päätökseen ja erikoiskoulutuskauden palvelusrutiinit ovat ehtivät vakiintua.

Aloitin aineiston keräämisen Instagramista selvittämällä, millä aihetunnisteilla hakemalla saisin hakutuloksiksi eniten varusmiesten palvelukseen liittyviä päivityksiä. Kokeilin Instagramin etusivun hakukenttään erilaisia varusmiespalvelukseen liittyviä aihetunnisteita, kuten #varusmies, #intti, #varusmiespalvelus, #alokas ja #intissä. Listasin hakukokeilujen perusteella taulukointiohjelmaan yleisimmät, eli eniten selvästi relevantteja hakutuloksia tuottavat, aihetunnisteet. Varusmiespalvelus-aiheisten aihetunnisteiden suosittuus näyttää keskittyvän muutamaan tunnisteeseen, sillä siinä missä kaikkein suosituimmat hashtagit tuottavat hakutuloksiksi tuhansia päivityksiä, kymmenen suosituimman hashtagin listalla alimmat tuottavat vain reilut tuhat hakutulosta. Määrien suhteen on toki otettava huomioon, että kaikkien aihetunnisteiden tuottamien hakutulosten joukossa on paljon sisältöä, joka ei ole varusmiesten tuottamaa tai välttämättä edes varusmiespalvelukseen liittyvää.

Ylivoimaisesti suosituin aihetunniste oli #intti, joka tuotti (10.4.2019) hakutulokseksi 41 729 julkaisua. Tutkielmani aineisto on kerätty näiden hakutulosten joukosta. Ensimmäisessä vaiheessa tallensin tutkimuksen aikajaksoilta kuvakaappauksina ja videoina kaikki varusmiesten tekemät palvelusaiheiset päivitykset. Hakutuloksista karsiutui palvelukseen liittyviä päivityksiä, joissa julkaisija ei ollut varusmies, vaan esimerkiksi puolustusvoimien joukko-osasto, armeija-aiheinen yritys, palvelusaiheinen viihteellinen kanava, varusmiehen läheinen, aktiivireserviläinen tai kertausharjoituksissa kävijä.

Tässä vaiheessa päivityksiä kertyi yhteensä 97 kappaletta. Karsin joukosta pois päivityksiä, joissa ei mainittu palvelusta tai siellä oloa eikä viitattu millään tavalla palveluksen sisältöön tai olosuhteisiin. Monet keskenään samankaltaiset ja sisällöltään vähäiset päivitykset toivat myös aineistoon tarpeetonta toisteisuutta, joten jätin niistä osan pois. Lisäksi karsin pois useita päivityksiä, joissa keskeinen visuaalinen elementti, kuva, oli virallinen armeijapotretti, johon henkilö tuskin on asettunut spontaanisti tai täysin itse valitsemallaan tavalla. Lopullinen otoksen koko on 65 päivitystä.

Toinen aineisto-otokseni, Inttielämää-kanavan julkaisut, on kerätty kanavan kaikkien vuoden 2018 julkaisujen joukosta. Aineiston yhtenäisyyden kannalta olisi ollut mielekkäämpää valita Inttielämää-kanavan julkaisut samoilta aikajaksoilta kuin varusmiesten julkaisut. Inttielämää-kanavalla ei kuitenkaan ollut julkaistu näillä aikajaksoilla yhtäkään päivitystä, ja ylipäätään tammikuun ensimmäisen viikon jälkeen oli tehty vain yksi päivitys maaliskuun alkupuolella. Tämän vuoksi päädyin siihen ratkaisuun, että aineisto on analyysini kannalta edustavinta, jos valikoin sen analyysin aloitushetkellä viimeisimmän kokonaisen kalenterivuoden ajalta. Valintaa perustelee myös

se, että Inttielämää-kanava on suunnattu tarjoamaan tietoa palvelusta harkitseville ja palveluksessa oleville, joten sen suhteellisen harvatahtista sisältöä selataan todennäköisesti laajemmin kuin vain aivan viimeisimpien päivitysten osalta. Inttielämää-kanavalla oli julkaisuja vuonna 2018 yhteensä 30 kappaletta. Näistä karsin aineistoa valitessani pois 7 sellaista päivitystä, jotka eivät sisältäneet varsinaista varusmiespalvelusta koskevaa lausumaa. Niiden joukossa oli muiden muassa maanpuolustuskorkeakoulun yhteishausta muistuttava päivitys, puolustusvoimien sosiaalisen median kanaviin houkutteleva päivitys sekä muutama tulevaan some-kampanjaan viittaava päivitys. Valintakierroksen jälkeen Inttielämää-kanavan päivityksiä on aineistossa 23 kappaletta.

Valikoimani 23 Inttielämää-kanavan päivitystä ja 65 varusmiesten päivitystä muodostavat tutkimukselleni 88 päivityksen aineiston. Tiedostan sen, että aineisto ei jakaudu tasaisesti otosten kesken. Tämä ei kuitenkaan ole ongelmallinen tekijä analyysini kannalta, sillä en pyri tulosten määrälliseen vertailemiseen tai yleistettävyyteen, vaan analysoin niitä laadullisesta näkökulmasta. On luontevaa, että yksilöiden omakohtaisten ja usein spontaanien päivitysten määrä on runsaampi kuin kokonaisen instituution julkaisujen, joita tuotetaan instituution kanavalle harvakseltaan ja suunnitellusti silloin, kun aihetta julkaisemiseen on.

Tutkimusaineistoni koostuu yksinomaan julkisista Instagram-päivityksistä, joita päivityksen julkaisija ei ole määritellyt yksityisiksi tai vain tietyn yleisryhmän nähtäviksi. Päivityksiä tehneet henkilöt eivät kuitenkaan tiedä yksittäisten julkaisujensa olevan tutkimuksen kohteena. Siksi huolehdin heidän yksityisyydestään ja aineiston käytön eettisyydestä hyödyntämällä koottua aineistoa vain tutkimustarkoituksiin ja pitämällä aineiston saatavilla vain itselleni. Lisäksi poistan tässä tutkimuspaperissa käyttämäni aineistoesimerkeistä henkilöiden nimet, palvelupaikat ja muut yksityiskohdat, joista he voisivat olla tunnistettavissa.

4.4 Foucault'n diskursseista multimodaaliseen diskurssianalyysiin

Tarkastelen varusmiespalveluksen Instagram-kuvauksia analysoimalla keräämääni aineistoa visuaalisen tekstianalyysin ja erityisesti multimodaalisen kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Analyysini on laadullista, eli en pyri yleistämään löydöksiäni suurempaan tutkimusjoukkoon enkä erittelemään Instagram-päivitysten sisältöä määrällisen kategorisoinnin keinoin. Sen sijaan jäsentelen ja tulkiten valitsemaani aineisto-otosta ja pyrin tuomaan varusmiesten ja Inttielämää-kanavan päivityksistä esiin laadullisia sisällön piirteitä, jotka havainnollistavat varusmiespalvelukseen kytkeytyvien puhetapojen merkitystä. Kriittisen diskurssianalyysin periaatteiden mukaisesti ajattelen

puhetapojen olevan yhteydessä valtaan ja vaikutteisiin tai vaikutuspyrkimyksiin, joita viestinnän diskurssit välittävät (Machin & Mayr 2012, 4).

Kriittisessä diskurssianalyysissä tavoitteena on löytää viestinnässä piilevät valtarakenteet, joiden äärelle päästään kyseenalaistamalla kielen itsestään selvät pinnalliset ja neutraaleilta vaikuttavat merkitykset (Machin & Mayr 2012, 5). Oma tutkimukseni ei ole varsinaisesti kovan kriittisyyden ohjaamaa siinä mielessä, että pyrkisin osoittamaan päivitysten takaa varsinaista ideologiaa, jonka paljastaminen on usein kriittisen diskurssianalyysin ydin (emt., 1, 25). Kuitenkin asemoidun lähemmäs kriittistä diskurssianalyysiä kuin perinteistä kielitieteellistä diskurssianalyysiä, jossa pyritään erittelemään yksityiskohtaisesti aineiston kielellisiä elementtejä (emt., 5). Tarkan kielellisten keinojen analysoimisen sijaan keskityn kuvailemisen ja huolellisen analyttisen lukemisen avulla tuomaan esiin aineistosta välittyviä vaikutelmia, jotka rakentuvat tekstuaalisista ja visuaalisista valinnoista.

Diskurssianalyysin erilaisista tulkinnoista suuri osa nojautuu ranskalaisen Michel Foucault'n teoriaan diskurssin (ransk. *discours*) käsitteestä. Foucault'n (2005 [1969]) mukaan diskurssit eivät ole merkkien kokonaisuuksia, vaikka ne onkin tehty merkeistä; sen sijaan diskurssi tarkoittaa "käytäntöjä, jotka muotoilevat järjestelmällisesti ne kohteet, joista puhuvat". Diskursseja on tärkeää kuvailla, jotta tehdään näkyviksi ne vaikutukset, joita diskurssit luovat ja jotka ovat syvällisempiä kuin vain asioihin viittaaminen merkkejä käyttämällä. (Emt., 68–69.) Foucault'n mukaan diskursseja analysoidaan tarkastelemalla muodoiltaan vaihtelevia lausumia, jotka muodostavat keskenään kokonaisuuden viittaamalla keskenään samaan kohteeseen (emt., 47). Lausuma on merkkien olemassaolon funktio, sillä se antaa merkkien sarjalle mielekkyyden, säännön, merkityksen ja toiminnan (emt., 116–117). Foucault'laisittain diskurssi on siis puheen taustalla vaikuttava muodostelma, joka yhdistää toisistaan erillisiä merkitseviä lausumia.

Rosen (2012) mukaan Foucaultin diskurssin käsitystä voidaan soveltaa useilla tavoilla tehtävänä olevan diskurssianalyysin luonteesta riippuen. Oman tutkielmani diskurssianalyysi vastaa analyysitapaa, josta Rose käyttää ilmaisua "diskurssianalyysi I". Siinä kiinnitetään huomiota diskurssiin tekstin tai kuvan itsensä sekä totuuksien sosiaalisen muodostumisen näkökulmasta eikä niinkään tiettyihin diskursseihin liittyvien valtakäytäntöjen näkökulmasta. Diskurssien katsotaan kytkeytyvän siihen, miten tietynlaiset näkemykset ja mielikuvat muodostuvat asioiden totuuksiksi ja luonnollisiksi asiantiloiksi. (Emt., 195–196.) Foucault (2005, 54–55) nimittää *muotoutumissäännöiksi* niitä ehtoja, joiden perusteella lausumat elementteineen, eli kohteineen, lausumistapoineen, käsitteineen ja aihevalintoineen, hajautuvat ja muodostavat diskursiivisia muodostelmia.

Analyysini kohteena ovat voimakkaasti visuaaliset Instagram-päivitykset, joten tutkimukseni ammentaa visuaalisten metodologioiden perinteestä. Visuaalisen kulttuurin yleistyessä visuaalisesti orientoituneet tutkimusmenetelmät ovat kasvattaneet suosiotaan muiden muassa viestinnän ja kulttuurin tutkimuksessa sekä sosiologiassa, sillä tutkijat ovat todenneet, että muutkin viestinnän muodot kuin kieli, kuten esimerkiksi visuaaliset elementit, rakentavat ja välittävät merkityksiä (Machin & Mayr 2012, 6). Tapani ymmärtää viestinnän ja diskurssien luonne on konstruktionistinen ja yhteiskunnallis-semioottinen. Näiden näkemysten mukaan sosiaalista todellisuutta rakennetaan kielen luomien merkitysten kautta. Viestinnällisistä valinnoista muodostuu diskursseja, jotka välittävät tietynlaisia ideoita ja malleja maailmasta. (Emt., 20–21.)

Analyysimenetelmäni voidaan kutsua myös multimodaaliseksi kriittiseksi diskurssianalyysiksi, sillä tarkastelun kohteena ovat useita erilaisia viestintämuotoja yhdistävät kokonaisuudet, joissa eri elementit yhdessä rakentavat merkityksiä (Machin & Mayr 2012, 1, 6–9). Analyysini kohdistuu paitsi Instagram-päivitysten visuaalisiin elementteihin, eli kuvaan ja emojeihin, myös tekstisisältöön, joka täydentää kuvan välittämää viestiä ja ohjaa sitä tiettyyn suuntaan. Tärkeitä analyysin kohteita ovat myös aihetunnisteet eli hashtagit, jotka korostavat niissä mainittuja sanoja ja ohjaavat päivityksen merkityksiä ja sävyjä. Näihin elementteihin liittyvät viestinnälliset valinnat muodostavat yhdessä toisiaan täydentämällä ne puhuvat, jotka analysoimistani Instagram-päivityksistä voidaan havaita.

En siis ole tässä tutkielmassa kiinnostunut niinkään esimerkiksi yksittäisten sanavalintojen semiotiikasta tai kuvien visuaalisten symbolien selittämisestä kuin siitä kunkin päivityksen läpäisevästä merkityksellistämisestä ja puhetavasta, joka yksittäisten valintojen yhdistelmästä rakentuu ja välittyy. Pyrin katsomaan kuvien ja kuvatekstien pinnan taakse ja havaitsemaan sanavalinnoissa, aihetunnisteissa ja kuvien tyyliissä viitteitä siitä, mitä päivityksen tekijä päivityksessään kuvaa ja mitä hän siitä sanoo.

Yksittäisen päivityksen yksityiskohtainen sisältö asettuu tarkastelutavassani osaksi keskenään läheisten puhetapojen joukkoa: hyvinkin eri tavoin palvelusta kuvaaville päivityksille voi olla yhteistä tietty idea jostakin palveluksen ominaisuudesta. Olennaista eivät siis ole niinkään yksittäiset päivitykset itsessään, vaan päivitysten joukossa toistuvat väittämät ja sävyt. Rosen (2012, 210) mukaan tärkeää on hahmottaa aineistosta avainteemoja, jotka saattavat olla esimerkiksi keskeisiä ilmaisuja tai toistuvia kuvallisia aiheita. Näistä havaitsemistani toistuvuuksista ja suuremmista puhetapojen yhtäläisyyksistä kokoa analyysissäni sen mielikuvan varusmiespalveluksesta, jota varusmiesten päivitykset ja toisaalta Inttielämää-kanavan päivitykset välittävät. Pyrin huomioimaan myös sen, että jokaisen havaitsemani diskurssin sisään saattaa asettua useita keskenään

ristikkäisiä tai jännitteisiä osadiskursseja, jotka tuottavat samaan diskursiiviseen tematiikkaan nojautuen keskenään erilaisia argumentteja (emt., 218).

Mahdollista on, että kriittinen diskurssianalyysi tuo aineistosta esiin myös piilevän ideologian, joka voi olla jopa molemmille aineisto-otoksille yhteinen (Machin & Mayr 2012, 207). Tämä ei kuitenkaan ole analyysini päätarkoitus. On kuitenkin huomattava, että analyysini ei lähtökohtaisesti tähtää kahden erilaisen palveluskäsityksen havaitsemiseen kahdesta erilaisesta aineistosta. Vaikka ajatukseni onkin, että varusmiesten ja Inttielämää-kanavan erilaiset viestinnän pyrkimykset saattavat näkyä erilaisina diskursiivisina löydöksinä, pidän mieleni avoinna aineistoja yhdistäville piirteille ja sellaisille toistuville sävyille, jotka esiintyvät niin varusmiesten kuin Inttielämää-kanavan valitsemissa ilmaisutavoissa.

Kriittistä diskurssianalyysiä on kritisoitu siitä, että se pyrkii usein rajallisen aineiston avulla väittämään löydettyjen puhetapojen vastaavan yleisemminkin tutkitun kaltaisten sisältöjen vaikutuspyrkimyksiä ja puhetapoja. Diskurssiksi ja ideologiaksi saatetaan myös tulkita aineiston sisältämiä arvoja, ideoita ja identiteettejä, jotka eivät tarkempia määritelmiä käyttämällä osoittautuisikaan diskurssin tasoiksi piirteiksi. (Machin & Mayr 2012, 208). Varusmiespalveluksen kuvausten analyysissäni pyrin välttämään aineiston piirteiden ylitulkittamista ja olemattomien toistuvuuksien hahmottelemista sekä perustelemaan löytämäni diskurssit riittävän monilla esimerkeillä. Lisäksi pitäydyn analyysissäni ideologioiden sijaan rajallisempien intressien ja puhetapojen tulkinnassa, sillä se on tutkimusasetelmani kannalta tarkoituksenmukaista. En myöskään pyri tyhjentävästi yleistämään löydöksiäni kaikkeen varusmiesten ja puolustusvoimien sosiaalisen median viestintään, vaan tiedostan, että muunlaisetkin, mahdollisesti vielä yleisemmät, puhetavat ovat mahdollisia ja todennäköisiä.

Kriittistä visuaalista diskurssianalyysiä tehdessä on vaarana, että tutkija päätyy perustamaan analyysinsä etukäteen aineistosta tekemilleen oletuksenomaisille tulkinnoille, joita kielelliset ja visuaaliset havainnot sitten taipuvat osoittamaan todeksi (Machin & Mayr 2012, 211, 213). Analyysiä tehdessäni minun on sivuutettava aiheeseen liittyvät ennako-oletukseni ja odottamani tulkinnat, jotta pystyn analysoimaan puhtaasti niitä vaikutelmia, joita aineistoni piirteistä todella rakentuu. Kriittistä diskurssianalyysiä on kritisoitu myös siitä, että kielelliset perusteet tulkinnoille jäävät usein ohuiksi, koska löydöksiä ohjaavat herkästi etukäteen oletetut diskurssit eivätkä niinkään aidosti kielellisistä piirteistä koskevat havainnot ja analyysi (Garzone & Santulli 2004; Stubbs 1997; ks. emt., 213–214).

Tässä tutkielmassa analyysiäni ohjaa vahvasti teoreettiseksi lähtökohdaksi valitsemani digitaalisen militarismin teoria. Teen siis niin sanottua teorian ohjaamaa analyysiä: jäsenän aineistostani diskursseja digitaalisen militarismin käsitteen kautta. Tavoitteenani on siten tarkastella aineiston puhetapoja juuri sotilaallisuuden ilmenemisen näkökulmasta ja hahmottaa uudelleen tulkitsemani digitaalisen militarismin muotoja suomalaisen varusmiespalveluksen viestinnän kontekstissa. Samalla testaan käsitteen soveltuvuutta suomalaisen armeijan tutkimiseen.

5 Analyysi

5.1 Analyysin kuvaus

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa kävin läpi aineistooni kuuluvat 88 Instagram-päivitystä yksitellen. Kävin kaikki päivitykset läpi samalla kaavalla ja merkitsin havaintoni Excel-taulukkoon. Ensimmäiseen sarakkeeseen merkitsin kunkin päivityksen aiheen, eli sen asian tai tilanteen, jota päivityksessä pääasiassa käsiteltiin. Tarkastelin kunkin päivityksen kohdalla aluksi pelkästään kuvaa ja merkitsin taulukon toiseen sarakkeeseen muistiin kuvan keskeiset elementit: kuvailin kuvassa näkyvät asiat ja huomioimani erityisen merkityksellisiltä tuntuvat yksityiskohdat, kuten tietynlaisen valon, asennon, ilmeen tai kuvan päälle muokatun tekstin. Kolmanteen pystysarakkeeseen merkitsin enemmän ja yksityiskohtaisempia havaintojani kuvasta. Samalla siirryin tarkastelemaan päivityksen kuvaa ja tekstiä yhdessä. Useimmat aineistoni kuvatestit kommentoivat kuvassa näkyvää tilannetta (erityisesti Inttielämää-kanavan päivityksissä) tai kuvan henkilön tunnetilaa (erityisesti varusmiesten selfieissä), joten vaikutelmat syntyvät nimenomaan kuvan visuaalisten elementtien ja niitä täydentävien tekstuaalisten valintojen yhdistelmästä. Tässä kohtaa analyysiä nostinkin taulukkoon esiin sellaiset sanavalinnat, aihe-tunnisteet ja muut tekstin lausumat, jotka tuntuivat ohjaavan ja täydentävän päivityksen luomaa mielikuvaa. Samalla kolmannessa sarakkeessa olennaista oli, että merkitsin muistiin tulkintojani siitä, mihin elementit viittasivat ja millaisia merkityksiä niiden ilmeisen pinnallisen sisällön takaa välittyi. Pysin sanoittamaan ja nimeämään keskeisimpiä mielikuvia tarkasti perustellakseni ja punnitakseni tekemiäni tulkin-toja. Suhteutin jatkuvasti havaitsemaani muuhun aineistoon hahmottaakseni eri päivitysten välillä olevat yhteydet ja toistuvuudet.

Seuraavassa, neljännessä, sarakkeessa etenin yksittäisten havaintojen ja mielikuvien nimeämisestä koko päivityksen vaikutelman nimeämiseen. Kriittisen diskurssianalyysin hengen mukaisesti siirryin yksittäisistä lausumista ja havainnoista kokonaisuuden luomaan vaikutelmaan: kirjasin kokoavilla virkkeillä muistiin kunkin päivityksen elementeistä rakentuvia teemoja ja merkityksiä. Analyysissäni nämä palvelusta koskevat vaikutelmat muovautuivat ikään kuin päivitysten katsoja-lukijan mieleen jäävien ajatusten muotoon:

Palveluksessa ei voi valita, minä päivänä haluaisi olla varuskunnassa ja milloin vapaalla, juhlapäivistä riippumatta. (Vaikutelma varusmiespäivityksestä nro 85)

Taisteleminen on kivaa ja jännittävää, ja siinä toimiminen on varusmiehelle tuttua toimintaa, tuttuja oikeita toimintatapoja. (Vaikutelma Inttielämää-päivityksestä nro 12)

Suomalainen mies on palveluksessa ollessaan varusmies. Varusmiehellä on armeijan vaatteet ja jäntevä olemus. Tyylikkyys, huoliteltu olemus ja sotilasmainen vaikutelma kuuluvat varusmieheyteen. (Vaikutelma varusmiespäivityksestä nro 1)

Taulukon viimeiseen, viidenteen, sarakkeeseen merkitsin kullekin päivitykselle ominaisen diskurssin, eli sen palvelukseen tai varusmiehen sotilaallisuuteen liittyvän ymmärryksen, johon katsoin päivityksen merkitysten pääasiassa kiinnittyvän. Tässä kohtaa analyysiä keskityin erityisesti vertailemaan päivityksiä keskenään, jotta havaitsin niiden välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä ja pystyin nimeämään aineistosta nousevat diskurssit mahdollisimman luontevasti. Huomattavaa on, että diskurssien alle asettuu useita keskenään eri sävyisiä väittämiä, joiden taustalla kuitenkin painottuu sama palvelusta ja sotilaallisuutta koskeva katsontatapa.

5.1.1 Yleiskuva aineiston palvelusvaikutelmista

Varusmiesten ja Inttielämää-kanavan päivitysten kokonaisuus synnyttää kuvan varusmiespalveluksesta, jota hallitsee palveluksen ainutlaatuinen luonne sääntöineen, harjoiteltavine taitoineen ja samastumista aikaansaavine aselajeineen ja statuksineen. Toisaalta palveluksessa ollaan arkisillakin tavoilla ja koetaan tavanomaisiksi muuttuvia hetkiä ja tunteita. Suurin osa tekemisistä kuitenkin näyttäytyy erityisen armeijasävyä läpäisemänä.

Varusmiesten päivityksissä hyvin tyypilliset Instagramin elementit, kuten selfiet, ryhmäkuvat, ”mitä olen tekemässä”-kuvaukset ja tunnelman raportoinnit linkittyvät erityisesti kuvatekstien kautta suoraan johonkin palveluksen piirteeseen ja yksittäiseen hetkeen. Varusmiespalvelus näyttää olemisen taustalla olevana järkähtämättömänä tekijänä, joka ikään kuin imaisee varusmiehet eräänlaiseen kollektiiviseen olotilaan ja tekee samalla valintoja heidän puolestaan. Varusmiesten aineistossa esiintyy Inttielämää-kanavan päivityksiä enemmän keskenään ristiriitaisia vaikutelmia, kuten toisaalta ylpeys varusmiehen tai taistelijan statuksesta ja toisaalta ikävystyminen epämuikavissa tilanteissa, joista ei voi itse päättää ja joita täytyy siitä huolimatta sietää.

Inttielämää-kanavan päivityksille tyypillisempää on yksittäisten olotilojen tai hetkien esiintuomisen sijaan armeijan kaikenkattavan toimintalogiikan ja yhteisten periaatteiden alleviivaaminen toimintaa ja varusmiehiä määrittävinä tekijöinä: päivityksissä korostuvat esimerkiksi varusmiehen arvot, ”inttiarkeen” tottuminen ja ”tositoimiin” pääseminen osana varusmiehen koulutusta. Kuvallisuus on hyvin erilaista kuin varusmiesten päivityksissä: selfieiden ja muiden poseerauskuvien sekä tyyllillään huumoriin pyrkivien otosten sijaan kuvat ovat enimmäkseen asiallisia toimintakuvia ti-

lanteista, joita ei kuvateksteissä yksilöidä tiettyyn hetkeen. Tunnetila näissä päivityksissä on säännömukaisesti innostunut tai rohkaiseva, eikä niissä tuoda esiin kielteisiä tuntemuksia tai havain-
toja.

Inttielämää-kanavan päivityksissä ilmeneekin monin tavoin propagandan teoriaan nivoutuva pyrkimys vakuuttamiseen ja palveluksen houkuttelevan julkisuuskuvan tukemiseen. Tämä on vahvimmillaan päivityksissä, joissa lausutaan asioita varusmiehen toimijuudesta: varusmiehenä olemisen merkitykset voivat saada palveluksen näyttämään esimerkiksi houkuttelevalta ja tarkoituksenmukaiselta tai vastenmieliseltä ja hyödyttömältä. Propagandan ja promotion luonne näkyy myös palveluksen mukavuutta korostavissa päivityksissä.

Kummassakin aineistossa ilmenee Kuntsmanin ja Steinin teoriaa mukaileva digitaalisen sotilaallisuuden ajatus: armeijaan liittyvän viestinnän ulottautuessa sosiaalisen median siviiliarkeen populäärit sosiaalisen median viestinnän muodot sekoittuvat armeijatyylisiin kuvastoihin ja sotilaskontekstista kumpuaviin ilmaisutapoihin. Sotilasmainen olemus aseineen, arvoineen ja toimintoineen korostuu sekä varusmiesten päivityksissä että Inttielämää-kanavan päivityksissä.

Aineistojen perusteella muodostamani diskurssit ovat esillä seuraavassa taulukossa:

Varusmiesten päivitykset	Inttielämää-kanavan päivitykset
Ideaaleista irtautuva palvelus	Palveluksen mielekkyys
Inttiajan diskurssi	Varusmieheksi tuleminen
Koettelemisen diskurssi	Sotilaallinen rooli
Palvelushengen diskurssi	Yksilön sotiluus
Toiminnassa lunastettava sotilaallisuus	Sotilasjoukko
Ulkonäössä tuotettava sotilaallisuus	Sotilaan ominaisuudet

Seuraavissa alaluvuissa 5.2 ja 5.3 esittelen kahden aineistoni luomia varusmiespalveluksen vaikutelmia sekä kuvailen ja perustelen aineistoista tulkitsemani ja nimeämäni diskurssit. Osoitan, miten digitaalinen sotilaallisuus ilmenee niin varusmiesten kuin Inttielämää-kanavankin puheta-
voissa: hahmottelen havaintoja siitä, millä tavoilla sotilaskonteksti yhdistyy populaariin ja visuaaliseen Instagramin maailmaan ja millaisia muotoja ja merkityksiä sotilaallisuus saa armeijainstituution ja varusmiesten Instagram-sisällöissä.

5.2 Varusmiesten päivitysten diskurssit

Varusmiesten päivityksissä varusmiespalvelus näyttäyty paikkana, jossa tehdään erikoisia sotilasmaisia asioita yhtäältä innostuneesti ja tosissaan ja toisaalta puhtaasti pakosta. Sotilaaseen ja palvelushetkiin liitetään paitsi perinteisiä sotilaallisina pidettyjä ominaisuuksia kuten kovuuden, ylpeyden, toiminnallisuuden ja kollektiivisen identiteetin mielikuvia, myös vaikutelmia rentoudesta, kepeydestä ja jopa vähät välittämisestä. Muodostin varusmiesten päivitysten perusteella diskurssit *ideaaleista irtautuva palvelus* (1), *inttiajan diskurssi* (2), *koettelemisen* diskurssi (3), *palvelushengen diskurssi* (4), *toiminnassa lunastettava sotilaallisuus* (5) ja *ulkonäössä tuotettava sotilaallisuus* (6). Seuraavaksi kuvailen tarkemmin näiden diskurssien muodostumista ja niiden esiintuomia aineiston piirteitä.

Ideaaleista irtautuva palvelus

Varusmiesten aineistossa lukuisissa päivityksissä esiintyi puhetapoja, jotka rakensivat sotilaallisesta toiminnasta varsin ei-sotilaallisen tuntuista kuvaa. Käytännössä varusmiespalveluksen konteksti oli toki näissä päivityksissä läsnä, mutta monissa päivityksissä siihen ei liitetty tyypillisiä sotilaalliselta tuntuvia mielikuvia, kuten voimankäyttöä tai vakavaa asennoitumista sotilaan tehtäviin. Sen sijaan *ideaaleista irtautuvan palveluksen* diskurssiksi nimeämäni puhetapojen kokonaisuus näyttää purkavan näitä jähmeitä merkityksiä sotilaallisuudesta ja siihen kouluttautumisesta. Ideaaleista irtautuvan palveluksen diskurssi ei tuota ihannoivaa mielikuvaa juhlallisesta sotiluuudesta, vaan pelkistää sotilaallisuuden sosiaalisen median ilmaisulle tyypillisillä tavoilla jopa humoristisen arkiseksi.

Useissa päivityksissä on havaittavissa erityinen ”puuhailun” puhetapa, jossa varusmiespalvelus näyttäyty ajoittain jopa kepeinä toimintoina. Sotilaallisuudesta piiryy kuva, jossa sotilaan toiminnalla ei näytä olevan suurempaa merkitystä kuin ajan kuluminen ja kuluttaminen: ”Männööhän ne päivät näinnii tiällä armeijassa. Kommee oli keli auralla mehtäteitä auki,” toteaa eräs varusmies päivityksessä, jonka kuvissa näkyy metsäistä maisemaa ennen auralla ajamista ja sen jälkeen. Varusmiehen puheen sävy korostaa toiminnan mielekkyyttä, mutta samalla irrottaa sen täysin sotilaallisista merkityksistä. Metsässä auraaminen näyttäyty kuvan mukaisesti auraukseen ohjaamossa istuskelemisena ja maisemien katselemisena, joka ei ole erityisen tärkeää. Ajatus siitä, että ”kuluvathan ne päivät näinkin”, antaa ymmärtää, että varusmiehen voisi olettaa kuluttavansa aikansa palveluksessa johonkin haastavampaan tai sotilasmaisempaan toimintaan.

Vahvan merkityksellisyyden mielikuvaa purkava puuhailemisen vaikutelma syntyy myös puheta-voista, joissa tyypillisetkin varusmiesten harjoitukset näyttävät enemmän joltain muulta kuin palvelustoiminnalta. Eräässä päivityksessä varusmies on kuvannut itsensä palveluspuvussa ulkona pakkassäässä. Kuvatekstissä hän liittää palvelustilanteen rentoon reippailuun: ”Lumikengät jallassa retkeilyä”. Perään lisätyt lumihiutale-emojiit lisäävät vaikutelmaa talvisesta ulkoilusta, jossa ei ole sen kummempaa kunnianhimoisuutta tai tavoitteita kuin rapsakassa pakkassäässä oleskeleminen. Toisessa päivityksessä varusmies viittaa selfieensä ilmaisulla ”Reppureissaaja”. Näissä kuvauksissa ulkona suoritettavat palvelustehtävät näyttävät ajanvietteiltä, joissa olemisen sotilaallinen luonne haihtuu.

Ideaaleista irtautuvan palveluksen diskurssissa hahmottuu myös lausumia, joissa varusmiesten toiminta näyttäytyy suorastaan turhana. Nämä päivitykset eivät tue ajatusta sotilaskoulutuksesta vakavasti otettavana tai tarkoituksenmukaisena toimintana, vaan sotilaallisuuteen viitataan ikään kuin esittämisenä tai leikkimisenä. Eräässä päivityksessä todetaan peilin kautta otetun mustavalkoisen selfien kyljessä, että ”Onha näitä tehty - - Sotaleikkejä leikitty jo 255 päivää”. Palveluksessa oleskelemisen tarpeettomuutta korostavat hashtagit #mikähomma ja #kotiinkijojoutas. Toisen päivityksen kuvassa varusmiehet näyttävät viettävän vapaa-aikaa tuvassaan istuen ja kännyköitään katsellen. Kuvatekstissä viitataan siihen, että aika palveluksessa on vasta alussa, eikä ainakaan vielä olla mitään oikeita sotilaita: ”Aamut eessä eikä ees hajota [- -] #intti [- -] #elusotilaat”.

Digitaalinen sotilaallisuus tuo näin Instagramin siviiliympäristössä esiin sotilastoimintaa, jonka toimijat vaikuttavat enemmän sotilaallisuutta kummastelevilta ja sitä kevyesti kokeilevilta kuin sotilaallisuuteen sitoutuneilta. Leikkiin viittaaminen on erityisen vahva sotilaallisen tosissaan olemisen ideaalista irtautuva lausuma. Se herättää ajatuksen siitä, että todellinen vakavasti otettava sotilaallisuus onkin jossain muualla kuin varusmiehissä: sotilaita ja sotatoimintaa on olemassa, mutta varusmiespalveluksessa vain leikitään ja koetetaan muistuttaa sotilaallisia toimijoita.

Ideaaleista irtautuvan palveluksen diskurssi saa päivitysten katsojan pohtimaan sitä, mitä sotilaallisuuden luonteeseen kuuluu. Yhdessä päivityksessä luodaan huvittava puuhastelun ja rooli-leikkien mielikuva loppusodaksi kutsutusta palveluksen loppuvaiheen pitkästä harjoituksesta: kuvassa näkyvät lähikuvassa varusmiehen kauttaaltaan vihreällä ja mustalla maalatut kasvot, ja pelkistä hashtagista ja panda-emojiista koostuva kuvateksti nostaa esiin lystikkäitä huomioita siitä, miten omituisia toimintoja varusmies päätyy palveluksessa suorittamaan:

#loppusota, #intti, #loppusuoralla, #[paikka], #kaikkiasitä, #puuteritnaamassa ja #panda [panda-emoji]

Kasvojensa ihoa myöten erikoistilanteeseen valmistautuneen varusmiehen kuva ja taustalla näkyvä kiväärin piippu itsessään luovat mielikuvan sotilaallisuuden asiallisuudesta ja harkitsevuudesta, mutta kuvateksti esittää toiminnan vitsikkäänä. Tällaisten humorististen päivitysten kautta ideaaleista irtautuvan palveluksen diskurssi kiteyttää sellaisia arkisen sotilaallisuuden piirteitä, joita ei yleensä liitetä armeijatoimintaan. Näin digitaalinen sotilaallisuus laajentaa sotilaallisuuden ideaa.

Varusmiesten itserepresentaatiot tuovat ideaaleista irtautuvan palveluksen diskurssissa esiin hyvinkin konkreettisia banaaleja sotilaana olemisen piirteitä. Varusmiehet kuvaavat itseään sotilaskoulutuksessa omien huomioidensa lähtökohdista, ja silloin sotilaskontekstiin yhdistyy vaihtelevia spontaanien tilanteiden herättämiä merkityksiä. Eräässä päivityksessä rinnastuvat toisiinsa sotilaallinen harjoitus ja varustus sekä arkinen hedelmä; Päivityksen kuvassa kaksi taisteluvälikseen pukeutunutta varusmiestä seisoo rennon näköisinä ulkona kiväärin käsissään, ja varusmiehistä toisella on taisteluliivin rintamukseen pujotettuna puoliksi syöty banaani, jota toinen varusmies osoittaa tehden osoittavan käden peukalolla ja etusormella pistoolin merkin. Kuvatekstiksi on laitettu vain "w/ [with, kanssa] sotabanaani" ja banaani-emoji. Valittu yhdyssana ja pistooli-emoji osoittavat, että sotilaallisen tilanteen korostaminen on hetken kuvaamisessa tarkoituksellista. Samalla banaani tuo siihen hauskan kontrastin. Kontrastin huvittavuuden vaikutelmaa vahvistaa se, että banaani on taisteluliivissä kiinni ikään kuin se kuuluisi siihen yhtä lailla kuin varusmiehen käsissään pitelemä kivääri. Tässä digitaalinen sotilaallisuus tekeekin näkyväksi sotilaallisuuden muunneltavuuden: sotilaan olemus ei ole sotilaan itsensä tekemän muokkaamisen tavoittamattomissa. Sotilaallisuus ei siis ole koskematon arjen yläpuolella oleva koodi, johon ei olisi mahdollista liittää mitä tahansa merkityksiä.

Puuhastelun, turhuuden, huvittavuuden ja arkisuuden lisäksi ideaaleista irtautuvan palveluksen diskurssissa sotilaallisuuteen nivoutuvat epämotivoituneisuuden ja passiivisuuden piirteet, jotka tuntuvat erityisen voimakkaasti sotilaan ihannetta purkavilta. Monien päivitysten ilmaisusta välittyy avoimesti kyllästyminen. Erään päivityksen peilin kautta otettua mustavalkoista selfiä täydentää kuvateksti, joka hyödyntää kommentojen toistamisen ajatusta:

Asento lepo asento lepo mars ja mars [sotilas-emoji] [vasemmalle osoittava pistooli-emoji] #intti #tjkolmesataajotain #gonahaa

Tämä luo vaikutelman siitä, että yksinkertaisten toimintojen käskyttäminen ja toteuttaminen vain jatkuu ja jatkuu yksitoikkoisesti. Kyllästymisen mielikuvaa vahvistaa emoji valinta ja järjestys, joka luo näennäisesti rajun mielle yhtymän asetta omalla ohimollaan pitävään sotilaaseen, joka haluaa tilanteesta pois keinolla millä hyvänsä. Hashtagissa "tj" ilmaisee, että palvelusta on vielä jäljellä runsaasti, ja verbi "gonahaa" viittaa inttislangissa motivaation kuihtumiseen ja palveluksessa kyllästymiseen. Näin syntyy mielikuva siitä, että sotilaallisuudesta on innostus ja tehtävälle omistautuminen kaukana. Sen sijaan varusmies vaikuttaa suhtautuvan sotilaalliseen toistamiseen ja kurinalaisuuteen ärtyneesti.

Samankaltaisia passiivisia ja epämotivoituneita mielikuvia syntyy useista varusmiesten julkaisuista. Eräässä päivityksessä ampumisharjoitus pelkistetään lähinnä aikaa kuluttavaksi rutii-nimaiseksi puuhasteluksi toteamalla, että "tossa ammuskeltiin", ja korostamalla hashtagilla #aamuja ja #tjvitusti jäljellä olevaa pitkää palvelusaikaa. Päivityksen kuva kytkeytyy kuitenkin kovan voimankäytön tematiikkaan, sillä selfien etualan täyttää kiväärin leveä metallinen runko ja vankka kypärä korostuu tiukasti suoraan kameraan katsovan varusmiehen kasvoja ympäröivänä varusteena. Vaikutelma on ristiriitainen: kuva viestii vakavasta sotilaallisuudesta, jossa ase ja sen käyttö tekevät sotilaan, kun taas teksti saa voimankäytön vaikuttamaan ajatuksettomalta täräytelyltä, jota tehdään loputtoman palveluksen päättymistä odotellessa. Välinpitämätön vaikutelma purkaa stereotyyppistä ajatusta ihannoivasta sitoutumisesta aseelliseen voimankäyttöön ja sotilaan tehtävään.

Ideaaleista irtautuvan palveluksen diskurssissa rakentuu kokonaisuutena vaikutelma sotilaallisuudesta täysin päinvastaisena, kuin millaisena tyyppilliset sotaa ja sotilasta positiivisten merkitysten ja ylistyksen jalustalle nostavat ihannoivat kuvaukset sen esittäisivät. Tässä diskurssissa sotilaallisuus määrittyy arkiseksi, huvittavaksi ja kyllästyttäväksi ylvään, asiallisen ja innostavan sijaan. Digitaalinen sotilaallisuus voikin ilmetä sosiaalisen median sisältövirrassa selvästi sotilas-kontekstiin nivoutuvina kuvauksina, joissa sotilaallisuus kuitenkin tulee yllättäen riisutuksi siihen hanakasti tarttuneista ideaaleista.

Inttiajan diskurssi

Toinen, varusmiesten päivityksistä hahmottelemani diskurssi on *inttiajan diskurssi*, jossa varusmiehen sotilaallisen olotilan merkityksellisenä ominaisuutena näyttäytyy palveluksen määrittämisen ajan kulumisen, jota tahdittavat koulutuksen vaiheet ja joka ikään kuin virtaa kohti palveluksen

päättymistä. Erityisesti kotiutumisen odottaminen esiintyy tässä diskurssissa monenlaisiin palvelushetkiin takertuneena piirteenä. Sotilaallisuuden merkitykset saavat näin väliaikaisuuden sävyn.

Eräässä tuokiokuvassa varusmies istuu kuorma-auton ohjaamossa ja näyttää kuljettavan autoa lumisessa metsämaisemassa. Kuvan yläkulmassa auton kulkusuunnassa näkyy matalalta pais-tavan auringon kajastus. Hashtageista koostuva kuvateksti "#intti #konttirallia #bece [viittaa kul-jettajan tehtävään] #aurinkopilkkottaa #kesäksikotiin" kytkee kuvan hetken kotiinpääsyn odottami-seen: aurinkoon viittaaminen luo vaikutelman valoisamman eli paremman, toivotun ajan lähesty-misestä, ja toinen hashtag viimeistelee tämän vaikutelman antamalla ymmärtää, että varusmie-hen palvelusaika päättynee kesään mennessä. Palvelustehtävän täyttäminen, josta varusmies käyttää kuljettajan rooliinsa viitaten huoletonta ilmaisua "konttirallia", näyttäytyy hommana, jota tehdään rutiininomaisen tyyneästi kotiinpääsyyn saakka: kuvasta huokuu eleetön ja rauhallinen auton kuljettaminen, ja hämärässä kuvassa korostuu vain auton ikkunoista näkyvä luminen metsä.

Toisessa ajoneuvon ohjaamossa otetussa kuvassa kaksi varusmiestä katsoo kameraan, ja au-rinko valaisee osittain molempien kasvoja. Kuvatekstissä on vahva odottamisen tuntu:

Reservin aurinko paistaa nii et häikäsee. [- -] #tj80 [palvelusta jäljellä 80 päivää]

Ilmaisu "reservin aurinko" on inttipuheessa tyypillinen tapa viitata palveluksen päättyessä koitta-vaan iloon. Toteamus "paistaa niin että häikäsee" taas korostaa sitä, että kotiutumisen lähesty-misellä on niin voimakas merkitys, ettei sitä voi olla tiedostamatta. Inttiajan diskurssissa varsinaisia sotilaallisiksi määriteltäviä vaikutelmia enemmän painottuukin juuri se, että määräaikaisen pal-velusjakson loputtua päästään reserviin, eli pois aktiivisesta sotilastoiminnasta. Näissä päivityk-sissä sotiluutta kehystää tieto sotilasroolin väliaikaisuudesta.

Inttiajan diskurssin sisään asettuu toisaalta myös vaikutelma siitä, että palveluksen ajan kulumi-nen on merkityksellistä jokaisen uuden vaiheen vuoksi eikä niinkään pelkästään pois-pääsyn nä-kökulmasta. Monissa päivityksissä varusmiehen rooli näyttäytyy jaksottuneena ja siihen liittyy aja-tus sotilaana kehitymisestä tai roolista toiseen etenemisestä:

Taas sitä opiskellaan [tarkkaavainen emoji] #aliupseerioppilas #monni #tj273 #intti

Tj329, 16.02. sotilasvala ja sit se ois jääkäri. #jäger #leopardtank #intti #[viittaus palve-luspaikan sijaintiin] #tj347

Näissä kahdessa päivityksessä omaa varusmiehenä olemista kuvaillaan inttiajan ja uuden vaiheen tuoman roolimutoksen kautta. Ensimmäinen päivitys viestii, että luvassa on uusi opettelun aika aliupseerikouluun siirtymisen ansiosta. Hashtag ”monni” viittaa alokkaaseen: varusmiehen kehitys ei siis tapahdu välttämättä lineaarisesti oppilaasta oppineeksi ja alokkaasta ei-aloikkaaksi, vaan palveluksen aikana saatetaan myös palata ikään kuin alkeisiin.

Jälkimmäisen päivityksen tehnyt varusmies taas kertoo lähestyvistä sotilasvalasta. Sen jälkeen hän saa nimityksen jääkäri. Kuvatekstissä on varsin neutraali ja toteava sävy, mutta asennossa seisominen kuvassa ja jääkäriin tittelin mainitseminen kahteen kertaan luovat mielikuvan sotilasylläpöydestä. Myös ylemmän päivityksen kuvasta välittyy ylpeä sotiluuteen asettuminen: varusmies on valinnut kuvaksi armeijan virallisissa kuvauksissa otetun puolikuvan, jossa hän istuu jäntevänä Suomen lipun edessä. Nämä päivitykset korostavat kunkin varusmiehen sotilaallisuuden kehittymistä varusmiespalveluksen aikajanelle sijoittuvien taitekohtien myötä. Sotilasvalaan viittaavan päivityksen viimeinen hashtag viittaa lisäksi siihen, että varusmiehen tavoitteet sotilaspalveluksen suhteen konkretisoituvat palveluksen ajallisessa kestossa: ”tj347” on viittaus palveluksen kokonaispituuteen päivinä siinä tapauksessa, että varusmies pääsee aliupseerikouluun.

Lisäksi inttiajan diskurssin sisään lukeutuu vaikutelma palveluksessa vietetyn ajan kokonaisvaltaisuudesta varusmiehen olotilassa. Eräässä päivityksessä varusmies antaa ymmärtää palvelusajan näkyvän hänen Instagramin käytössään:

Kaikki päivitykset intti kuvia noh ei voi mtn [mitään] [olankohautus-emoji] #intti #armyboy #finnishboy #[palveluspaikka] #oispaokesä #[varuskunta]

Päivityksen kuva on selfie, jossa varusmiehen päässä oleva baretti ja siihen kiinnitetty puolustushaaran tunnus korostuvat. Sotilaallinen konteksti painottuu päivityksessä, mutta varusmiehen kuvatekstissä tekemän huomion sävy luo olennaisimmin mielikuvia siitä, millaiseksi nimenomaan arjestaikin tuttu toiminta on muuttunut palvelusaikana.

Toisessa palvelusajan kokonaisvaltaisuutta painottavassa päivityksessä syntyy mielikuva varusmiespalveluksen hetkien ja lomalla vietettyjen hetkien erilaisuudesta: kahdesta peilin kautta otetusta selfiestä ensimmäisessä, varuskunnassa otetussa, varusmies ei katso kameraan, vaan huomio kiinnittyy sotilasmaisen jäntevään poseeraukseen. Jälkimmäisessä, kotona siviilivaatteissa otetussa, kuvassa hän katsoo suoraan kameraan ja on selvästi makuulla leppoisasti käsi niskan alla tyynynä. Kuvien välillä on vahva kontrasti: palvelusaikana esiinnyttään ja ollaan varusmiehen

roolin mukaisesti, kun taas lomalla voi näyttää laiskalta ja veltolta. Kuvatekstissä todetaan ironisesti, että ”On se lomailu rankkaa”. Raskaan palvelusajan ja siitä hetkellisesti vapauttavien lomahetkien eroa painottaa hashtag #differentworld, joka viestii hetkien edustavan aivan eri maailmoja.

Inttiajan diskurssi tuo siis digitaaliseen sotilaallisuuteen havaintoja siitä, että varusmiehen sotilaallisuus on kiinteästi sitoutunut palveluksen ajanjaksoon ja sen luonteeseen. Silloin sosiaalisessa mediassa ovat läsnä pikemminkin sotilaalliseen ympäristöön hypänneet siviilit ja heidän siviilinäkökulmasta kumpuavat puhetapansa, jotka osallistuvat kuitenkin sotilaallisuutta koskevan diskurssin rakentamiseen. Varusmiesten itserepresentaatio voi hyvinkin kantaa itsessään sotilaallisuuden muotoja, mutta toisaalta siitä voi huokua selkeä tietoisuus siitä, että itsen lähtökohta on senhetkisen sotilaallisen olemisen ulkopuolella. Digitaalinen sotilaallisuus voi siis ilmetä suomalaisessa kontekstissa myös hyvin vähäisesti sotilaalliselta tuntuvassa muodossa, jossa lausumat ja niiden luomat vaikutelmat eivät asetukaan sotilaallisen kentän sisäpuolelle, vaan ennemmin sen ja siviilikentän rajapinnalle.

Koettelemisen diskurssi

Varusmiesten aineiston kolmas diskurssi on *koettelemisen diskurssi*, joka muodostuu erityisesti palvelusajan olosuhteisiin kytkeytyvistä päivityksistä. Niitä yhdistää mielikuva siitä, että palvelus koettelee varusmiestä. Niissä vaikutelmat palvelusarjesta nivoutuvat monenlaisiin tyypillisiin palvelusarjen tilanteisiin tai tekemisiin, joissa varusmieheltä vaaditaan sietokykyä. Päivityksissä korostuvat etenkin erilaiset ikävien olosuhteiden, kuten määrättyjen aikataulujen tai huonon sään, *armoilla olemiseen* kytkeytyvät päivitykset.

Päivityksissä syntyy vaikutelmia siitä, että esimerkiksi sään armoilla ollessa ja harjoitellessa varusmies ei valita tai luovuta, vaan pärjää ja nielee ärtymyksensä ja näin sietää milloin kylmää ja märkää, milloin väsymystä. Ironian käyttö luo vaikutelman itsen henkisestä lujittamisesta esimerkiksi päivityksessä, jonka kuvatekstissä varusmies toteaa, että ”Onneks ei oo kylmä” samalla, kun mustavalkoisen selfie-kuvan päälle muotoiltu teksti ”-18°C” ilmaisee lämpötilan olevan hyvin kylmä. Toisessa päivityksessä niin ikään selfien julkaissut varusmies kertoo, että ”tänää tuli reilu 4h tuol pakkases jäätyä #eihätää #paheneevielä [- -]”. Koeteltavana olemisen vaikutelmaa vahvistavat erityisesti lohduttava ”ei hätää” ja realistinen muistutus ”pahenee vielä”, jotka yhtä aikaa tuntuvat rauhoittavan ja pitävän varusmiehen varpaillaan. Hän tuntuu ikään kuin sanoittavan itselleen suuntaamaansa puhetta, joka osoittaa, että varusmiehen täytyy pystyä sietämään paljon.

Varusmiehen ilme on kuvassa vakava ja jopa hieman kärsivä, mutta edellä mainitun päivityksen tapaan yleissävy on enemmän hyväksyvä ja itseä vaikka väkisin rohkaiseva kuin valittava.

Digitaalisen sotilaallisuuden osana tällainen sisältö rakentaa kuvaa sotilastoiminnasta, jossa ei vähästä murruta. Sotilaalta vaaditaan monenlaisiin rasittaviin oloihin sopeutumista ja niissä pysyttelemistä, vaikka mielen lujuus ei aina riittäisikään pitämään yllä positiivista asennetta. Muutamissa varusmiesten päivityksissä ilmaistaan *pakon* sietämistä. Aina sietämisen kohde ei siis ole sää tai muu ulkoinen olosuhde, vaan yksinkertaisesti määräysten ja tehtävien suorittamisen pakko riippumatta siitä, onko tehtävä tai hetki itselle mieluisa. Näistä pakoista kertominen saa monissa päivityksissä ironisia sävyjä:

Mukava sunnuntai [- -]

HBD [happy birthday, hyvää syntymäpäivää] to me! T: Gines [Erinomaista-käsimerkki-emoji] [kakku-emoji] [- -]

Intissä on kivaa(not) [kaksi vihaisesti puuskahtavaa emoji] #intti

Kunkin näistä päivityksistä kuva on varusmiehen selfie. Ensimmäisen päivityksen varusmies on kuvassa pukeutuneena kasvot kokonaan peittäviin talvivarusteisiin, jotka vaikuttavat harjoitusvarusteilta. Huomio kiinnittyy kasvoilla oleviin peilipintaisiin järeisiin suojalaseihin, jotka saavat varusmiehen näyttämään keneltä tahansa "kasvottomalta" sotilaalta. Tyypillisesti sunnuntain "mukavuuteen" liitetään määrätietoisien harjoittelemisen sijaan rentoutumisen, joutenolon ja lepäämisen merkityksiä, joten adjektiivin käyttö kylmään "kasvottoman sotilaan" kuvaan yhdistettynä luo ironisen vaikutelman siitä, ettei hetki ole varusmiehelle mieluisa. Päivitys on toteamus tilanteesta, jota varusmiehenä joutuu sietämään.

Keskimmäisessä kuvatekstissä taas toinen varusmies ilmaisee joutuvansa viettämään syntymäpäiväänsä kasarmilla, sillä "gines" tarkoittaa palveluksessa kiinni olemista silloin, kun moni muu on vapaalla. Ironiset emoji ja toivotus itselle luovat mielikuvan siitä, että syntymäpäivän viettäminen kasarmilla ei ole mukavaa, mutta oma asenne helpottaa sen hyväksymistä. Varusmies tyytyy siihen, ettei hän voi valita, milloin olla varuskunnassa ja milloin muualla.

Kolmas edellä mainittu päivitys rakentuu väsyneeltä näyttävän varusmiehen selfien varaan. Kasvomaalaukset viittaavat siihen, että hän on leirillä tai muussa harjoitustilanteessa. Kuvateksti on suora ilmaisu siitä, että palveluksessa on joinain hetkinä yksinkertaisesti ikävää. Kuva, jossa varusmiehen ilme on suorastaan alistunut ja hänen piponsa on hieman sotkuisesti vinossa, luokin vahvan mielikuvan sietokyvyn ääri rajoilla olemisesta. Tässäkin päivityksessä varusmies kuitenkin

on tilanteeseen asettuneena ikään kuin vastustelematta, todeten vain olosuhteiden herättämät negatiiviset tunteet. Koettelemisen diskurssissa sotilaallisuudesta syntyykin vaikutelma kestämisestä. Sotilaallisissa tilanteissa on paljon sietämistä, ja sotilaan ominaisuuksiin kuuluu niiden sietäminen oman hyväksyvän ja kenties jopa positiivisen asenteen tai fyysisen ja henkisen lujouden kautta.

Hieman toisen sävyinen sietämisen mielikuva koettelemisen diskurssissa syntyy päivityksistä, joissa koettelemukset näyttäytyvät varusmiespalvelukseen kuuluvana hyväksyttynä asiana. Näissä päivityksissä esiin nousevat erityisesti haastavat harjoitukset, joista varusmies joutuu selviytymään, mutta jotka tuottavat samalla jotain hyvää:

Se olis ensimmäinen mortti leiri taputeltu. Vitutuksen ja hauskuuden kera #finnishboy #leiri #intti

Elämäni rankimmat ja samalla parhaimmat 14 viikkoa! #RUK[reserviupseerikurssin numero] #intti #finnishboy

Päivityksistä ensimmäisen kuvassa varusmies seisoo metsässä pidellen kivääriä jämäkällä otteella ja katsoen kameraan vakavana. Katsojalle välittyy mielikuva pystyvistä sotilaista, joka tietää, mitä tekee. Kuvateksti viittaa siihen, että alokas, eli ”mortti”, on suoriutunut ensimmäisestä metsäleiristään, jollaisia tulee vielä lisää. Leiri on koetellut hermoja, mutta ollut myös innostava, ja ”vitutuksen” ja vaikeuksien kestäminen leirillä on tuonut varusmieheen kuvassa näkyvää sotilaallisuutta. Toteamus ”ensimmäinen leiri taputeltu” luo vaikutelman siitä, että varusmies pitää raskaita leirejä olennaisena palvelukseen kuuluvana osana, ja hän on tehnyt sen, mitä jokainen varusmies vuorollaan joutuu tekemään.

Myös jälkimmäisen päivityksen kuvateksti huokuu tietoisuutta siitä, että koettu jakso, tässä tapauksessa 14-viikkoinen reserviupseerikoulutus, on ollut suuri koettelemus. Myös tämän päivityksen kuvassa varusmies näyttäätytty ikään kuin sellaisena, millaisena hän on suoriutunut haasteista: varusmies seisoo kasarmirakennuksen ovilla sotilaallisessa ”levossa”, tynnen ja hallitun oloisena. Viittaukset *elämän* rankimpaan ja parhaaseen luovat vaikutelman siitä, että kuvassa näkyväksi sotilaalliseksi osaajaksi kouliintuminen on tarjonnut varusmiehelle koko elämän kontekstissa merkittäviä koettelemuksia ja positiivisia kokemuksia.

Koettelemisen diskurssissa varusmiehen sotilaallisuus näyttäätytty sotilaan pakollisena sietämisen kykynä. Sotiluus on henkisen kestävyuden osoittamista silloinkin, kun toiminta ja olotila herättää negatiivisia tunteita. Varusmiespalveluksessa koetelluksi tuleminen ja vaikeuksien läpikäyminen

näyttäytyy myös antoisana. Näissä koettelemiseen hyväksyvästi ja jopa ihannoivasti suhtautuvat varusmiesten itserepresentaatiot painottavat sietokykyä tavoiteltavana sotilaan ominaisuutena ja sen testaamista rohkeana tekona. Tämän diskurssin kautta digitaalinen sotilaallisuus näyttää sosiaalisen median yleisölle armeijatoimintaa, jossa sotilaallista toimijuutta ylläpitävät raskaat kokemukset, ja jopa pahoinvoiva sotilas saattaa olla enemmän sotilas kuin sellainen sotilas, joka säästyy kurjilta kokemuksilta.

Palvelushengen diskurssi

Neljännessä sotilaallisuuden diskurssissa, *palvelushengen diskurssissa*, ovat keskiössä ennen kaikkea positiiviset vaikutelmat varusmiespalveluksesta. Monissa päivityksissä toistuu sanallisesti ja kuvallisesti ilmenevä samastumisen mielikuva, joka synnyttää vaikutelman sotilaan statuksen tärkeydestä ja sen herättämästä ylpeydestä. Varusmiesten lausumissa voi havaita mainintoja kuuluvuudesta sotilaalliseen yhteisöön tai ryhmään, jossa jäsenet jakavat samat kokemukset ja asenteen. Näitä mielekkyyttä huokuvia puhetapoja yhdistää vaikutelma palveluksessa vallitsevasta tyytyväisyydestä, samastumisesta ja palvelustahdosta, jota tässä nimitän kokoavalla ilmaisulla ”palvelushengeksi”.

Palvelushengen diskurssiin kuuluvista päivityksistä välittyy lähes kaikista jonkinlainen vaikutelma palveluksen arvostamisesta: palvelus on omalaatuinen paikka, jossa tehdään ainutlaatuisia asioita. Kuitenkin enemmän kuin yksittäisiä tapahtumia tai tekemisiä, palvelushengen diskurssissa kuvataan palvelusajan ja saadun sotilaskoulutuksen merkitystä kokonaisuutena. Monissa päivityksissä esiintyy koettelemisen diskurssin tavoin varsin paljon viittauksia varusmiehen tunnetiloihin.

Eräs varusmies on ottamassaan selfiessä pukeutunut kurssipukuun, eli tietylle reservi- tai aliupseerikurssille osallistuville tehtyyn verryttelyasuun. Peilin kautta otetussa kuvassa erottuu mustasta takista valkoinen kurssin tunnus, joka erityisesti osoittaa varusmiehen edenneen pitkälle koulutuksessaan. Hashtageista koostuva kuvateksti korostaa ylpeyttä siitä, mitä varusmies on ehtinyt saavuttaa: ”#intti #tj85 #ohantäänynättii”. Viimeinen hashtag antaa ymmärtää, että varusmies pitää kuvassa näkyvää itseään ja ennen kaikkea varusmiehenä saavuttamaansa asemaa tai vaihetta sellaisena, että sitä kelpaa esitellä. Päivitys viestii, että sotilaskoulutuksessa eteneminen herättää varusmiehessä samastumisen kokemuksen, ja että hän katsoo saavuttaneensa jotakin hyvää siihen mennessä, kun palvelusta on jäljellä enää vajaat kolme kuukautta.

Toisessa tyytyväistä palvelushenkeä ilmaisevassa päivityksessä naispuolinen varusmies istuu rennosti hymyillen lumikinoksen päällä metsässä nojaten reisiinsä ja lepuuttaen käsiään maahan tuetun kiväärin rungolla. Kuvateksti luo mielikuvan vapautuneesta sotilastoimintaan osallistumisesta:

Istuskellaan luottokumppanin kanssa kun kevät on parhaimmillaan #intti #hyväfiilis #hyviähommia #kevät

Varusmies ilmaisee hashtageissa suoraan, että toiminta palveluksessa tuntuu hyvältä. Erityisen kiinnostava on kuvatekstin ilmaisu ”istuskellaan luottokumppanin kanssa”: tämä luo vaikutelman siitä, että toistuva ase- ja käsittely on tuttua ja tuntuu mielekkäältä. Yhdessä luottavaisesti kivääriin nojailevan varusmiehen kuvan kanssa puhetapa antaa ymmärtää, että varusmies on tyytyväinen ollessaan juuri tässä hetkessä ja palvelustehtävässä ja että hän on tottunut rooliinsa kiväärin kanssa työskentelevänä sotilaana. Tässä palvelushengen diskurssi nivoutuu paitsi palvelustyytyväisyyteen, myös henkilökohtaisen sotilaallisen kuuluvuuden vaikutelmaan.

Toisessa päivityksessä tällainen kuulumisen ja samastumisen kokemus välittyy kuvatekstistä, jossa varusmies käy sanallisesti läpi ylenemissensä vaiheet:

Tammikuussa alokas, 382 päivän jälkeen kokelas, reservissä vänrikki. Mahtavat 383 päivää takana. #ruk #383 #kärki #reservi #kotiin #kokelas #vänrikki #[palveluspaikan sijainti] #[koulutusyksikkö]

Sotilasarvojen toistaminen hashtageissa luo vaikutelman näiden sotilaallisten nimitysten arvostamisesta. Päivityksestä välittyy taaksepäin katsomisen ja omien ylpeydenaiheiden kertaamisen vaikutelma: hashtagit ”reservi” ja ”kotiin” painottavat varusmiehen matkan päättyneen, ja varusmies toteaa viettäneensä palveluksessa ”mahtavat 383 päivää”. Niiden aikana hän on yltänyt sotilaallisiin saavutuksiin saamiensa nimityksien muodossa.

Tätä sotilaalliseen saavuttamiseen ja samastumiseen kohdistuvaa ylpeyttä tukevat vahvasti päivityksen kaksi kuvaa: Niistä ensimmäinen on tyyliä läpikuultavaksi muokattu mustavalkoinen kuva varusmiehestä kurssipuvussa, jonka läpi kuultaa varusmiehen hahmo juoksemassa lumessa taisteluvälikuvassa. Tästä syntyy vaikutelma siitä, että palveluksessa koettu ikään kuin läpäisee varusmiehen kokemuksen itsestään. Samastumisen vaikutelmaa korostavat kurssipuvussa näkyvät kurssin ja aselajin tunnukset sekä varusmiehen nimikylytti. Päivityksen jälkimmäinen kuva vahvistaa mielikuvaa siitä, että varusmies on samastunut sotilaalliseen etenemiseensä: suoraan edestä otettu kuva varusmiehestä, joka katsoo kameraan vakavan määrätietoisesti,

näyttää ikään kuin sen sotilaan, joka yli vuotta aikaisemmin palvelukseen astuneesta alokkaasta on tullut.

Palvelushengen diskurssi näyttää varusmiespalveluksen vaikutuksena, joka saa siviiliyksilön omaksumaan sotilaan roolin omaan itseymmärrykseensä. Digitaalisen sotilaallisuuden kautta sosiaalisessa mediassa liikkuu sotilaiden itserepresentaatioita, joissa sotilaana oleminen näyttäytyy luontevana itsen osana ja hyvältä tuntuvana roolina, johon yksilöt asettuvat mieluusti ja ongelmitta.

Tähän palveluksen tuottamaan ”henkeen” nivoutuu joissakin varusmiesten päivityksissä myös sotilaallisten arvojen ja palvelustahdon selvä ilmaiseminen:

”tahdon palvelulla maatani rehellisesti sekä parhaan kykyni mukaan” – sotilasvala #tykkimies #intti

Valan siteeraaminen sinänsä voisi olla myös ironinen lausuma. Päivityksen kunnioittavan sävyinen kuva kuitenkin korostaa vaikutelmaa siitä, että varusmies ilmaisee valan sanoin omaa vilpittöntyä tahtoaan toimia sotilaana Suomen hyväksi. Kuvassa naispuolinen varusmies on kuvattu sivusta päin, ja hänen sivuprofiilinsa näyttää katsojalle asiallisen tyynen ilmeen, jämäkästi nutteralle kiinnitetyt hiukset, ryhdikkään asennon ja erityisesti hihassa näkyvät Suomen lipun ja joukko-osaston tunnuksen. Kuva viestii, että varusmies haluaa olemuksellaan kunnioittaa maanpuolustustehtävää ja arvoja, joihin hän on palveluksessa sitoutunut. Ylennys alokkaasta tykkimieheksi, eli ensimmäisen sotilasarvon saaminen, vaikuttaa olevan varusmiehelle tärkeä sotilaalliseen henkeen sitoutumisen hetki.

Huomattavaa on, että palvelushengen diskurssissa osa päivityksistä esittää palvelushengen ennemmin palveluksenaikaisena yhteisöllisenä palvelustavoitteisiin samastumisena kuin varsinaisena itsen asettumisena sotilaallisiin merkityksiin. Edellisen päivityksen tavoin sotilasvalaan kytkeytyvässä päivityksessä varusmies toteaa, että ”Kävi silleen hassusti et tästä alokkaasta tuli jääkäri”. Hashtageissa hän liittää toisiinsa sotilaallista samastumista viestiviä ilmaisuja ja varusmiesten kepeitä palvelusta kuvaavia lausahduksia:

#vala #sotilasvala #jääkäri #military #suomenpuolustusvoimat #intti #tupaylpeys #gonameno #särmät #seikkailu #hernekeitto #parhautta

Samastuttavia palveluksen tyyppipiirteitä korostavat etenkin ilmaisut ”tupaylpeys”, joka viittaa tyytyväisyyteen omien huonetovereiden kanssa muodostuneesta ryhmästä, ”särmät”, joka tarkoittaa

sotilaallisen siistiä ja huoliteltua olemusta, ”seikkailu”, joka saa palveluksen kuulostamaan porukassa koettavalta jännittävältä matkalta, ja ”parhautta”, joka on selkeä tyytyväisyyden ja suorastaan nauttimisen ilmaisu. Päivityksessä syntyy vaikutelma palvelushengestä ja -innosta, jossa sekä sotilaallisella kontekstilla että ylipäätään armeija-ajan jakamisella yhdessä on merkitystä.

Kokonaisuutena palvelushengen diskurssissa sotilaallisuuteen liittyy ristiriidattoman samastumisen mielikuva. Varusmiehenä oleminen tai edes sotilaalliseen rooliin asettuminen ei vaikuta olevan yksilöille hankalaa, eikä se näytä aiheuttavan heissä epävarmuutta tai kritiikkiä. Sotilaallisuus ilmenee varusmiehissä ryhmään ja rooliin kuulumisen tunteena ja ylpeytenä. Palvelushenki ilmenee monen asteisena: se on itselle ulkoa päin osoitettuun sotilaan rooliin asettumista, roolin mukaisiin merkityksiin samastumista ja jopa roolin kuulumista omaan itseensä. Näin digitaalisen sotilaallisuuden ilmiön tarkasteleminen nostaa esiin paitsi kuvastoja yksilöistä, jotka toimivat sotilaallisuuden piirissä, myös yksilöistä, joihin sotilaallisuus kuuluu ja joissa sotilaallisuudesta arvoineen, asemineen, toimintoineen ja muine piirteineen tulee *tarkoituksenmukaista*.

Seuraavat kaksi diskurssia havainnollistavat kiinnostavalla tavalla sitä, miten erityisesti ulkoisesti havaittavat sotilaallisuuden ominaisuudet toistuvat varusmiesten itserepresentaatioissa. Digitaalisen sotilaallisuuden erityispiirre, sosiaalisen median ilmaisutapa, korostuu näiden palveluskuvauksien itsensä ja ulkoiseen olemukseen keskittyvissä sävyissä.

Toiminnassa lunastettava sotilaallisuus

Toiminnassa lunastettavan sotilaallisuuden diskurssissa varusmiehet keskittyvät oman ja toisten toiminnan ja toimintojen kuvaamiseen, kuten harjoitustilanteista otettujen toiminnallisten kuvien jakamiseen ja harjoitustunnelman sanallistamiseen. Näitä päivityksiä yhdistävät vaikutelmat varusmiesten sotilaallisesta toimijuudesta ja siitä, millainen on varusmies: miltä varusmies näyttää ja mitä varusmies tekee. Kutsunkin sotilaallisuuden ”lunastamiseksi” sitä, että päivityksissä varusmiehet näyttävät olevansa sellaisia, millaisia sotilaksi koulutettavien varusmiesten kuuluu olla ja millaisia heidän voi olettaa toiminnassaan olevan.

Toiminnassa lunastettavan sotilaallisuuden diskurssi näkyy päivityksissä, joissa varusmies representoi itsensä tavalla tai toisella sotilasmaisten toimien tekijänä. Yksi voimakkaimmista sotilastoimijuutta huokuvista vaikutelmista syntyy päivityksestä, jonka kuvassa varusmies poseeraa ulkona otetussa kokokuvassa itsevarman jämäkässä ampumavalmiudessa suoraan kohti katsojaa, pistooli kaksin käsin suunnattuna hiukan alaviistoon eteenpäin. Kuvatekstin sisältö on kuin toimintaelokuvasta:

Pistooleja, haulikkoja, kiväärejä sekä 24 astetta pakkasta! That's how mafia works!
#spol #defenseforces #finland #puolustusvoimat #glock17 #armeija #intti #snow

Teksti jatkaa kuvassa korostuvaa aseiden tematiikkaa ja hallinnan vaikutelmaa luovaa puhetapaa: Viittaus mafiaan luo mielikuvan siitä, että palveluksessa ollaan tekemisissä rajun ja hiukan hämärän, mutta silti organisoidun voimankäytön kanssa. Kovan pakkasen ja kovien aseiden yhdistelmä näyttäytyy varusmiehen päivityksessä rehentelyn aiheena, ja kuvasta syntyy valmiuden ja valppauden vaikutelma: varusmies on voimankäytön herra ja tietää mitä tekee. Suvereenin toimijuuden vaikutelman täydentää tietoutta osoittava maininta käytetyn käsiaseen mallista (Glock 17) hashtagissa.

Toinen samantyyppinen päivitys rakentuu niin ikään ampumisen tematiikan ympärille. Palvelushetki näyttäytyy sotilasmaisen toimijuuden kautta tositoimintana, vaikka päivitys käsitteleeikin harjoitustilannetta. Päivityksen kahdesta kuvasta ensimmäisessä varusmies seisoo taisteluvälineissä lumisessa metsässä ja katsoo suoraan kameraan kivääri kädessään. Hän on selvästi ampumavalmiudessa. Jälkimmäinen kuva on samasta tilanteesta, mutta varusmies on siinä polvistuneena tähtäämään oikealle kuvasta ulos. Kuva vahvistaa kuvatekstin luoman kiväärillä ampumisen vaikutelman:

"räkäpäitä piippuun, rätätätärätätätää" #varusjosmäöisinmies #intti #morkulaapönttöön #mehtä #harjoitus #marsjamars #[viittaus harjoituspaikkaan]

Räkäpäiden eli pelkkää ääntä tuottavien paukkupatruunojen äänen imitoiminen luo vaikutelman äänen merkittävydestä ja todentuntuudesta "tulittamisesta" ampumisharjoituksessa. Myös ilmaiset "marsjamars" ja "morkulaapönttöön", joka viittaa kranaattitykin käyttöön, tukevat mielikuvaa siitä, että ampumiseen suhtaudutaan reippaan käytännöllisesti: ampuessaan sotilas toimii, saa aikaan ja tuottaa tulosta eli ampuu mahdollisimman paljon ammuksia. Ampuminen liittyy tässä varusmieheyteen sotiluuden ajatuksen.

Toiminnassa lunastettavan sotilaallisuuden diskurssissa sotilaallisuus näyttäytyykin nimenomaan tehokkaana ja hallittuna toimimisena, jota erityisesti ampuminen edustaa. Kahdessa päivityksessä vaikutelma sotilasmaisten toimintojen alleviivaamisesta syntyy lähes yksinomaan kuvasta. Niistä ensimmäisessä kuvateksti ei synnytä vahvoja vaikutelmia: siinä viitataan emojiilla ja muutamalla hashtagilla talveen ja alokasvaiheeseen. Sen sijaan kuvassa varusmies on kuvattu alaviistosta metsässä kivääri käsissään, sätkä suussa ja paljain päin. Siinä varusmies näyttäytyy

ampujana, jolla on lupa käsitellä asetta riippumatta siitä, vaivautuuko hän joka hetkessä varustautumaan ja keskittymään viimeisen päälle. Keskeisin mielikuva on, että ase kuuluu sotilaille, ja että varusmiehellä on potentiaali ja tilaisuuksia aseiden käyttämiseen.

Toisessa kuvassa on keskellä varusmies runsaassa taisteluvälineissä, yllään kaulahihnalla tuetun kiväärin lisäksi suuri varusteliivi, kypärä ja suun ja nenän peittävä huppu. Hän seisoo aktiivisessa haara-asennossa, katsoo tarkkaavaisena oloisena kuvasta ulos ja pitää kivääristä kiinni ikään kuin valmiina nostamaan sen tähtäystä ja laukausta varten. Mustavalkoisen kuvan teksti on lyhyt mutta ilmaisullinen:

Sotajuttuja #army #intti #tj78

Varusmies ilmaisee näin tilanteen liittyvän ”armeijaan” eikä pelkästään varusmiespalvelukseen. Armeijan lisäksi sodan korostaminen luo mielikuvan siitä, että kuvan toiminnalla on vahva yhteys todelliseen voimakeinojen käyttämiseen. Varusmies ikään kuin asettuu ylpeänä sotaan valmistautuvan sotilaan rooliin ja ”sotajuttujen” tekijäksi. Tärkeältä ei tässä vaikuta mikään tietty reaali- n sota, vaan ylipäätään sotaan osallistumisen potentiaali. Näin päivitys luo mielikuvan siitä, että varusmiehen toiminnasta tekee luonteeltaan sotilaallista siihen liitettävä sodan idea, jota sotilas ihanoi.

Toiminnassa lunastettavan sotilaallisuuden diskurssi pitää sisällään myös vaikutelmia sotilaan toiminnallisesta ja itsenäisestä *asenteesta*. Sotilaan tekemiset esitetään reippaina tositoimina ja sotilas niiden jatkamiseen motivoituneena reippaana tekijänä. Eräs varusmies kuvaa mietteitään lomilta palaamisesta toteamalla, että ”Se ois takas sorvin ääreen”, mikä luo vaikutelman jämäkstä työn pariin palaamisesta: varusmies palaa varuskuntaan aktiivisesti suorittamaan hänelle annettua tehtävää. Päivityksen kuva on peilin kautta otettu selfie, jossa varusmiehellä on päättäväisen tiukka ilme ja peukalo nostettuna pystyyn tyytyväisyyden merkiksi. Tätä mielikuvaa tukevat myös kuvatekstiin liitetty ”aurinkolasit päässä”-emoji, jolla viestitään usein ylpeyttä ja ”cooliutta”, sekä hashtagit #intti ja #taasmennää. Lisäksi hashtagit #nääonnäitä ja #mitänäitänytoli synnyttävät vaikutelman siitä, että tämä aktiivinen sotilastoimijuus tuntuu varusmiehestä rutiinilta ja jo täysin totutulta rooliilta.

Samanlaista aktiivisen toimimisen asennetta ilmaisee toisenkin niin ikään lomilta palaavan varusmiehen päivitys: Selfien ohessa varusmies kertoo, että ”taas on lomat takana ja toiminnantäyteinen viikko edessä”. Toiminnallista vaikutelmaa vahvistavat ryhdikäs poseeraus ja erityisesti varusmiehen käsi, joka lepää aktiivisesti vyöllä ikään kuin valmiina tarttumaan aseeseen. Päivityk-

sestä huokuu ajatus siitä, että palvelusviikoilla on säännönmukaisesti paljon toimintaa, ja sotilaana varusmies on valmis tähän ”toiminnantäyteisyyteen”. Soikean seinäpeilin läpi huolellisesti rajaamalla otettu kuva on omiaan luomaan mielikuvaa ”sotilaan muotokuvasta”.

Sotilaallista toiminta-asennetta toistetaan siis monissa päivityksissä kuvaamalla varusmiehen aktiivista asennoitumista ja valmiutta toimintaan. Toiminnan sotilaallisen luonteen korostamisen voi nähdä digitaalisen sotilaallisuuden muodoista kaikkein stereotyyppisimpänä: sosiaalisessa mediassa julkaistaan kovaa sotilaallista toimintaa ihailevia ja kovuuden vaikutelmaan pyrkiviä kuvia, joissa alleviivataan kyvykkyyttä sotaan ja valmiutta taistelemaan. Samalla, kun tällaiset päivitykset ohjaavat huomiota sotakontekstiin ja ihailtaviin sotilastoiminnan piirteisiin, kuten tehokkuuteen ja määrätietoiseen asenteeseen, niiden voi ajatella vahvistavan sotilaiden mielikuvaa itsestään sotilaina.

Ulkonäössä tuotettava sotilaallisuus

Kuudes ja viimeinen varusmiesten aineiston perusteella muodostamani diskurssi on *ulkonäössä tuotettava sotilaallisuus*. Suuri osa varusmiesten päivityksistä rakentuu selfien ympärille, ja sotilaallisuus nivoutuukin varusmiesten päivityksissä monin paikoin ulkoiseen olemukseen: se on pääasiallisesti huoliteltu, arkiseen verrattuna epätavallinen ja vaatetuksen kautta vahvasti ilmaistu. Osassa päivityksistä varusmies viittaa sanallisesti suoraan armeijan vaatteisiin tai varusteisiin, osassa taas viittaus ulkomuodon tärkeyteen välittyy esimerkiksi selfiessä näkyvistä sotilaan ulkonäön piirteistä ja vaikutelmasta, että henkilö haluaa tietoisesti näyttää katsojalle sotilaallisen itsensä.

Kaikkein eniten ulkonäössä tuotettavan sotilaallisuuden diskurssissa toistuva päivitystyyppi on varusmiehen palveluspuvussa ottama selfie, jonka kuvatekstissä hän viittaa selkeästi omaan kuvassa näkyvään ulkoiseen olemukseensa tai johonkin sen seikkaan. Esimerkiksi eräs varusmies on ottanut peilin kautta selfien itsestään armeijan jämerän näköisissä ulkohousuissa, katsoen itse itseään kännykän näytöltä. Näin katsojan huomio kiinnittyy varusmiehen kasvojen sijaan hänen vaatetukseensa ja asentoonsa sekä siihen, että housujen henkselit on puettu trendikkään oloisesti ristiin. Kuvatekstissä varusmies toteaa: ”Varustus kunnossa”, mikä korostaa vaikutelmaa vaatetuksen erityisyydestä. Katsojalle syntyy vaikutelma siitä, että nämä ovat ne varusteet, joita armeijassa ollessa käytetään, ja varusmies sopeutuu pukeutumaan ja näyttäytymään niissä.

Samalla varusteet näyttävät varusmiehenä olemisen olennaisena osana, ja ne tuntuvat kytkeytyvän myös varusmiehen itsevarmuuteen. Tätä vaikutelmaa vahvistavat varusmiehen rennon

aktiivinen poseeraus ja hashtagit #intti ja #inttimuija: ne korostavat vaikutelmaa siitä, että palveluksessa ollessaan varusmies näyttää ylpeästi nimenomaan varusmieheltä. Sotilaan ulkonäkö on armeijainstituution sääntöjen määrittämä, mutta sitä esitellään sosiaalisen median yleisölle ikään kuin osana itseä. Näin sotilaallinen habitus näyttäytyy vahvasti osana varusmiesten itserepresentaatiota.

Myös toisen naispuolisen varusmiehen päivitys huokuu itsevarmuuden vaikutelmaa, joka kytkeytyy ulkonäössä tuotettavan sotilaallisuuden diskurssiin. Samoin kuin edellisen päivityksen kuvassa, varusmies poseeraa peilin edessä ja katsoo kännykän näyttöön. Huomio kiinnittyy siten varusmiehen varustukseen ja erityisesti aselaji- ja kuntoisuusmerkkeihin, jotka ovat poseerauksen ansiosta kuvassa keskeisillä kohdilla. Varusmiehen ulkonäkö näyttäytyy tässä ylpeyden ja statuksen kantajana, ja vaikutelmaa korostaa yksinkertainen kuvateksti:

[voitonmerkki-emoji] #tb #selfie #inttimuija #finnishgirl #[palvelusyksikkö] #intti #[puolustushaara]

Itsevarmuutta viestivä voitonmerkki ja sukupuolen korostaminen hashtagissa vahvistavat mielikuvaa oman sotilaallisen itsen esittelemisestä. Toisaalta päivityksessä sotilaallinen ulkomuoto yhdistyy tyypillisiin arkisen selfie-kulttuurin tyylliseikkoihin, kuten meikattujen kasvojen hallittuun ilmeeseen ja otsalle asetettuihin aurinkolaseihin. Tästä syntyy vaikutelma, että vaikka palvelus määrittää varusmiehen olemista ulkonäköä myöten, palveluksessa voi yhtä aikaa huomioida aivan samanlaisia ulkonäköseikkoja kuin muulloinkin.

Eräässä päivityksessä naispuolinen varusmies viittaa selfieissä päällään näkyvän paidan väriin toteamalla kuvatekstissä, että ”Oon kuullu et vihree on nykyään muotiväri”. Viittaus muotiin on mitä ilmeisimmin ironinen, ja sen voi tulkita tarkoittavan päinvastoin sitä, että varusmies pukeutuu vihreään, vaikka muodikas olisi jotakin aivan muuta. Mielikuvaa vahvistaa lausahduksen perään lisätty kyynelet silmissä naurava hymiö. Ironiasta syntyy vaikutelma varauksellisesta suhtautumisesta sotilasmaiseen ulkonäkönormiin. Toisaalta edellisen esimerkin tavoin siviiliarjen ei-sotilaalliset ulkonäkökonventiot näkyvät tässäkin selfieissä kasvojen harkitussa asennossa. Hashtag #tjvitusti, joka viittaa jäljellä olevien palveluspäivien määrään, korostaa vaikutelmaa, että varusmies tiedostaa olevansa sidottu armeijan enimmäkseen ulkonäkövaikutukseen vielä hyvän aikaa.

Varusmiehen sotilaallista ulkonäköä tuottava itserepresentaatio voi siis asettaa sotilaallisuuden ulkonäköpiirteet myös epäedulliseen valoon ja esittää ne jopa vastenmielisinä. Digitaalinen sotilaallisuus ei myöskään välttämättä osoita sotilaiden uppoutuvan tyystin sotilaana olemiseen: vaikka edellä tarkastellut päivitykset ilmentävät ulkonäössä tuotetun sotilaallisuuden diskurssia,

niissä on läsnä vaikutelma siitä, ettei palveluksen vaikutus imeydy ulkonäöstä varusmiehen identiteettiin. Siviilistä tutut muodikkaus ja oma tyyli voivat olla palvelustaan suorittavalle varusmiehelle tärkeitä arvoja, vaikka niitä ei pääsekään palveluksessa toteuttamaan kuten tavallisesti.

Vaatteiden ohella toinen palveluksen sotilaallisuutta tuottavan ulkonäön ominaisuus ovat varusmiesten ulkoiseen olemukseen liittyvät säännöt ja ohjeet. Eräs varusmies nostaa päivityksessään esiin huolitellun ulkonäön vaatimuksen, johon voi suhtautua huumorilla: Varusmiehen julkaisemassa jonkun toisen hänestä ottamassa kuvassa hän seisoo ulkona armeijan karvalakissa ja ulkotakissa. Kuvatekstissä varusmies kiinnittää katsojan huomion kuvan näennäisesti olemattomaan yksityiskohtaan: ”Tasku jäi vähä auki”. Pari senttiä auki jääneen rintataskun vetoketjun mainitseminen luo jo sinänsä huvittavan vaikutelman olemattomien yksityiskohtien hiomisesta armeijassa. Lisäksi varusmies käyttää lausahduksen perässä ”vilkuilevat silmät”-emojia, joka herättää vahtimisen ja tarkkailemisen mielikuvan. Palveluksessa varusmiehen ulkoisen olemuksen pieniinkin muutoseikkoihin kiinnitetään huomiota, mutta varusmies ei aina halua tai onnistu viimeistelemään itseään täysin säännösten mukaisesti. Tässäkin diskurssi osoittaa ulkonäössä tuotettavan sotilaallisuuden, mutta samalla tukee argumenttia siitä, ettei ulkonäkönormeja tarvitse toteuttaa pilkuntarkasti.

Kiinnostava sotilaallisen ulkonäön ympärille rakentuva vaikutelma on myös päivityksessä, jossa varusmies kommentoi varusmiehenä tekemäänsä ulkonäkövalintaa. Ottamassaan selfieissä hän pitelee toisella kädellä kaljua päälakeaan, ja hän on muokannut kuvaa efektiivillä, joka suurentaa ja korostaa alaspäin kääntyneitä suupieliä ja ylös hiuksetonta päälakea kohti suuntautuvaa silmien katsetta. Yhdessä kuvan kanssa kuvateksti vahvistaa vaikutelmaa hiustenleikkuun tuomasta omissa oloista: ”Minä aamulla ku en muistanu mitä illalla tulikaa taas tehtyä”. Tästä syntyy mielikuva, että varusmiehen tuli tehtyä se mikä piti tehdä, eli siistittyä kuontalonsa varusmiespalveluksen sääntöjen mukaiseksi. Varusmiehen käyttämä hashtag #tyylivapaamuttanahkanen kuitenkin täydentää ajatusta siitä, että pään ajaminen aivan kaljuksi, eli ”nahkaiseksi”, lienee sisältänyt varusmiehen oman valinnan leikkauksen pituudesta. Joka tapauksessa päivitys osoittaa varusmiehen asettaneen itsensä sotilaalliseen ulkonäkönormiin, joka on enemmän tai vähemmän lyhyt-hiuksinen.

Toinenkin varusmies viittaa eräässä päivityksessä valitsemaansa hiustyyliin, sivuilta lyhyeen ja päältä pidempään leikkaukseen, toteamalla selfien kuvatekstissä, että ”Taisteluananaksen kans perjantaina sotilasvalaan”. Tässä taistelu-sanan lisääminen hiusmalliin viittaavan ”ananas”-sanon

eteen yhdistää erityisen vahvasti puhekielisen ja arkisen tyyli-ilmaisun armeijan sanastoon ja merkityksiin, mikä korostaa vaikutelmaa siviilimaailman ja armeijamaailman sekoittumisesta ja sotilaallisuutta tuottavasta ulkonäöstä.

Ulkonäössä tuotettavan sotilaallisuuden diskurssissa ulkonäköön liitetään siis paitsi vaikutelmia siitä, että ollaan palveluksen ulkonäköraamien armoilla, myös vaikutelmia siitä, että varusmies on kuitenkin itse se, joka toimii toteuttaakseen yhtä aikaa siviili-itseään ja armeijassa vaadittuja ulkonäköseikkoja. Varusmies voi valita itse, millä tavalla hän käyttää armeijan ulkoasun henkseleitä tai miten tarkkaan hän vahtii takkinsa taskujen ja muiden yksityiskohtien siisteyttä tai millaisen lyhyen leikkauksen hän hiuksiinsa ottaa. Sotilaallisuuden tuleminen osaksi ulkoista olemusta ei siis ole täysin ehdotonta ja varusmiehestä itsestään riippumatonta, vaan hän valitsee itse tavan, jolla hän asettuu osaksi sotilaallista ulkonäköä. Ulkonäössä tuotettavan sotilaallisuuden diskurssi kuitenkin osoittaa, että digitaalinen sotilaallisuus on vahvasti visuaalista ja tavallisiin ulkonäön normeihin nähden eksoottista. Vaikka sotilaallisia ulkonäköseikkoja ei esitetä pelkästään ihailtavina, piirteiden toistaminen tekee sosiaalisessa mediassa läsnäolevaksi ulkonäköä myöten harvinaisen sotilaallisuuden, joka leikittelee hyvännäköisyyden ja ulkonäkökeskeisyyden rajapinnoilla.

5.3 Inttielämää-kanavan päivitysten diskurssit

Inttielämää-kanavan päivityksistä tulkitsin havaintojeni perusteella kolme diskurssia, jotka ovat *palveluksen mielekkyys* (1), *varusmieheksi tuleminen* (2) ja *sotilaallinen rooli* (3). Sotilaallisen roolin diskurssin sisälle hahmottelin vielä kolme aladiskurssia: *sotilasjoukko*, *yksilön sotiluus* ja *sotilaan ominaisuudet*. puolustusvoimien ylläpitämisen kanavan päivitykset ovat aineistossani huomattavasti enemmän toistensa kaltaisia kuin varusmiesten päivitykset, joista löytyi useampia keskenään selvästi erilaisia puhetapoja.

Inttielämää-kanavan päivityksissä toistuu kauttaaltaan mielikuva palveluksen jännittäväyydestä ja innostavuudesta. Luonteenomaista aineistolle on mielikuva varusmiespalveluksesta jatkuvuuteen pohjautuvana instituutiona, jossa korostuvat harjoitukset ja opittavat asiat, vaiheet ja järjestelmän jäsenyys sekä erityinen sotilaallinen toimijuus, jonka palvelusaika kytkee varusmiehiin. Kokonaisuudesta syntyy vaikutelma siitä, että palvelusta tutkaillaan etäämmältä kuin varusmiesten päivityksissä: Inttielämää-kanavan julkaisuissa ei ole läsnä yksittäisiä varusmiehiä kokemuksineen ja tunteineen, vaan yleistason huomioita ja väitteitä palveluksen piirteistä. Seuraavaksi kuvailen Inttielämää-kanavan aineistosta hahmottelemani diskurssit

Palveluksen mielekkyys

Ensimmäinen Inttielämää-aineistosta nimeämäni diskurssi on *palveluksen mielekkyiden* diskurssi. Sen päivityksissä on monin paikoin samankaltaisia vaikutelmia kuin varusmiesten aineiston palvelushengen diskurssissa. Palvelus näyttäytyy erityisten käytäntöjen ja jännittävien harjoitusten läpäisemänä olotilana, josta otetaan ja saadaan paljon irti. Muutamia palveluksen mielekkyiden diskurssin alle asettuvia päivityksiä yhdistää korostetun innostunut tunnelma, jota luodaan kuvateksteissä hyvin konkreettisilla huudahduksilla:

Hoplaa! Kylmä pakkane ei laskenut maastoratsastuksen tunnelmaa. [Maininta kuvan ottajasta, samassa kohdassa kaikissa Inttielämää-päivityksissä] #varusmies #irlannincob #varusmiesliikunta [- -]

Maastoharjoitus kutsuu! [Kuvaaja] #alokas #intti #monni #maastoharjoitus [- -]

Viikon lähtölaskenta 2/18 saapumiserän palvelukseen astumiseen on alkanut! Varusmiespalvelus sujahtaa ohi kuin helikopteri, joten nauttikaa siitä kun voitte! [- -]

”Hoplaa!”, ”harjoitus kutsuu!” ja ”lähtölaskenta on alkanut!” ovat reippaita ilmaisuja, jotka tuntuvat ikään kuin sanoittavan hevosen selkään nousevan maastoratsastajan, maastoharjoitukseen lähtijän ja palveluksen alkua odottavan nuoren intoa. Palveluksen miellyttävyys ja mielekkyys vaikuttaa syntyvän varusmieheen innostavista tilanteista tarttuvasta innosta, jota kylmän sään kaltaiset seikat eivät heilauta. Näin sotilaallisuus näyttäytyy innostumisena ja toiminnasta nauttimisena: kolmannessa kuvatekstissä todetaankin, että koska varusmiespalvelus ei kestä pitkään, siitä kannattaa keskittyä *nauttimaan*. Palveluksessa tehdään paljon asioita ja niiden avulla on tarkoitus kouluttautua sotilaaksi, mutta tarkoitus on myös nauttia sotilaallisen toiminnan jaksosta omassa elämässä, sillä se ”sujahtaa ohi” nopeasti. Ajatus lähtölaskennasta luo vaikutelman siitä, että palveluksesta voi alkaa nauttia ja innostua jo etukäteen mahtavaa palvelusaikaa odottaessaan.

Nauttimisen ja mielekkyiden mielikuviin liittyy palveluksen mielekkyiden diskurssissa selvä toimeliaisuuden vaikutelma: Kolmen edellä mainitun päivityksen kuvissa ollaan aktiivisesti tekemässä: ensimmäisessä varusmiehet istuvat jämäkästi ratsailla, toisessa he kävelevät kädet varusteita täynnä kohti metsää ja kolmannessa hiekka pölyyää, kun kaksi armeijan helikopteria lähestyy maata. Mielekkääseen sotilaallisuuteen kuuluu siis paitsi toimintaa, myös toiminnan ”tunnelmaa”, eli tyytyväisyyttä osallisuudesta sotilaan toimiin. Ensimmäisessä kuvatekstissä pakkane ei ”laske tunnelmaa” ja toisessa harjoitusretki ”kutsuu”: se vetoaa ja sinne mennään kenties uteliaiin mielin kokemaan, millainen harjoitus on. Kuvien ja kuvatekstien perusteella sotilaallisen

mielekkyyden ei näytä olevan tarkoitus syntyä niinkään toiminnan helppoudesta tai hauskuudesta, vaan siitä, että ylipäättään ollaan osallistumassa juuri palvelustehtäviin.

Sotilasinstituution kanavalle tehdyssä Instagram-viestinnässä palveluksen mielekkyys on siis toiminnallista, innostunutta ja nauttimisen arvoista. Lisäksi tämä mielekkyys näyttäytyy sotilaallisen palveluskontekstin tyypipiirteinä. Näin digitaalisen sotilaallisuuden ilmiö tuottaa sosiaaliseen mediaan kuvastoja, joissa varusmieheksi ryhtyminen vaikuttaa kannattavalta ja suorastaan ilahduttaviin hetkiin johtavalta valinnalta. Sotilaallisuus sinänsä ei ole välttämättä kuvastoissa esillä erityisen sotilasmaisina sanoina tai kuvina, mutta palveluksen mielekkyyden diskurssi vaikuttaa silti sotilaallisuuteen liittyviin vaikutelmiin.

Mielekkyyden diskurssin alle sijoitin edellä esittelemieni päivitysten lisäksi kolme päivitystä, joissa ilmaistut tilanteet ovat keskenään erilaisia, mutta joissa kaikissa keskeisenä sanomana on sen painottaminen, että varusmiespalveluksessa varusmiehelle on järjestetty hyödyllisiä mahdollisuuksia:

Tiesitkö, että palautuspulloista saatuja varoja käytetään muun muassa varusmiesten harrastusvälineiden kustantamiseen? [Kuvaaja] #jätösota #intti #kierrätys #varusmies #alokas #monni #aamuja #lajittelu #puolustusvoimat #maavoimat #merivoimat #ilma-voimat

Varusmies, mitä liikuntaa suosit intissä? [Kuvaaja] #intti #varusmies #varusmiesliikunta #[puolustushaara] #[varuskunta]

”Suojatulta, vihollista edessä!” Sotaharjoituksissa varusmiehet pääsevät harjoittelemaan kaikenlaisissa ympäristöissä. [Kuvaaja] #intti #tra [taistelu rakennetulla alueella] #sotaharjoitus #varusmies

Kuvateksteistä ensimmäisessä tuodaan esiin varusmiesten mahdollisuus palveluksenaikaisiin harrastuksiin, joita varten jopa hankitaan välineitä. Maininta luo vaikutelman siitä, että armeijaorganisaatio tukee sotilaskoulutettavien hyvinvointia harkituilla käytännön järjestelyillä, ja samalla varusmiesten harrastaminen näyttäytyy itsestään selvästi palvelukseen kuuluvana osa-alueena. Tässä korostuu paitsi palveluksen mielekkyyden kuuluminen sotiluuteen, myös sotiluuden asettuminen armeijainstituution luomiin puitteisiin; sotilaallisen olemisen edellytykset rakentuvat armeijainstituution tarjoamissa mahdollisuuksissa.

Päivityksen mainoskuvamaisen huoliteltu lähikuva varusmiehen kädestä laittamassa tölkkiä pulonpalautusautomaattiin tukee vaikutelmaa harkituista toimista. Kuvan päälle editoidussa tekstissä ja hashtagien listassa ilmaistu ”jätösota” viittaa puolustusvoimien lajittelua edistävään kampanjaan. Tämänkin voi ajatella lisäävän mielikuvaa siitä, että sotilaallisuuteen kuuluu *mielekäs* toiminta ekologisuuden hyväksi: varusmiespalveluksen puitteissa yksilö pystyy toimimaan jäteidensä suhteen monelle siviilistä tutulla kestäväällä tavalla, koska sotilasinstituutio antaa siihen mahdollisuuden. Mielekkyyttä rakentavat yhtä aikaa mahdollisuus ekologisuuteen ja mahdollisuus harrastamiseen, jotka molemmat ovat sotilasjärjestelmän sotilailleen sallimia ja suosittelemia toimintoja.

Toisessa yllä mainitussa kuvatekstissä tuodaan niin ikään esiin varusmiesten mahdollisuus mielekkääseen toimintaan, omatoimiseen liikuntaan. Kysymys ”mitä liikuntaa suosittaisit” luo mielellikuvan valinnanvapaudesta ja lukuisista vaihtoehdoista ja tuntuu sisältävän oletuksen siitä, että jokainen varusmies myös haluaa harrastaa liikuntaa. Itselle mielekkään liikunnan valitsemisen vaikutelmaa korostaa päivityksen kuva, jossa varusmiehet poseeraavat kameralle rennosti palveluspuvut ja lasketteluvälineet yllään. Päivityksen katsojalle ilmaistaan tehokkaasti, että näin hyvät oltavat varusmiehellä on intissä: hän saa valita oman tapansa liikkua monista tarjolla olevista vaihtoehdoista, ja lisäksi ollaan uteliaita tietämään, mitä hän valitsee. Palveluksen mielekkyyden diskurssi toimiikin kahdella tasolla: ensinnäkin se synnyttää vaikutelman mielekkyyden tunteen kuulumisesta sotilaana olemiseen, ja lisäksi se alleviivaa mielekkyyden tekemistä sotilaita varten.

Kolmas edellä mainituista päivityksistä rakentuu taisteluharjoituksessa otetun toiminnallisen kuvan ympärille. Siinä mielekkyys ei kytkeydy siviilielämästä tuttuihin mielekkäinä pidettyihin toimiin, vaan sotilaskoulutukseen liittyvään palvelustoimintaan. Kuten tämän luvun alussa esittelemissäni kolmessa päivityksessä, tässäkin mielekkyyteen liittyy sotilaan toiminnallisuus ja osallistuminen. Sotaharjoittelua kuvaava päivitys korostaa *tositoimista* syntyvää jännittävää mielekästä koulutus-toimintaa: kuvatekstissä vakuutetaan, että varusmiehet ”pääsevät harjoittelemaan” eli saavat ilokseen harjoitella ”kaikenlaisissa ympäristöissä”.

Yhdistettynä hashtagin mainintaan ”taistelemisesta rakennetulla alueella” kuvateksti luo mielikuvan siitä, että harjoituksia toteutetaan vaihtelevissa ja todentuntuisissa ympäristöissä. Jälleen korostuu ajatus siitä, että tällainen mahdollisuus on varusmiespalveluksen ja sen järjestäjän varusmiehille tarjoama tilaisuus. Innostavan jännittävää mielikuvaa tukee vahvasti päivityksen kuva, jossa varusmiehet ajavat panssariajoneuvolla aivan rakennuksen vieritse, ja heistä etummainen tulittaa konekiväärillä, jonka piipun päässä näkyy näyttävä liekki. Tositoimintaan ”pääsemisen” mielikuvan kautta sotilaskoulutus vaikuttaa mielekkäältä etuoikeudelta.

Kokonaisuudessaan Inttielämää-kanavan palveluksen mielekkyyden diskurssi tuottaa palveluksesta ja sotilaallisuudesta kuvan toimintakokonaisuutena, jossa niin koulutus kuin vapaa-aikakin on erityisen innostavaa. Olennainen kokonaisvaikutelma on myös se, että tämä innostavuus on pitkälti varusmiespalveluksen instituution mahdollistamaa: päivityksissä painotetaan sitä, miten mielekkäällä tavalla asiat on järjestetty. Mielekkyys ei synny ensisijaisesti sotilaiden omasta asenteesta, vaan heille annetuista mielekkäistä puitteista, eli siitä, miten järjestelmä *tuottaa* heille mielekkyyttä. Tämä diskurssi tuokin esiin Inttielämää-kanavan propagandaluonnetta: valkoiselle propagandalle ja markkinoinnille tyypillisellä tavalla diskurssi tuottaa pakollisesta asepalveluksesta representaatioita, joissa korostuvat varusmiespalveluksen houkuttelevuutta edistävät mielikuvat.

Palveluksen mielekkyyden diskurssi tuottaa kiinnostavalla tavalla myös kuvaa sotilaallisuudesta, johon mielekkyys ominaisuutena ja mielekkyyden pyrkimys tavoitteena kuuluvat. Tämä osoittaa, ettei digitaalinen sotilaallisuus välttämättä merkitse pelkästään kovien armeija-arvojen ja raskaan toiminnan läsnäoloa sosiaalisen median sisältövirrassa. Instagramin ympäristö soveltuu myös sellaisen sotilaallisuuden näyttämiseen, jossa sotilas on inhimillinen hyviä kokemuksia ja hyvinvointia tarvitseva toimija.

Varusmieheksi tuleminen

Toisen Inttielämää-kanavan diskurssin nimesin *varusmieheksi tulemisen* diskurssiksi. Siinä varusmiespalvelusta kuvataan vain varusmiespalvelukselle ominaisten käytäntöjen paikkana, johon sopeutuminen tapahtuu ihmettelyn ja totuttelun kautta. Varusmiehen ei katsota olevan sotilaallinen, hallitsevansa sotilaan taitoja tai tuntevan itseään varusmieheksi automaattisesti. Sen sijaan sotilaallisuus näyttäytyy sosiaalistumisena instituutioon: päivityksissä keskiössä ovat jokaisen uuden alokkaan vuorollaan kohtaamat palveluksen tyyppi-irteet, joihin sopeutumalla varusmiespalvelukseen pääsee sisään.

Useissa päivityksissä varusmiehen kokemus kuulumisesta varusmiesten yhteisöön ja palveluksen kokonaisuuteen näyttäytyy prosessina, joka käynnistyy vähitellen pienien konkreettisten asioiden kautta:

Sipulisäkki tulee varmasti monelle uudelle alokalle tutuksi ensi maanantaina. Tervetuloa varusmiespalvelukseen 1/18 saapumiserä! [Kuvaaja] #alokas #monni #peruskouluskausi #sipulisäkki #varusteet

Uudet alokkaat pääsevät kohta tutustumaan varusvarastoon! Mitkä ovat villeimmät "tor-narit", eli huhupuheet, joita olette kuulleet? [Kuvaaja] #aamukasa #intti #inttielämää

Kompaniassa herätys! 2/18 on astunut palvelukseen ja ensimmäinen aamu jo takana! Ei hätää, kyllä ne lenkkarit vielä maihareiksi vaihtuu! [Kuvaaja] #inttielämää #monni #varusmies #aamuja

Sipulisäkki, eli armeijan varustesäkki, varustevarastoon tutustuminen, huhupuheet ja varuskunnan aamutoimet näyttäytyvät näissä päivityksissä asioina, jotka ikään kuin perehdyttävät alokkaita varusmiespalveluksen maailmaan. Keskimmaisessä päivityksessä palvelukseen liittyvien huhupuheiden mainitseminen vahvistaa ajatusta siitä, että uudet alokkaat kohtaavat paljon uutta ja vierasta, ja perättömänkin tiedon kuuleminen ja suodattamaan oppiminen vaikuttaa olevan normaali osa varusmiespalveluksen käytänteisiin sosiaalistumista. Päivityksen kuvassa varusmiehet jonottavat massiiviset täyspakkaukset selässään ja siviilivaatteet päällään jonnekin, mikä vahvistaa vaikutelmaa siirtymisestä siviilistä hyvin erilaiseen vielä tuntemattomalta tuntuvaan ympäristöön. Sama mielikuva syntyy ensimmäisen päivityksen kuvasta, jossa sipulisäkkiä auki pitelevän alokkaan takana näkyy kasoittain keskenään identtisiä armeijan vihreitä vaatteita. Kuvatekstin viittaus siihen, että sipulisäkki "tulee varmasti tutuksi" luo vaikutelman siitä, että säkin käyttäminen on perinteinen palveluksen aloittamisen käytäntö, joka käynnistää armeijaan sosiaalistumisen.

Kolmannessa edellä mainitussa päivityksessä ensimmäisen varuskunta-aamun kenties hämmennyksiin tuntemuksiin liitetään ajatus siitä, ettei varusmies vielä ole tottunut rooliinsa varusmiehenä eikä koe sopeutuneensa sotilaskoulutuksen käytäntöihin; Sopeutumista kuvataan lenkka-reiden, eli siviilijalkineiden, vaihtumiseksi maihareihin, eli armeijan palveluskenkiin. Kuva tukee vahvasti tätä vertausta: siinä vasemmalta ojentuva tuulipukuinen käsi ja oikealta ojentuva palveluspukuinen käsi pitelevät maihariparia. Tämä tukee olotilan vaihtumisen ajatusta. Sotilaallisuus näyttäytyy tässä ikään kuin identiteettinä, joka omaksutaan sotilaan varusteiden käyttämisen avulla: kunhan varusmies vain ottaa armeijan kengät omikseen, niin hänellä "ei [ole] hätää". Silloin sotilaallisuus alkaa tuntua tutulta.

Varusmieheksi tulemisen diskurssissa varusmiespalveluksesta puhutaankin odotuksia herättävänä ja varusmiesten ulkopuolella olevana todellisuutenaan, johon alokas astuu palveluksen aloittaessaan. Sotilaallinen maailma on ikään kuin kokoelma aineksia, joiden puitteissa varusmiesten yhteisö toimii. Sotilaaksi voi tulla vain niitä aineksia kohtaamalla ja käsittelemällä. Varusmieheksi tulemisen diskurssin sisään sijoittuukin päivityksiä, joissa orastavaan sotilaallisuuteen vaikuttaa kuuluvan uusien asioiden pureskeleminen ja henkisten neuvojen jakaminen:

Palvelukseen astumisesta on pian kulunut kaksi viikkoa. Suurin osa alokkaista lähtee huomenna ensimmäisille lomille. Mitkä ovat fiilikset? [- -] #alokas #monni #loma #[palveluspaikka]

Kuin hyppy tuntemattomaan. Miten varusmiespalvelukseen voi varautua henkisesti? Jalmari Karvinen tulee kertomaan tästä kun hän valtaa puolustusvoimien sosiaalisen median kanavat [- -] #inttiedessä #taistelijanmieli #inttielämää #uskallaheittäytyä

Päivityksistä ensimmäisen kuvassa alokkaat ovat juuri saapuneet palvelukseen ja saaneet kannettavikseen täyspakkaukset ja sipulisäkit täynnä armeijan varusteita. ”Fiiliksistä” kysyminen antaa ymmärtää, että palveluksen alku on voinut herättää monenlaisia tuntemuksia, ja että lomalle lähteminenkin on huomattava tapahtuma, jota pohditaan yhdessä. Juhlallinen ilmaisu ”palvelukseen astuminen” luo vaikutelman palveluksen ja siviilielämän välisestä kuilusta, jonka yli on tietoisesti astuttu palvelukseen mennessä. Sotilaskoulutus näyttäytyykin tilanteena, jolla on varusmiesten olotilaan niin suuri vaikutus, että yksinkertaisesti palveluksesta siviiliympäristöön lähteminen on merkittävä asia. Päivityksestä syntyy vaikutelma, että palveluksen alkuvaiheessa siviili- ja sotilasympäristön vaihtelu on kaikkea muuta kuin arkipäiväistä, ja sen ihmetteleminen kuuluu oikeutetusti asiaan.

Jälkimmäisessä kuvatekstissä todetaan, että varusmiespalvelus on ”hyppy tuntemattomaan”, mikä korostaa tilanteen vierauden mielikuvaa. Kuvana toimii kuvakaappaus puolustusvoimien Ruotuväki-lehden uutisesta, jonka mukaan videobloggaaja Jalmafin kerrotaan antavan tuleville varusmiehille neuvoja palvelukseen valmistautumiseen. Hashtagit #inttiedessä, #inttielämää ja #uskallaheittäytyä vaihdistavat mielikuvaa siitä, että varusmiespalvelus on aivan omanlaisensa maailma, johon sisään pääseminen ei ole helppo tehtävä. Tässäkin sotilaallisuuteen nivoutuu pehmeitä piirteitä: sotilaallisen mentaliteetin ei tarvitse olla välttämättä kova ja itsenäinen, vaan se voi olla etukäteen tuntemattoman suhteen epätietoinen, ihmeissään uuteen tutustuva, epävarma ja neuvoja tarvitseva.

Jopa osaamattomuuden hyväksymisen vaikutelma on osa varusmieheksi tulemisen diskurssia: palveluksen sosiaalisten käytäntöjen tavoin myöskään sotilastaitoja ei voi hallita, ennen kuin niitä on opetellut riittävästi:

Harjoitus tekee mestarin. [Kuvaaja] #alokas #intti #[palveluspaikka]

Ampumarajoittelua kuvaavassa päivityksessä on epävarmuuden tunnelma: kuvassa varusmiehet näyttävät vasta-alkajilta, jotka seisoskelevat ampumaradan edustalla epäjärjestäytyneesti

odottavan ja ihmettelevänkin näköisinä. Rohkaiseva ja auktoriteetiksi asettuva "harjoitus tekee mestarin"-toteamus yhdistettynä kuvaan tukee vaikutelmaa, että tässä ei vielä olla mestareita lähelläkään.

Kaiken kaikkiaan varusmieheksi tulemisen diskurssissa sotilaalliseen toimintaan asettuminen näyttäytyy prosessina, jossa yksilöiden muuttumista varusmiehiksi tuetaan. Varusmieheyteen valmistaudutaan henkisesti, sitä pohditaan etukäteen, sen maailmaan sosiaalistutaan yhdessä ihmettelemällä ja siihen kuuluvat taidot opitaan rauhassa toistojen myötä. Tällaisen diskurssin hahmottuminen osoittaa, että suomalaisen armeijainstituution tuottamaan digitaaliseen sotilaallisuuteen kuuluu epävarmuuden tunnustaminen ja näyttäminen. Samalla, kun varusmieheksi tulemisen diskurssi laajentaa sotilaallisuuden julkista normia, se vaikuttaa mielikuviin Suomen armeijainstituution luonteesta: instituutio näyttäytyy inhimillisen epävarmuuden sallijana ja sitä kokevien varusmiesten tukijana.

Sotilaallinen rooli

Kolmas Inttielämää-kanavan päivitysten perusteella muotoilemani diskurssi on *sotilaallisen roolin* diskurssi, joka sisältää selviä lausumia sotilaan ominaisuuksista ja sotilaallisista ihanteista. *Sotilaallisen roolin* diskurssi vertautuu kiinnostavalla tavalla varusmiesten päivitysten *ulkonäössä tuotettavan sotilaallisuuden ja toiminnassa lunastettavan sotilaallisuuden* diskursseissa rakentuviin sotilaallisiin ominaisuuksiin; Inttielämää-kanavan päivityksissä sotilaallisuuden vaikutelma nivoutuu selvästi voimakkaammin varusmiehen rooliin kuin varusmiesten päivityksissä. Inttielämää-päivityksissäkin esiintyy sotilasmaisuuden ja taistelijuuden merkityksiä, mutta niillä viitataan nimenomaan varusmiespalveluksen kontekstiin: päivityksissä saatetaan liittää varusmieheyteen sotilaallisuuden piirteitä samalla, kun puhutaan hyvin konkreettisesti esimerkiksi varusmiehen arkea rytmittävästä harjoituksista tai palvelusajan tarjoamista mahdollisuuksista.

Muodostin *sotilaallisen roolin* diskurssin hyödyntämällä kolmea aladiskurssia, koska sotilaallisen roolin puhettavassa rakentuu sotilaallisuuden elementtejä, jotka koin parhaaksi erotella erikseen nimetyiksi diskursseikseen. Sotilaallisen roolin aladiskurssit ovat *sotilasjoukko*, *yksilön sotiluus* ja *sotilaan ominaisuudet*. Ne osoittavat, että sotilaallisessa roolissa on keskeistä toisaalta yhteisöllinen suorittaminen, toisaalta sotilaan hyveiksi mielletävät piirteet ja toisaalta yksittäisen sotilaan toimintamahdollisuudet.

Sotilasjoukko

Sotilasjoukon diskurssissa sotilaallisuus näyttäytyy yhteisöllisenä roolina. Sotilaalliset hyveet näyttäytyvät erityisesti ryhmätoimintoina, joiden yhdenmukainen toteuttaminen on sotilaallisen toiminnan perusominaisuus. Näissä päivityksissä sotilaallisuuden vaikutelmat kietoutuvat puolustusvoimien ”jätesota”-nimellä kulkeneeseen lajittelukampanjaan. Kaikissa jätesota-kampanjaan liittyvissä on samat ensimmäisessä päivityskatkelmassa näkyvät melko geneeriset palvelus- ja kierrätysaiheiset hashtagit:

Liity taistoon, sillä varusmiehet aloittavat jälleen jätesodan! Osallistu kampanjaan jakamalla somessa kuva tai video kierrätyksestä intissä asiattunneilla #jätesota [- -] #jätesota #intti #varusmies #alokas #monni #aamuja #lajittelu #puolustusvoimat #maavoimat #merivoimat #ilmavoimat

Kompaniassa kierrätys! [- -]

Jätesota jatkuu aurinkoisessa reservissäkin. [- -]

Mielenkiinto kampanjan päivitysten analyysissä kiinnittyikin kuvatekstien muihin osiin ja kuvien sisältöön. *Sotilasjoukon* diskurssissa vedotaan sotilaiden joukon voimaan: edellä mainituista päivityksistä ensimmäisessä varusmiesten joukko aloittaa sodan, toisessa koko komppania saa käskyn kierrättää ja kolmannessa annetaan ymmärtää varusmiesten jatkavan joukolla lajittelemista koko reservin voimin.

Ensimmäisen päivityksen kuvateksti luo väistämättä miellelyhtymän todelliseen sotaan, jonka käynnistäminen näyttäytyy sotilaiden toimenä. Tätä sotajoukon vaikutelmaa tukee päivityksen kuvasta syntyvä vihollisen nujertamisen mielikuva: siinä näkyvät varusmiehen jalat askeltamassa ja niiden takana lumella kengänjalkien kohdalla eri näköisiä roskia talloin näköisinä. Sotilaallisuus näyttäytyy näin kykynä saada aikaan sota tai muu taistelu ja ottaa vihollisesta voitto, kunhan kaikki sotilaat ”liittyvät taistoon” eli ottavat oman paikkansa yhteisessä rintamassa. Kiinnostava miellelyhtymä uudelleen sotaan syntyy päivityksen kehotuksesta osallistua kampanjaan jakamalla sisältöjä; sodan keinona ei ole siis ainoastaan taistelemisen vaan myös taistelemisen näyttämisen sosiaalisen median kanavissa. Digitaalisen sotilaallisuuden aikakaudella puolustusvoimat voikin pyrkiä hyödyntämään varusmiesten sosiaalisen median osallistumisen intoa varmistaakseen, että meneillään olevat projektit tuottavat instituutiolle näkyvyyttä ja hyvää julkisuutta.

Toisessa päivytyksessä sotilaallisen roolin joukkovoimaa havainnollistetaan tyypillisellä armeijan komennushuudahduksella: komppaniassa kierrätys! Kuvassa varusmiehet jonottavat paperinkeräykseen, ja jokaisella heistä on lehti säntillisesti puntiksi taiteltuna vasemmassa kädessä ja käsi ojennettuna eteen. Kuvateksti ja kuva yhdessä osoittavat, että varusmiehet noudattavat tehokkaasti saamaansa ytimekästä käskyä, olipa sitten kyse sotilasharjoittelusta tai muusta toiminnasta. Varusmies noudattaa hänelle sotilaana määrättyjä tehtäviä ja annettuja käskyjä, olipa niissä kyse mistä tahansa toiminnasta. Sotiluus näyttäytyy ryhmälle annettujen käskyjen sotilasmaisena toteuttamisena.

Kolmannessa kuvatekstissä annetaan ymmärtää, että varusmiehet toimivat sotilaallisen roolinsa määräysten mukaisesti myös sen jälkeen, kun he siirtyvät aktiivisesta palveluksesta reserviläisten joukkoon. Tästä syntyy vaikutelma, että sotilaiden joukko jatkaa palveluksessa aloitettua ”sotaa” omatoimisesti, ikään kuin sotilaallinen toimijuus ja annettujen komentojen noudattaminen ulottuivat siviilielämäänkin.

Sotilasjoukon diskurssi nostaakin esiin sotilaallisesta roolista sen ominaisuuden, että sotilaallisilla yksilöillä on eniten merkitystä osana sotilaiden joukkoa, jonka voimin voidaan toteuttaa voimankäyttöä tai vaikkapa mielikuvamarkkinointia ja armeijan imagoa edistäviä ympäristötempauksia. Sotilasjoukon diskurssissa huomionarvoinen on myös vaikutelma siitä, että varusmiehen sotilaallinen asema ja sotilasyhteisön jäsenyys velvoittavat häntä joko velvollisuudentunnon (”liity tais-toon”) tai suorien käskyjen (”komppaniassa kierrätys”) kautta.

Sotilaan ominaisuudet

Sotilaan ominaisuuksien diskurssissa painottuu sotilaallisen roolin yhteys sotilaallisina pidettyihin periaatteisiin ja tapoihin, joita sotilas toteuttaa toimissaan. Samoin diskurssi pitää sisällään sotilaan kyvykkyyden ilmaisuja. Diskurssi esittää varusmiesten koulutuksesta puolen, joka opastaen pyrkii muokkaamaan alokkaiden ajattelua sotilaallisten arvojen suuntaan ja tekee heistä tottuneen sotilasmaisia toimijoita.

Muistuttelevan sävyiset päivytykset luovat vaikutelmia sotilaan ihannepiirteistä ja toimintatavoista, joihin varusmiehiä puolustusvoimien sotilaskoulutuksessa koulitaan:

Lajitellen lomille, mars! Noheva sotilas ei unohda ympäristöä ja lajittelua lomillakaan. [- -]

Kaveria autetaan aina. [Kuvaaja] #evakuointi #intti #[palveluspaikka]

Ensimmäisessä kuvatekstissä annetaan erityisen korostetusti ymmärtää, että varusmiehen rooliin kuuluu ”nohevuus”, eli huolellisen sotilasmaisen toiminta. Päivityksen kuva ei liity mitenkään lajitteluun, vaan junalaiturilla seisova varusmies luo mielleyhtymän lomille lähtemiseen. Tästä syntyy nohevuutta peräänkuuluttavan tekstin kanssa vaikutelma, että lajittelua enemmän päivityksessä korostuu sotilaallisuuteen kuuluva palveluksen toimintaperiaatteiden noudattaminen myös varuskunnan ulkopuolella. Jälkimmäisessä päivityksessä sävyllään toteava periaatteen ilmaisu osoittaa, että tämän katsotaan olevan itsestään selvä sotilaiden toimintatapa. Kuva, jossa varusmiehet kantavat pareittain toisiaan selässä, ja hashtag #evakuointi kertovat, että päivitys liittyy harjoitustilanteeseen. Kokonaisuus viestii kuitenkin enemmän sotilasroolin keskeisestä periaatteesta kuin evakuointiharjoituksen tarkoituksesta tai tunnelmasta.

Ylläolevissa päivityksissä syntyy siis selvät mielikuvat kahdesta sotilaallisen roolin edellyttämästä toimintatavasta, nohevuudesta ja taistelukaverin auttamisesta. Ne tuntuvat kertovan siitä, millainen sotilaan *pitää olla*. Toisaalta sotilaan ominaisuuksien diskurssiin sisältyy vaikutelmia siitä, millaisia *tyypillisiä piirteitä* sotilailla on. Monet näitä ominaisuuksia kuvailevat päivitykset rakentuvat etäältä otetuista tilannekuvista, joissa henkilöt eivät näytä asettuneen kuviin poseeraamaan kameralle, vaan ovat vakavan oloisen toiminnan tuoksinassa. Sotilaallinen rooli näyttää rakentuvan ajatuksesta, että varusmies pääsee harjoitellessaan ”tositoimiin” ja samalla osoittaa tottuneisuutensa sotilaalliseen toimintaan:

Läpi synkän savun. [- -]

Seis; Puolustusvoimat! Kertokaa kommentteissa teidän lempitaisteluharjoituksista! [Kuvaaja] #taisteluharjoitus #spol [sotilaspoliisi] #tst [taistelu] #intti

Molemmissa päivityksissä keskiössä on pystyvyys ja rutiininomaisen oloinen suoriutuminen tiukasta paikasta: ensimmäisen päivityksen kuvassa varusmies ”sukeltaa” pää kumarassa kahden palavan seinämän välistä muiden varusmiesten seurattuna suoritusta kuvan taustalla, kun taas jälkimmäisen päivityksen kuvassa kaksi taisteluvarustukseen pukeutunutta varusmiestä on väijymisasemissa kiväärien kanssa jonkinlaisen käytävätilan nurkan takana. Ensimmäisessä päivityksessä rutiininomaisen pystyvyyden vaikutelma syntyy tilanteen vähäisestä selittämisestä – teko ikään kuin puhuu puolestaan – ja romanttisen sävyisestä sankarimielikuvia herättävästä kuvailusta ”läpi synkän savun”. Päivityksessä korostuu yksinomaan ajatus siitä, että varusmiehellä, kuin soturilla konsanaan, on kyky kulkea urheasti liekkien ja savun keskellä.

Jälkimmäinen kuvateksti viittaa taistelijuuteen selvästi arkisemmalla sävyllä, mutta yhtä lailla esittämällä varusmiehen varmana toimijana. Tämä vaikutelma syntyy paitsi kuvan sotilaiden jämäkstä tähtäysasennosta, myös kuvatekstin aloittavasta huudahduksesta ”Seis; Puolustusvoimat!”, jolla sotilaat ilmoittavat instituution takaaman toimintavaltuutuksensa ja voimankäytön valmiutensa. Rutiininomaisuuden vaikutelmaa taistelemiseen tuo maininta ”lempitaisteluharjoituksista”: toiminta tuntuu olevan jo niin tuttua, että siitä erottuu suosikkiharjoituksia. Tämä luo myös vahvan vaikutelman siitä, että sotilas paitsi suoriutuu taistelutilanteista, myös innostuu taistelemisesta. Varusmiesten toiminta ja tottuneisuus harjoituksissa näyttää osoittavan, että heillä on kaikki potentiaali olla sotilaina mukana todellisessa taistelutoiminnassa.

Sotilaan ominaisuuksien diskurssissa Inttielämää-kanavan päivitykset rakentavat kuvaa sotilailisista piirteistä, jotka kuuluvat varusmieheyteen. Sotiluuteen kuuluvat ominaisuudet näyttäytyvät luontevina hyveellisinä arvoina ja suorituskyknä, jotka kumpuavat varusmiehistä heidän toimintaansa sekä varuskunnassa ja tositilanteissa että palveluksen ulkopuolellakin. Ominaisuudet vaikuttavat siis itsestään selviltä, mutta toisaalta ihanteista muistuttavien päivitysten perusteella vaikuttaa siltä, että näitä ominaisuuksia todella pyritään takomaan varusmiesten mieleen.

Yksilön sotiluus

Kolmas *sotilaallisen roolin* diskurssin aladiskurssi, *yksilön sotiluuden* diskurssi, korostaa varusmiehen yksilöllisiä valintoja ja yksilön roolia toimijana. Sotilaallisuus näyttäytyy kahdessa erikoistehtävien hakuun liittyvässä päivityksessä merkityksellisenä erityisesti siksi, että varusmies voi päästä toteuttamaan omaa erityisosaamistaan ja hankkimaan henkilökohtaista hyötyä:

Alokas, haluatko enemmän irti intistä ja hyödyntää taitojasi palveluksen aikana? Haku Puolustusvoimien erityistehtäviin on käynnissä. [- -] #puolustusvoimat #erityistehtävät #hyviähommia #intti

Tuleva varusmiesjohtaja, ota enemmän irti intistä ja hyödynnä erityistaitojasi! Tarjolla erityistehtäviä muun muassa Ruotuväen toimittajana ja tietotekniikan alalta. [- -] #varusmiesjohtaja #inttielämää #hyviihommii

Päivityksissä puhutellaan selkeästi varusmiehen kiinnostusta oman itsensä esiintuomiseen ja erityisaseman hankkimiseen omalla harrastuneisuudella. ”Hyvinä hommina” esitetään sotilastehtävät, joissa varusmies kokee itsensä tarpeelliseksi yksilöllisen taitavuutensa ansiosta ja pääsee

kehittämään itseään sotilastoimijana. Komentojen toteuttamisen, pakkojen tai sotilaan rutiinivollisuuksien sijaan vedotaan yksilön tahtoon kysymällä, ”haluatko enemmän”, häntä kehoitetaan halutessaan ”ottamaan enemmän irti” ja hänelle on ”tarjolla” tehtäviä valittavaksi.

Lisäksi syntyy vaikutelma erityistehtäviin hakemisesta nimenomaan yksilön tilaisuutena nostaa itsensä rivisotilaiden kollektiivisen massatoiminnan yläpuolelle: erityistehtävissä palvelevat varusmiehet esitetään molemmissa päivityksissä käytetyssä esitekuvassa yhdessä rintamassa seisovina erilaisten mediavälineiden kanssa poseeraavina hahmoina, joilla jokaisella on selvästi oma yksilöllinen tehtävänsä. Tyyliin mainosjulistetta muistuttavassa vaakakuvassa luodaan viittauksia Star Wars -tematiikkaan punaisen ja sinisen kajastuksen sekä tähtitaivastaustan avulla. Tämä luo idealisoivan vaikutelman erityistehtävissä palvelevista sankareina, joita tarvitaan heidän yksilöllisten ominaisuuksiensa ansiosta.

Näin sotilaan rooliin vaikuttaa olennaisesti kuuluvan nimenomaan yksilön potentiaalinen monenlaisiin tärkeisiin sotilaallisiin toimintoihin. Yksilöä korostavaan diskurssiin asettuu myös lajittelukampanjaan kytkeytyvä päivitys, jossa todetaan, että ”Muutos lähtee yksilöstä: jokainen on itse vastuussa jätteistään. Pienetkin valinnat ovat valtavia ekotekoja”. Tämä yksilön toiminnan vaikuttavuutta peräänkuuluttava lausuma luo ilmeisen kontrastin sotilasjoukon diskurssin alle asettuviin lajittelukampanjan päivityksiin, joissa sotilaallisen toimimisen kulmakivinä painottuvat sotilaallinen yhteisö ja kaikkia koskevat joukolla toteutetut määräykset.

Sotilaallisen roolin diskurssissa sotilaallisuuteen liittyy siis mielikuvia siitä, miten sotilaallisuus toteutuu toisaalta varusmiesten kollektiivisessa roolissa ja toisaalta varusmiesten yksilöllisissä kokonaisuutta palvelevissa rooleissa. Samalla varusmiehen sotilaalliseen rooliin liitetään sotilastoiminnan ja sotilaan ominaisuuksia, joista sotilaan tunnistaa ja joihin Puolustusvoimien instituution alainen sotilastoiminta nojaa. Sotilaallisessa roolissa oleminen on instituution toivomalla tavalla sotilaallista, urheaa, solidaarista, kuuliaista ja vakaasti suoriutuvaa toimijuutta.

5.4 Johtopäätökset

Tutkielmani tarkoituksena on ollut tarkastella suomalaisen varusmiespalveluksen julkisia representaatioita siltä osin, kuin palvelusta suorittavat varusmiehet ja palveluksen järjestämisestä vastaava puolustusvoimat tuottavat palvelukseen liittyvää sisältöä Instagramissa. Varusmiespalveluksen näkyvyys sosiaalisessa mediassa asettuu käyttämässäni teoreettisessa viitekehyksessä osaksi itsen representoimisen käytäntöjä, propagandan ja vakuuttavan viestinnän perinnettä sekä niihin molempiin yhteydessä olevaa digitaalisen militarismin ilmiöitä. Soveltaakseni digitaalisen

militarismien teoriaa sujuvasti Suomen armeijakontekstiin pyrin määrittelemään käsitettä *digitaalisen sotilaallisuuden* suuntaan keventääkseni käsitteeseen ladattuja kytköksiä valtiojohtoiseen konfliktimarkkinointiin ja aseellisen voimankäytön ihailmiseen politiikan tekemisen välineenä.

Luvussa 4.2 määrittelin tutkimukseni tavoitteeksi vastata visuaalisen diskurssianalyysin keinoin seuraaviin tutkimuskysymyksiin, joista ensimmäinen on päätutkimuskysymys ja toinen sitä tarkentava alatutkimuskysymys: *Millaisia sotilaallisuuden kuvauksia rakentuu varusmiesten Instagram-julkaisuissa ja Inttielämää-Instagram-kanavan julkaisuissa? Millä tavalla varusmiesten julkaisut ja Inttielämää-kanavan julkaisut ilmentävät digitaalista sotilaallisuutta?*

Analysoimalla kahta erillistä aineistoa, varusmiesten Instagram-päivityksien kokoelmaa ja Inttielämää-kanavan päivityksien kokoelmaa, hahmotin varusmiesten päivityksistä kuusi diskurssia ja Inttielämää-kanavan päivityksistä kolme diskurssia, joista yksi jakautuu kolmeen aladiskurssiin.

Varusmiesten puhetavoissa sotilaallisuudessa on oleellista perinteisistä sotilasideaaleista poikkeavat piirteet, kuten kepeys, arkisuus ja turhuus (*ideaaleista irtautuvan palveluksen diskurssi*), erilaisten vaiheiden suorittaminen ja tietoisuus poikkeuksellisen sotilaallisen olotilan väliaikaisuudesta (*inttiajan diskurssi*), varusmiehen sietokyvyn koetteleminen ja sotiluuteen kuuluva vaikeuksien kestäminen (*koettelemisen diskurssi*), tyytyväisyys, tehtävään sitoutuminen ja arvoihin samastuminen (*palvelushengen diskurssi*), sotilasmaisten tositoimien tekeminen ja valmius voimankäyttöön (*toiminnassa lunastettavan sotilaallisuuden diskurssi*) sekä sotilasmaisen olemus, armeijainstituution määrittämän ulkonäön humoristisetkin sävyt ja siviili- ja sotilasihanteiden sekoittuminen oman ulkomuodon hallinnassa (*ulkonäössä tuotettava sotilaallisuus*).

Inttielämää-kanavalle tuotetuissa kuvauksissa taas sotilaallisuudessa keskeisenä näyttäytyvät sotilaallisen toiminnan innostavuus ja puolustusvoimien mahdollistamista palveluksen puitteista nauttiminen (*palveluksen mielekkyyden diskurssi*), varusmieheyteen sosiaalistuminen käytäntöihin tutustumalla ja sotilaallisuuden omaksuminen oppimalla (*varusmieheksi tulemisen diskurssi*) sekä sotilaallisen roolin toteutuminen joko yksilön henkilökohtaisten ominaisuuksien hyödyntämisessä (*yksilön sotiluuden diskurssi*), sotilaiden kollektiivisessa suorituskäytössä (*sotilasjoukon diskurssi*) ja sotilaan ideaalipiirteissä, joita varusmiehiä rohkaistaan toteuttamaan (*sotilaan ominaisuuksien diskurssi*).

Analyysini perusteella varusmiesten Instagram-päivityksissä muodostuu kuva varusmiespalveluksesta, jonka määrittämään olotilaan kuuluu sotilasmaisen ulkonäkö, haastavaa ja osin innostavaakin harjoittelua, turhauttavia olosuhteita ja paljon turhalta tuntuvaa ja jopa hupaisaa toimin-

taa. Näissä vaikutelmissa sotilaallisuuteen ei sisälly suurta merkityksellisyyttä tai erityisen arvostettavuuden tuntua, vaan puhutavat tekevät pikemminkin näkyviksi sotilaallisuuden ihannetta ja eksoottisuutta murentavia seikkoja. Niiden voi tavallaan nähdä jopa luovan varusmiespalveluksesta *epäsotilaallista* kuvaa: vakavasti otettavan taistelu- ja sotakouluttautumisen sijaan palvelus on hulluttelua, vähäpätöistä roolileikkiä ja rasittavien tehtävien tahkoamista, jossa on olennaista pelkkä asianmukainen osallistuminen ja riittävien läpi kamppailtujen etappien jälkeen poisääsy.

Toisaalta varusmiehet ilmaisevat lukuisissa päivityksissä palvelustahtoa ja ylpeyttä asemastaan tai saavutuksistaan ja näyttävät itsensä korostetusti sotilaan näköisinä ja sotilasmaisina toimijoina. Nämä mielikuvat luovat käsityksiä sotilaallisen roolin mielekkyydestä ja sotilastoiminnan tarkoituksenmukaisuudesta ja siitä, että varusmiespalvelus saa sotilaskoulutettavat asettamaan mielellään itsensä sodan ja voimankäytön kontekstiin.

Inttielämää-kanavan päivityksissä taas syntyy kuva varusmiespalveluksesta, jossa opitaan toisaalta varusmiespalveluksen instituution perusteet ja toisaalta sotilastaitojen ja -asenteen perusteet. Samalla piirtyy kuva palvelusajasta innostavana ja hyödyllisenä tilaisuutena. Sotilaallisuuden vaikutelma kiertyy Inttielämää-kanavalla erityisesti sotilaaksi kouliintumiseen ja varusmiespalveluksen tuomaan sotilaallisen toiminnan potentiaaliin, joka varusmiehiin varastoituu. Olennaisessa osassa viestinnässä on sotilaallisten hyveiden määrittelemine. Osa päivityksistä toimii myös sotilaallisuuden mielikuvia pehmentävällä tavalla: niissä sotilaana olemiseen kuuluvat opettelu, hämmennys, mieluisuus ja vapaa-aika. Toisaalta varusmiesten päivitysten tavoin myös Inttielämää-kanavan päivitykset rakentuvat monin paikoin sotilaallista henkeä ja sotilastoimintaa ihannoiville puhetoivoille.

Alatutkimuskysymyksenäni oli teorialähtöinen kysymys siitä, onko varusmiesten ja Inttielämää-kanavan puhetapojen välillä ristiriitoja tai muunlaisia jännitteitä johtuen varusmiesten ja puolustusvoimien instituution erilaisista viestinnän tarkoituksista. Digitaaliseen sotilaallisuuteen liittyy sosiaalisen median kentällä mahdollisuus paitsi julkisuuskuva ohjaavien armeijakentän ulkopuolisten toimijoiden tuottamiin epäedullisiin mielikuviin, myös eri sotilastoimijoiden keskenään ristiriitaisiin kuvauksiin samasta sotilastoiminnasta. Olen kahden aineiston analyysillä osoittanut, että varusmiehet ja Inttielämää-kanava eivät tuota selkeästi toisiaan kumoavia vaikutelmia tai varsinkin varusmiesten päivitykset Puolustusvoimien mainetta suuresti heikentäviä mielikuvia.

Jännitteisin ero on varusmiesten ideaaleista irtautuvan palveluksen diskurssin ja Inttielämää-kanavan palveluksen mielekkyyden diskurssin välillä, joista ensimmäiseen sisältyy vaikutelmia pal-

veluksen merkityksettömyydestä ja varusmiesten motivaation puutteesta ja jälkimmäisessä rakentuu kuva palveluksesta erityisen tarkoituksenmukaisena ja innostavana toimintana. Kuten itserepresentaation ja propagandan eroa hahmottelava teoreettinen katsontatapani antoi odottaa, vain varusmiehet tuovat päivityksissään esiin sotilaallisuuden vastenmielisiä puolia ja ajatuksia palvelustoiminnan turhuudesta ja ikävyydestä. Instituution maineenhallintaan tähtäävällä Instagram-kanavalla näkyy monin paikoin selkeä valkoisen propagandan pyrkimys, eli positiivista imagoa edistävien mielikuvien painottaminen.

Tätä eroa lukuun ottamatta varusmiesten puhetavat ennemmin rikkovat perinteisiä sotilaallisuuden ihanteita kuin asettavat kyseenalaisiksi Puolustusvoimien kanavalla esiintyviä diskursseja. Keskinäisten ristiriitojen sijaan sekä varusmiesten aineisto että Inttielämää-aineisto tuottavatkin kumpikin itsessään varsin monitahoista kuvaa varusmiespalveluksesta. Samalla kummatkin tahot tulevat ilmaisseeksi sotilaallisuutta ja liittäneeksi siihen yllättäviä puolia, kuten arkista tavallisuutta, humoristisuutta, sotilaan ja mielekkyyden ja pyrkimyksiä. Nämä piirteet toimivat vastaesimerkkeinä perinteisille sotiluuden normeille. Samalla kuitenkin molemmista aineistoista huokuu monin paikoin sotilaallisen toiminnan ja klassisten sotilasmaisten piirteiden ihannoiminen. Näiltä osin Instagram-päivitykset rakentuvat siviiliarjen näkökulmasta hyvin poikkeuksellisen ja voimankäyttöä normalisoivan kuvallisuuden ja varaan ja ylläpitävät kriitikittömästi sotatematiikan popularisoitumista.

6 Pohdinta ja tutkimusprosessin arviointi

Digitaalisen sotilaallisuuden ilmiö on nykyajassa väistämätön kehitys, joka muuttaa olennaisesti sitä, millaisia viestintätapoja ja ilmaisumuotoja käytetään sotilaallisista asioista kerrottaessa. Eri-tyisesti analysoimissani varusmiesten päivityksissä armeijassa oleminen ja varusmieheys sulautuvat Instagramin siviilikäyttötapojen jatkumoon: päivityksissä varusmiehet näyttävät *itsensä* erilaisissa varusmiesarjen tilanteissa ja korostavat tunnetilojaan, ulkonäköään ja lyhyitä huomioita hetkistä ennemmin kuin yksityiskohtaisia tilanteiden kuvauksia tai pitkiä pohdintoja. Aineistossa on lukuisia päivityksiä, jotka rakentuvat Instagramissa suosittujen kuvallisten elementtien, kuten selfieiden eli omakuvien, ympärille. Sotilaan imago näyttää soveltuvan sosiaalisessa mediassa tyyppilliseen suosiota hakevaan itsen esittämiseen.

Analyysini tukee Kuntsmanin ja Steinin ajatusta digitaalisen militarismen kaksisuuntaisesta vaikutussuhteesta: Toisaalta aineistoni osoittaa, että Instagramin tyyppilliset esitystavat ovat tulleet osaksi sitä, millä tavalla varusmiehet määrittelevät omaa sotilaallisuuttaan ja mitä puolia he siitä korostavat. Varusmieheyden voi katsoa laajentuneen merkityksiltään sellaiseksi, että se on sosiaalisessa mediassa esittelemisen arvoista, ja sinä korostuvat pienet seikat, joissa on ”postauksen paikka”. Toisaalta taas varusmiespalveluksen ja ylipäättään puolustusvoimien näkyvyys Instagramissa laajentaa Instagramille tyyppillisten aiheiden valikoimaa: sotilaallisen toiminnan esittäminen Instagramin kuvavirrassa sulauttaa kuvavirtaa kenties hallitsevien kauniiden kehojen, siististi aseteltujen esineiden, värikkäiden sommitelmien ja arkisen siistien kuvien joukkoon osin samoin keinoin esitettyjä aseita, armeijan toimintatapoja ja sotilaallisia tunnelmakuvia.

Instagramille ominaiset esittelemisen ja oman itsen edustavan määrittelemisen ja visuaalisen korostamisen taipumukset tuottavat yleisön nähtäville varusmiespalveluksesta jännittäviä, eksotisoivia ja idealisoivia kuvauksia. Näyttää siltä, että sotilaallisuuden selvästi kriittisempi esittäminen sosiaalisessa mediassa edellyttäisikin sosiaalisen median omien ”itsen” performanssin konventioiden läpi katsomista. Tutkimuksessa olisi syytä perehtyä lisää siihen, miten erilaiset sosiaalisen median konventiot ylläpitävät sotilastoiminnan normalisoimista sosiaalisessa mediassa, ja miten yleisö tulkitsee tyyppillisiä sosiaalisen median ilmaisukeinoja hyödyntävää armeijaviestintää.

Kuten analyysissäni esiin nousseet ihannemielikuvista poikkeavat puhetavat osoittavat, digitaalinen sotilaallisuus voi purkaa sotiluuden normeja. Digitaalisen sotilaallisuuden ilmiöön kytkeytyy siis mahdollisuus sotilaallisuuden mielikuvien monipuolistamiseen ja ihannoinnin purkamiseen. Samalla kuitenkin myös stereotyyppisillä sotaa ihailevilla kuvastoilla on mahdollisuus vahvistua

sosiaalisen median sisältövirtaan sulautumalla. Kuten Kuntsman ja Stein (2015, 12) toteavat puheessaan ”digitaalisen militarismien sietämättömästä keveydestä”, sotakuvastot ja sotilasideaalit leviävät Instagramissa ja muissa kuvallisissa palveluissa vaivattomasti arkisen siviilimediantuotuksen alueelle.

Tutkielmani on ensimmäinen suomalaista varusmiespalvelusta koskevien Instagram-päivitysten analyysi. Tutkimuksessani on ollut heikkoutena asetelman vahva kaksijakoisuus, sillä analyysini on huomionut vain kaksi varusmiespalveluksen kuvausten lähdettä – varusmiesten omat Instagram-tilit ja niin ikään varusmiesten ylläpitämän, joskin puolustusvoimien alaisuudessa tuotetun, Inttielämää-Instagram-kanavan. Myöhemmässä tutkimuksessa on syytä laajentaa näkökulmaa ja huomioida se, että sekä Instagramissa että julkisuudessa ylipäätään on runsaasti erilaisia varusmiespalveluksesta eri sävyillä ja motivaatioilla puhuvia toimijoita, jotka nekin vaikuttavat uskomuksiin ja käsityksiin sekä palveluksesta että sotilaallisuudesta.

Analyysini tulosten merkittävyys jää avoimeksi siltä osin, että Inttielämää-kanavan päivitysten tuottamisen tavasta ja esimerkiksi varusmiesten tekemien päivitysten mahdollisesti läpikäymästä esitarkastuksesta tai varusmiehille annettujen ohjeiden luonteen vaikutuksesta päivityksien sisältöön ei ollut tarkkaa tietoa. Seuraavassa vastaavassa tutkimuksessa olisi hyvä perehtyä tarkemmin siihen, mitä merkitystä on sillä, kuka puolustusvoimien sosiaalisen median sisältöjä tuottaa ja millaisilla valtuuksilla.

Mitä tulee tutkimukseni eettisyyteen, vähäinen mutta esille tuomisen arvoinen seikka on se, etteivät tutkimuksen kohteena olevia päivityksiä julkaisseet yksittäiset varusmiehet ole tienneet olevansa tekemisissä tutkimukseni kanssa. Tutkielmaprosessissani ei kuitenkaan ole millään tavalla yhdistetty päivityksiä niiden tekijöihin tai yksilöity varusmiehiä Instagramin käyttäjinä. Lisäksi aiheisto on kerätty asiallisesti haravoimalla Instagramin sisältövirtaa hashtag-hakujen avulla. Tutkimukseen eivät siis ole valikoituneet henkilöt, vaan päivitykset.

Yhtenä tutkimustavoitteenani oli kehittää edelleen Kuntsmanin ja Steinin digitaalisen militarismien käsitettä. Olen perustanut oman analyysini ajatukselle digitaalisesta sotilaallisuudesta, jossa huomio kiinnittyy alkuperäisen käsitteen militaristisen poliittisen hallinnan painotuksen sijaan yleisesti sotilastoiminnan ja sotilaallisten ilmaisuun lisääntymiseen sosiaalisessa mediassa. Katson käsitteen uudelleenmäärittelyn olevan Suomen kontekstiin alkuperäistä sopivampi ja monin tavoin onnistunut. Militarismien piirteistä irtautumalla digitaalisen sotilaallisuuden käsite ohjasi tässä tutkiel-

massa analyysin tekijää tarkastelemaan monipuolisesti sotiluuteen, sotilasvalmiuksiin, sotilasmaisuuteen, sotamaisuuteen liittyviä viitteitä ja siten hahmottamaan sotilaallisuuden piirtymistä aineistossa laajasta näkökulmasta.

Varusmiespalveluksen kuvastojen tutkiminen digitaalisen sotilaallisuuden näkökulmasta sai minut pohtimaan, onko Instagram-päivitysten kaltaisissa julkisissa palvelusraportoinneissa itse asiassa piirteitä eräänlaisesta ”sotilaallistamisesta”: ilmentääkö sotilaallisuuden vaikutelmien sujahtaminen varusmiesten päivityksiin itserepresentaation vinoutumista varusmiespalveluksen sotateemaisessa kontekstissa? Ja myötävaikuttavatko Inttielämää-kanavan kaltaiset viestintäkanavat tulevien varusmiesten sotilaallisuuden kasvulle edullisen mielenmaiseman ja odotusten muotoutumiseen? Näihin kysymyksiin olisi varmasti hedelmällistä etsiä vastauksia myöhemmässä media-kulttuurin tutkimuksessa. Niin kauan, kuin Suomen turvallisuuspolitiikka nojaa kansalaisia kutsuvaan ja velvoittavaan aseelliseen palvelukseen, on olennaista tunnistaa ja tiedostaa sotilaallisuuden puhetapoja, jotka sävyttävät niin palvelukseen osallistuvien kuin sitä ulkopuolelta arvioivienkin käsityksiä.

Tutkielman tekijä kiittää aihepiirin tuntemuksen osalta aineiston läpikäynnissä avustanutta veljeään, joka tunnisti oman kokemuksensa kautta aineistossa esiintyneet armeijaslangin ilmaisut ja varusmiespalveluksen tilanteet ja selitti kärsivällisesti, mitä Instagram-päivitysten kuvissa näkyvät asiat olivat nimiltään ja tarkoituksiltaan.

7 Lähteet

Kirjat ja artikkelit

AHLBÄCK, A., 2014. *Manhood and the making of the military : conscription, military service and masculinity in Finland, 1917-39*. Farnham: Ashgate.

BAKER, S.A. ja WALSH, M.J., 2018. 'Good Morning Fitfam': Top posts, hashtags and gender display on Instagram. *New Media & Society*, 20(12), pp. 4553-4570. X BROWN, M.T., 2012. "A Woman in the Army Is Still a Woman": Representations of Women in US Military Recruiting Advertisements for the All-Volunteer Force. *Journal of Women, Politics & Policy*, 33(2), pp. 151.

CHOULIARAKI, L., 2016. Authoring the self: Media, voice and testimony in soldiers' memoirs. *Media, War & Conflict*, 9(1), pp. 58-75.

CHRISTENSEN, C., 2008. Uploading dissonance: YouTube and the US occupation of Iraq. *Media, War & Conflict*, 1(2), pp. 155-175.

CISTULLI, M., JACOBS, R. ja SNYDER, J., 2015. Global Force for Branding: A Study of Attitudes, Intentions, the Military, and the Wars Overseas. *Journal of Promotion Management*, 21(2), pp. 190-207.

DEVERELL, E., OLSSON, E., WAGNSSON, C., HELLMAN, M. ja JOHNSON, M., 2015. Understanding public agency communication: the case of the Swedish armed forces. *Journal of Public Affairs*, 15(4), pp. 387-396.

EASTWOOD, J., STAVRIANAKIS, A. ja STERN, M., 2018. Rethinking militarism as ideology: The critique of violence after security. *Security Dialogue*, 49(1-2), pp. 44-56.

FOUCAULT, M., 2005. *Tiedon arkeologia*. Suom. Kilpeläinen, T. Tampere: Vastapaino. Ranskankielinen alkuteos 1969.

GARB, M., 2015. Public trust in the military: The Slovenian Armed Forces in a comparative analysis. *Current Sociology*, 63(3), pp. 450-469.

HELLMAN, M., 2016. Milblogs and soldier representations of the Afghanistan War: The case of Sweden. *Media, War & Conflict*, 9(1), pp. 43-57.

HELLMAN, M., OLSSON, E. ja WAGNSSON, C., 2016. EU Armed Forces' Use of Social Media in Areas of Deployment. *Media and Communication*, 4(1), pp. 51-62.

HOLOPAINEN, J., 2011. *Sosiaalisen median mahdollisuudet ja riskit puolustusvoimissa*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.

- HUEBNER, A.J., 2011. *Warrior Image: Soldiers in American Culture from the Second World War to the Vietnam Era*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- JOHNSON, T.J. ja KAYE, B.K., 2010. Believing the blogs of war? How blog users compare on credibility and characteristics in 2003 and 2007. *Media, War & Conflict*, 3(3), pp. 315-333.
- JOWETT, G.S. ja O'DONNELL, V., 1986. *Propaganda and persuasion*. Newbury Park: Sage.
- KENNEDY, L., 2009. Soldier photography: visualising the war in Iraq. *Review of International Studies*, 35(4), pp. 817-833.
- KIMMERLING, B., 2001. *The invention and decline of Israeliness state, society, and the military*. Berkeley: University of California Press.
- KUNTSMAN, A. ja STEIN, R.L., 2015. *Digital militarism: Israel's occupation in the social media age*. Stanford, California: Stanford University Press.
- LAWSON, S., 2014. The US military's social media civil war: technology as antagonism in discourses of information-age conflict. *Cambridge Review of International Affairs*, 27(2), pp. 226-245.
- LOBASZ, J.K., 2008. The Woman in Peril and the Ruined Woman: Representations of Female Soldiers in the Iraq War. *Journal of Women, Politics & Policy*, 29(3), pp. 305-334.
- LOMSKY-FEDER, E., GAZIT, N. ja BEN-ARI, E., 2008. Reserve Soldiers as Transmigrants: Moving between the Civilian and Military Worlds. *Armed Forces & Society*, 34(4), pp. 593-614.
- LUOSTARINEN, H., 1994. *Mielen kersantit : julkisuuden hallinta ja journalistiset vastastrategiat sotilaallisissa konflikteissa*. Helsinki: Hanki ja jää.
- MACHIN, D. ja MAYR, A., 2012. *How to do critical discourse analysis : a multimodal introduction*. Los Angeles: SAGE.
- MALESIC, M., 2012. The Contemporary Military: Between Public Indifference And Trust. *Innovative Issues and Approaches in Social Sciences (IIASS)*, 5(3), pp. 21-40.
- MALTBY, S., 2012. The mediatization of the military. *Media, War & Conflict*, 5(3), pp. 255-268.
- PARRY, K. ja THUMIM, N., 2015. (Extra)ordinary portraits: Self-representation, public culture and the contemporary British soldier. *Media, War & Conflict*, 9(1), pp. 93-109.
- ROSE, G., 2012. *Visual methodologies : an introduction to Researching with visual materials*. London: Sage.

SHAPIRO, S. ja HUMPHREYS, L., 2013. Exploring old and new media: Comparing military blogs to Civil War letters. *New Media & Society*, 15(7), pp. 1151-1167.

SHAW, D.L., TERRY, T.C. ja MINOOIE, M., 2015. Military communication strategies based on how audiences meld media and agendas. *Military Review*, 95(6), pp. 16-28.

THUMIM, N., 2014. *Self-representation and digital culture*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

WERNICK, A., 1991. *Promotional culture : advertising, ideology and symbolic expression*. London: Sage.

WIBBEN, A.T., STAVRIANAKIS, A. ja STERN, M., 2018. Why we need to study (US) militarism: A critical feminist lens. *Security Dialogue*, 49(1-2), pp. 136-148.

WUTHRICH, F.M., 2012. Factors Influencing Military-Media Relations in Turkey. *Middle East Journal*, 66(2), pp. 253-272.

ZAFIROVSKI, M., 2019. Indicators of Militarism and Democracy in Comparative Context: How Militaristic Tendencies Influence Democratic Processes in OECD Countries 2010–2016. *Social Indicators Research*, , pp. 1-44.

Muut lähteet

MOT Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy. Sanat ”sotilaallinen” ja ”militarismi”. Haettu 23.2.2020. <https://mot-kielikone-fi.libproxy.tuni.fi/mot/uta/netmot.exe?mot-portal=80>.